

TARTU ÜLIKOOL

Majandusteaduskond

Rahvamajanduse instituut

Hanna-Liisa Virkus

**ETNILISED PALGAERINEVUSED ERINEVATES
VANUSEGRUPPIDES**

Magistritöö sotsiaalteaduse magistri kraadi taotlemiseks majandusteaduses

Juhendaja: vanemteadur Ott-Siim Toomet

Tartu 2013

Soovitan suunata kaitsmisele

(juhendaja allkiri)

Kaitsmisele lubatud “ “..... 2013. a.

Majandusteooria õppetooli juhataja prof. Raul Eamets

(õppetooli juhataja nimi ja allkiri)

Olen koostanud töö iseseisvalt. Kõik töö koostamisel kasutatud teiste autorite tööd,
põhimõttelised seisukohad, kirjandusallikatest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud.

.....

(töö autori allkiri)

SISUKORD

SISSEJUHATUS	5
1. ETNILISE PALGALÕHE KUJUNEMINE	8
1.1. Rahvastiku kujunemine Eestis.....	8
1.2. Põhjendamata palgaerinevus	14
1.3. Haridustaseme ja keeleoskuse mõju palgale	17
1.4. Ametikoha mõju palgale	21
2. ETNILINE PALGAERINEVUS VANUSEGRUPPIDE LÕIKES	24
2.1. Andmed ja muutujad palkade kohta	24
2.2. Etniline palgaerinevus kirjeldava statistika kaudu	28
2.3. Oaxaca-Blindleri dekompositsioon	32
2.4. Oaxaca-Blindleri dekompositsioon meeste lõikes.....	34
2.5. Oaxaca-Blindleri dekompositsioon naiste lõikes	43
KOKKUVÕTE.....	54
VIIDATUD ALLIKAD	58
LISAD	63
Lisa 1. Andmete jagunemine erinevate muutujate lõikes, vanusegrupp 16–24, protsentides.....	63
Lisa 2. Andmete jagunemine erinevate muutujate lõikes, vanusegrupp 25–30, protsentides.....	65
Lisa 3. Andmete jagunemine erinevate muutujate lõikes, vanusegrupp 31–70, protsentides.....	67
Lisa 4. OBD meeste tulemused perioodil 1989–1994.....	69
Lisa 5. OBD meeste tulemused perioodil 1995–1997	70
Lisa 6. OBD meeste tulemused perioodil 1998–2000.....	71
Lisa 7. OBD meeste tulemused perioodil 2001–2003.....	72
Lisa 8. OBD meeste tulemused perioodil 2004–2006.....	73

Lisa 9. OBD meeste tulemused perioodil 2007–2008.....	74
Lisa 10. OBD meeste tulemused perioodil 2009–2011.....	75
Lisa 11. OBD naiste tulemused perioodil 1989–1994	76
Lisa 12. OBD naiste tulemused perioodil 1995–1997	77
Lisa 13. OBD naiste tulemused perioodil 1998–2000	78
Lisa 14. OBD naiste tulemused perioodil 2001–2003	79
Lisa 15. OBD naiste tulemused perioodil 2004–2006	80
Lisa 16. OBD naiste tulemused perioodil 2007–2008	81
Lisa 17. OBD naiste tulemused perioodil 2009–2011	82
SUMMARY	83

SISSEJUHATUS

Võrdsus on mõiste, mis palga puhul ei kipu kehtima. On hästi teada, et eri elanikkonnagruppide sissetulek võib olla keskmisest märgatavalt suurem või väiksem. Nii teenivad naised vähem kui mehed. Mõnevõrra vähem on uuritud etnilisi palgaerinevusi Euroopas, sealhulgas Ida-Euroopas ja Eestis. Ometi on sissetulekute ebavõrdsused tavalised ka erinevate rahvuste hulgas.

Tänapäeva Eesti kujutab endast etniliselt mitmekesisist ühiskonda, mis koosneb põhirahvusest – eestlastest – ja väga paljudest muu rahvuse esindajaist, kellest valdava enamuse moodustavad venelased. Igapäevaselt eelistavad erinevad rahvused elada valdavalt oma rahvuskaaslastega suheldes ja läbi käies. Rahvuste vahelised sotsiaalsed võrgustikud on võrdlemisi piiratud.

On palju räägitud sellest, et Eestis eksisteerib palgalõhe eestlaste ja mitte-eestlaste vahel. Samuti on viidatud mitte-eestlaste suuremale tööpuudusele ja madalamatele ametipositsioonidele. Antud probleemid ei ole aga omased vaid Eestile, vaid praktiliselt tervele maailmale. Paljud etnilised ja rassilised vähemused teenivad vähem kui vastavad enamusgrupid. Niisugune olukord valitseb näiteks mustanahaliste seas USA-s või Lähis-Ida päritolu immigrantide hulgas Euroopas.

See, et etnilist vähemust diskrimineeritakse on leidnud laia kõlapinda ning selle kohta on erinevates riikides läbi viidud mitmeid uuringuid. Palgad erinevad nii isiklike omaduste kui ka tööomaduste tõttu. Seega võib tekkida nii põhjendatud kui põhjendamata palgaerinevus. Mõõdetavate andmete järgi saab kirjeldada põhjendatud palgaerinevust, mis tuleneb erinevast ametist, haridustasemest, vanusest, geograafilisest asukohast, soost, keeleoskusest või mõnest muust mõõdetavast näitajast. Samuti võib tekkida olukord, kus kahe samasuguste mõõdetavate tunnustega inimese palk on erinev. Osa sellest palgalõhest saab põhjendada erinevusega nende inimeste motivatsioonis,

eelistustes, võimekuses, sotsiaalses võrgustikus ja iseloomus, aga osa jääb ka siis põhjendamata. Kuna antud näitajaid on väga keeruline mõõta, siis on nende mõju palgale liigitatud põhjendamata palgaerinevuse alla. Põhjendamata palgaerinevust seostatakse sageli ka diskrimineerimisega.

Antud töö on aktuaalne kuna Eestis tajutakse tihti, et osasid huvigruppe eelistatakse teistele ning seda mõnikord ilma selgete põhjusteta. Kui vaatluse alla võetakse palk, siis leitakse tihti, et palgad on osadel inimestel põhjendamatu madalamad kui teistel ehk esineb diskrimineerimist. Tihti räägitakse sellest, et naiste palk on väiksem kui meestel või siis sellest, et avalikus sektoris makstavad palgad ei ole proportsioonis erasektori palkadega. Lisaks võib Eesti tööturul esineda ebavõrdset kohtlemist erinevate vanuse või rahvusgruppide vahel ja seda nii töötaja tööle võtmisel kui palga maksmisel. Venepärase nimega inimese kehvemad olukorda tööle kandideerimise protsessis uuris oma magistrیتöös Evelyn Uudmäe. Antud töös on keskendunud mitte-eestlaste palgalisele diskrimineerimisele.

Käesoleva magistrیتöö eesmärgiks on analüüsida põhjendamata palgavahe trendi noorte eestlaste ja mitte-eestlaste hulgas sugude lõikes. Antud eesmärgi saavutamiseks on püstitatud järgmised uurimisülesanded:

- selgitada eestlaste ja mitte-eestlaste vahelisi võimalikke palgaerinevuste põhjuseid,
- anda ülevaade varasematest empiirilistest uuringutest eestlaste ja mitte-eestlaste palgaerinevuste kohta,
- leida noorte ja vanemate eestlaste ning mitte-eestlaste põhjendatud ja põhjendamata palgaerinevused sugude lõikes.

Antud magistrیتöö empiirilises osas on kasutatud Eesti Töäjõu-uuringu (ETU) andmeid alates 1989. aastast, et näha palgaerinevuse muutumist aastate lõikes. Viimased andmed pärinevad aastast 2011. Antud perioodi sisse jääb mitu suurt muutust, mis on jätnud oma jälje ka eestlaste ja mitte-eestlaste palgale: Nõukogude Liidu kokkuvarisemine, kaks kohaliku valuuta vahetust ja majanduskriis ning sellest toibumine. Selleks, et hinnata erinevusi nooremate ja vanemate eestlaste ning mitte-eestlaste palkade vahel on kasutatud üldisema ülevaate andmiseks kirjeldavaid statistikuid ning analüüs on läbi

viidud Oaxaca-Blinderi dekomponeerimise meetodit kasutades. See võimaldab palgast eristada selle osa, mis on erinevate muutujatega põhjendatud ja selle osa, mida antud muutujatega põhjendada ei ole võimalik. Andmete töötlemisel kasutati statistika programmi STATA.

Magistritöö koosneb kahest osast, esimene osa on teoreetiline ning teine empiiriline. Teoreetilises osas kirjeldatakse Eesti etnilise koosseisu kujunemist alates ajast, mil Eesti kuulus Nõukogude Liidu koosseisu, kuni tänapäeva Eestini, mis kuulub Euroopa Liidu koosseisu. Vaadeldakse millistesse piirkondadesse mitte-estlased on end peamiselt sisse seadnud ning millistes valdkondades töötasid eestlased ja mitte-estlased varem ning millistes nad töötavad praegu. Tuuakse välja peamised viisid vähemusrahvuste integreerimiseks ühiskonda ning vaadatakse, kuidas riik sellele saab kaasa aidata. Kirjeldatakse täpsemalt seda, mida mõistetakse põhjendatud ja põhjendamata palgaerinevuse all ning tuuakse välja erinevad muutujad, mis võivad põhjustada palkade erinevust eestlaste ja mitte-estlaste vahel. Põgusalt tuuakse ära ka teiste Eestis läbiviidud etnilise palgaerinevuse uuringute tulemused, et hiljem võrrelda, kas antud töös saadud tulemused on pigem sarnased või erinevad.

Empiirilises osas antakse esmalt ülevaade kasutatud andmetest ning selgitatakse valitud muutujaid. Samuti kirjeldatakse Oaxaca-Blinderi dekompositsiooni meetodit, mida andmete analüüsiks kasutatakse. Seejärel antakse ülevaade eestlaste ja mitte-estlaste palgaerinevuse kirjeldava statistika tulemustest ning põhjendatud ja põhjendamata palgaerinevuse tulemustest vanusegruppide lõikes. Põhirõhk on noorte (16–24-aastaste ja 25–30-aastaste) töötajate põhjendamata palgalõhe hindamisel. Hindamaks palgaerinevusi noorte ja vanemate vahel on võrdlusgrupina kasutatud 31–70-aastaseid töötajaid. Kuna Eestis on naiste ja meeste palgaerinevus üsna suur, siis hinnati antud töös naisi ja mehi eraldi.

1. ETNILISE PALGALÕHE KUJUNEMINE

1.1. Rahvastiku kujunemine Eestis

Enne Teist Maailmasõda oli Eesti etniliselt üsna homogeenne – umbes 94% Eesti elanikkonnast moodustasid eestlased (Leping, Toomet 2008: 600). Veidi rohkem kui miljonist inimesest, kes saabusid Eestisse perioodil 1946–1991, otsustas kohapeale jääda umbes kolmandik (350 000 inimest). Venelased olid immigrantide seas suurim etniline rühm ning nad moodustasid ülekaalukalt suurima mitte-eestlaste kogukonna Eestis (Sokolova 2011: 28).

Üks põhjus, miks kohe pärast II Maailmasõda suurenes immigrantide sisseränne Eestisse, oli rekonstrueerimine (Sokolova 2011: 28). Kuna Eesti liideti Nõukogude Liiduga, siis veeti Eestisse ekstensiivse tööstusliku kasvu perioodil tööjõudu algul lähematest, hiljem aga üha kaugematest Nõukogude Liidu osadest (Raitviir 2009: 33). Migratsioon Eestisse toimus käsikäes üha laieneva rasketööstusega ja siia elama asumise soodustamine oli kooskõlas tolelaegse poliitilise joonega. Eesti okupatsiooni ajal oli üheks eesmärgiks järkjärgult kujundada välja keelelis-kultuuriline ruum, kus põhiosa ei oleks Eesti kultuurile omastel normidel ja tavadel. Need sooviti asendada põhiliselt venekeelse nõukogude kultuuriga. Eesti elu hakkasid ilmestama kahe rahvastikugrupi erinevad arusaamad, väärtushinnangud ja kultuuriloome. Kujunes välja ühelt poolt küllaltki terviklik Eesti kultuuriruum ja teisalt killustunud venekeelse dominandiga kultuuriruum. (Krusell 2008a: 1)

Nõukogude ajal oli Eesti majandus jagatud nn üle-liiduliseks segmendiks ja kohalikuks segmendiks. Üle-liiduline segment moodustati peamiselt Nõukogude sõjatööstuskompleksist, mida juhiti Moskvast. Moskvast varustati seda ka toorainete ja tööjõuga ning selle toodang võeti kasutusele väljaspool Eestit. Kohalikku Eesti

majanduse segmenti reguleerisid Eesti ministrid. Selle toodangut kasutati Eestis ning töötajad olid samuti peamiselt eestlased. Kuna Nõukogude juhtkond pidas kõige tähtsamaks sõjatööstust, siis üle-liidulise segmenti töötajad omasid majanduslikult soodsamaid tingimusi – neil olid paremad palgad ning parem juurdepääs tarbekaupadele. (Vöörmann, Helemäe 2011: 122)

Esimestel aastakümnetel pärast Teist Maailmasõda jaotusid erinevad rahvusgrupid sarnaselt nagu see on nähtav tänapäeva Eesti ühiskonnas. Enamik vähemusrahvustest on elama asunud Tallinnasse ning Eesti kirdeosasse – enamasti Ida-Virumaale. Selle põhjuseks oli kiire pealinna ja Ida-Virumaa industrialiseerimine. Neis piirkondades oli ka mitte-eestlastele palju administratiivseid ja kõrgeid ametikohti strateegiliselt olulistes ettevõtetes. (Sokolova 2011: 29) Paljud sisserännanud asusid Ida-Virumaal tööle kaevandus-, keemia- või tekstiilitööstuses ning Tallinnas masinaehituses, metalli- ja kergetööstuses oskustöölistena (Lindemann 2011: 94–95). Nõukogude perioodi lõpus moodustasid venelased enamuse paljudes Ida-Virumaa linnade rahvastikust (Narva, Kohtla-Järve, Sillamäe ja Jõhvi) ja kallutasid peaaegu ka tasakaalu Tallinnas, kus 1989. aastal oli eestlasi vaid 47,4% pealinna elanikest. (Sokolova 2011: 29)

Kui venelased eelistasid jääda Põhja-Eestisse, siis eestlased eelistasid liikuda sealt teistesse piirkondadesse, kus tegeleti peamiselt põllumajandusega ning töötati kultuuri ja haridusvallas (Lindemann 2011: 95). Tallinn jäi endiselt atraktiivseks sihtkohaks nii eestlastele kui venelastele, olles koht, kus erinevate etniliste gruppide esindajad said hea võimaluse omavahel suhelda. Samas, Ida-Virumaal, suurenes etniline killustatus pärast taasiseseisvumist veelgi (Sokolova 2011: 29–30).

Juba ajalooliselt on Eestis erinevad rahvused töötanud pigem erinevates sektorites. Etniline segmenteerimine oli Nõukogude käsumajanduse tööjõupoliitika kõrvalprodukt. See pikaajaline segmenteerimine on aluseks ka tänapäeva tööjõuturu segmentatsioonile. Üle-liidulised ja kohalikud ettevõtted olid ühiskonnapildis täielikult teineteisest eraldatud. Selle tõttu olid ka eestlaste ja venelaste kogukonnad tihtipeale sotsiaalselt eraldatud. Selle tulemusena oli piiratud etniliste gruppide sotsiaalne kapital – eestlased suhtlesid valdavalt eestlastega ja venelased venelastega. (Lindemann 2011: 95) Antud sotsiaalne eraldumine tol ajal annab tunda ka tänapäeval, mil eestlased ja venelased omavahel eriti läbi ei käi.

Eestlased ei tundnud end kunagi Nõukogude inimese hulka kuuluvana, vaid seadsid selgelt eristuvad piirid omade – eestlaste – vahel ja teiste – venelaste – vahel. Seega ei realiseerunud kunagi Moskva idee ühistest Nõukogude inimestest ja Eestis jäid mõlemad keelerühmad koos eksisteerima. (Leping, Toomet 2008: 601) Antud eestlaslik vahetegemine omade ja teiste vahel aitab veelgi kaasa eestlaste ja venelaste sotsiaalsele isoleeritusele.

Nõukogude perioodil oli vene keele oskus majanduslikus mõttes rohkem väärt kui eesti keele oskus; võimetus eesti keelt vallata ei olnud takistuseks omandamiseks haridust, leidmaks tööd või saamaks sotsiaaltoetusi. Hoolimata keeleoskusest ja rahvusest, olid kõikidel Eesti NSV elanikel samad poliitilised ja juriidilised õigused ning sama juurdepääs sotsiaaltoetustele. (Evas 2004: 20)

Suur osa venelastest, kes 1990. aastal Eestis elasid, oskas uut riigikeelt vaid väga minimaalsel tasemel. Sellest tulenevalt oli kogu riigisüsteem üles ehitatud kahe keele kasutamisele: eesti ja vene keel. (Evas 2004: 20) Haridussüsteem oli samuti kahekeelne, jagades koolid õppekeele alusel eesti ja vene koolideks (Lindemann 2011: 101). Vene keele õpetamissüsteem eestikeelsetes koolides oli palju ulatuslikum kui eesti keele õpetamine vene koolides (Evas 2004: 20). Sellest tulenevalt ei õppinud vene keelt kõnelev elanikkond enamasti ära eesti keelt, samal ajal kui eestlased rääkisid vabalt nii eesti kui vene keelt. See ei olnud seotud vaid haridussüsteemiga, vaid Eesti ühiskond üldiselt ei nõudnud eesti keele oskamist, kuna enamik asjaajamisi oli võimalik läbi viia vene keeles.

Kõrgharidust oli samuti võimalik omandada nii eesti kui vene keeles ning paljusid erialasid õpetati kahes keeles paralleelselt (Lindemann 2011: 101). Eestikeelsetes koolides oli hariduse suund rohkem kohalikule tööturule ning see tõi kaasa parema haridustaseme ja ametikohad, mis antud ajal olid peamiselt põllumajanduses. Venekeelsetes koolides koolitati peamiselt sinikraest töötajaid kohaliku venekeelse tööstuse jaoks, samal ajal kui juhid palgati mujalt Nõukogude Liidust. (Leping, Toomet 2008: 609)

Pärast Eesti taasiseseisvumist 1991. aastal, olid paljud sisserändajatest silmitsi tööturul valitseva uue olukorraga. Majanduse restruktureerimine tähendas, et peamiselt venelaste

poolt hõivatud tööstussektor reorganiseeriti ja nõudlus tööjõu järele muutus. Eelkõige vähenes nõudlus venekeelse tööjõu vastu, sest töötleva tööstuse roll Eestis vähenes, kuna Eesti majandus võttis suuna läände ning üle-liiduline segment kaotas juurdepääsu nii oma toormaterjalile kui turule (Vöörmann, Helemäe 2011: 122). (Lindemann 2011: 113) Moskva ressursside kaotamine ja sellele järgnenud suurtööstuste kokkuvarisemine tabas eriti raskelt Ida-Virumaad. Paljud inimesed kolisid Ida-Virumaalt mujale Eestisse või lahkusid üldse riigist. Ainult 20 aastaga lahkus Kohtla-Järvelt 17 000 inimest, mis on umbes 30% linna elanikkonnast. Samal ajal kahanes Jõhvi elanike arv 4 000 inimese võrra, mis oli umbes 26% Jõhvi elanikkonnast. (Sokolova 2011: 33) Ida-Virumaa pole tänaseni antud muutusest toibunud. Kunagisest õitsevast tööstuslinnast on alles vaid piiratud võimalustega ja kõrge tööpuudusega linn, kus elavad peamiselt vene rahvusest inimesed.

Nõukogude Liidu lagunemine tõi endaga kaasa olulised demograafilised muutused. 1992–1993 lahkus riigist umbes 150 000 vene keelt kõnelevat inimest (Leping, Toomet 2008: 607). Peamiseks põhjuseks oli venelaste ja teiste mitte-eestlaste tagasipöördumine oma ajaloolisele kodumaale. Üldiselt olid lahkujateks need, kel oli selleks ressursi. Lahkujad kuulusid tihti edukamate mitte-eestlaste hulka (Lindemann 2011: 95). Kuigi paljud venelased lahkusid, siis otsustas suurem osa siiski Eestisse jääda, kuna siin olid head sotsiaal-majanduslikud tingimused ja võimalused (Hallik 2010: 10).

Alates 1990ndate algusest on Eesti majandus liikunud tööstussektorist teenindussektorisse. Primaarsektori osakaal on drastiliselt langenud ja teenindussektori osakaal on pärast majandusreformi kasvanud (Eamets 2008: 97; Lindemann 2011: 95). Majanduse restruktureerimine on eestlasi ja venelasi erinevalt mõjutanud. Eestlaste töövõimalusi mõjutas tugevalt põllumajandussektori osatähtsuse langus. Venelaste tööturu olukorda mõjutasid aga eelkõige muudatused tööstuses. Majanduse restruktureerimise tõttu pidi suur osa tööjõust omandama uued oskused tööturul toimetulemiseks. (Lindemann 2011: 95-96)

Lisaks majanduse restruktureerimisele korraldati ümber ka institutsionaalne raamistik. Riigis *de facto* ametliku keele staatusega olnud vene keele vahetas välja eesti keel. See muutis oluliselt ka eestlaste positsiooni. Võeti vastu mitmeid erinevaid uusi seadusi, nagu kodakodakondsuse ja keeleseadus, samuti välismaalaste seadus ja ka mõned teised

õigusaktid, mille tõttu leidis enamik okupatsiooni ajal Eestisse saabunutest end immigrandi staatusest. (Krusell 2008a: 1) Keeleseadus võeti vastu 21.02.1995. Lisaks sellele, et Eesti riigikeel on eesti keel, määrati seal ära kohustuslik keeletaseme oskus, et töötada teatud avaliku ja erasektori ametialadel (Evas 2004: 21). Kui eesti keele oskuse nõuded tööl kehtestati, siis hinnati nende inimeste arvu, kes seetõttu oma keeleoskust tõestama pidid, 80 000-le (Rannut 2011).

Muutunud olukorda saab kirjeldada ka Kaufmanni (2004) esitatud domineeriva etnilise grupi mõiste kaudu. See mõiste sai muuhulgas empiirilist tuge peale idabloki lagunemist toimunud rahvusriikide taastamist – seni pigem allasurutud põhirahvused saavutasid vähemusrahvuseks muutunud etniliste gruppidega võrreldes suhteliselt paremad positsioonid. Vähemuseks muutumine põhjustas olukorra, kus tekkisid uued või taastati kultuuri ja ajaloo arutlused, identifikatsioon ning võimujaotus muutus vastupidiseks. (Krusell 2008a: 2) Enamiku Eestis praegu elavate mitte-eestlaste juured ei ole Eestis, kuid samas ei ole paljud neist immigrandid, kui tugineda definitsioonile, et immigrant on see, kelle vanemad on sündinud välismaal (Krusell 2008b: 60).

Eesti immigrantrahvastiku kujunemislugu 20. sajandi teisel poolel oli veidi teistsugune kui näiteks Lääne-Euroopa riikides. Oluliselt erinesid saabumise põhjused ja Eestisse elama asunute algne õiguslik staatus. (Krusell 2008b: 60) Enamik Lääne-Euroopa riikides on sisserändajad saabunud erinevatel asjaoludel erinevatest riikidest ja isegi erinevatelt kontinentidelt, Eestis Nõukogude Liidu ajal aga peamiselt Venemaa aladelt ning valdav enamik sisserännanuist on venekeelsed (Raitviir 2009: 33-34).

Eesti ja teiste Lääneriikide esimese põlvkonna immigrantide vahel esineb nii sarnasusi kui erinevusi. Sarnane on näiteks see, et saabumise põhjused on valdavalt samad ehk siis tööle asumine ja perekondlikud põhjused. (Krusell 2010: 23) Peamised erinevused on aga tingitud sellest, et nende rände ajal oli Eesti majandus integreeritud Nõukogude Liidu poolt kontrollitud majandussüsteemi. Esimese põlvkonna immigrandid ei pidanud konkureerima kohalikega, nagu seda pidid tegema Lääne-Euroopa tööturule sisenevad immigrandid. Samuti oli esimese põlvkonna venelastel sarnane haridustase nagu eestlastel. Lisaks, pärast Eestisse tulemist said nad tihti töö kas kutset või kõrget kvalifikatsiooni nõudvatel ametikohtadel ja nad ei pidanud tundma mingit staatuse muutust, mis oleks olnud tingitud immigratsioonist. (Lindemann 2011: 93-94)

Vastupidiselt protsessile, mis leidis aset teistes Euroopa riikides, kus võõrkeelt kõnelev elanikkond õppis järk-järgult ära kohaliku keele, siis etniline vähemus Eestis ei õppinud Nõukogude perioodil eesti keelt ära (Evas 2004: 20). Pärast restruktureerimist on venelased olnud tööturul valdavalt vähem edukad. Raskused, millega seisid silmitsi esimese põlvkonna Lääneriikide immigrandid, said alles siis reaalsuseks paljudele Eestis elavatele venelastele (nt puudulik keeleoskus või kasulikud sotsiaalvõrgustikud hea töökoha leidmiseks). (Lindemann 2011: 94)

Nagu eelpool mainitud, on Eesti rahvaarv ja rahvuslik koosseis aastate jooksul mõnevõrra muutunud. Tabelis 1 on ära toodud peamiste Eestis elavate rahvusgruppide arv ning protsent, kui suure osa kogu rahvastikust nad moodustavad.

Tabel 1. Eesti etniline koosseis

	1989		2000		2012	
	absoluutarv	protsent	absoluutarv	protsent	absoluutarv	protsent
Rahvused kokku	1 565 662	100,0	1 372 071	100,0	1 339 662	100,0
Eestlased	963 281	61,5	935 884	68,2	924 966	69,0
Venelased	474 834	30,3	354 660	25,8	340 750	25,4
Ukrainlased	48 271	3,1	29 259	2,1	27 351	2,0
Valgevenelased	27 711	1,8	17 460	1,3	15 163	1,1
Soomlased	16 622	1,1	11 974	0,9	10 369	0,8
Tatarlased	4 058	0,3	2 610	0,2	2 413	0,2
Lätlased	3 135	0,2	2 345	0,2	2 171	0,2
Poolakad	3 008	0,2	2 212	0,2	1 972	0,1
Juudid	4 613	0,3	2 178	0,2	1 738	0,1
Leedulased	2 568	0,2	2 131	0,2	2 029	0,2
Sakslased	3 466	0,2	1 878	0,1	1 910	0,1
Muud rahvused	14 095	0,9	9 480	0,7	8 830	0,7

Allikas: Autori koostatud Statistakaameti andmetel.

Tabelist 1 on näha, et aastal 1989 oli Eesti rahvaarv tunduvalt suurem kui ta on olnud viimasel paaril aastal. Võrreldes aastat 1989 aastaga 2000 või 2012, siis on näha, et rahvaarvu vähenemise taga on eelkõige mitte-eestlaste lahkumine Eestist. Küllalt palju on vähenenud ka eestlaste enda koguarv. Samas on järk-järgult tõusnud eestlaste proportsioon kogu rahvaarvus – jõudes 2012. aastal 69%-ni.

Statistikaameti andmetel moodustasid 2012. aastal venelased umbes 36,8% eestlastest. Suurem osa mitte-eestlastest on asunud elama suurematesse linnadesse ja piirialadele. Enamik vene keelt kõnelevast rahvastikust elab Harjumaal (49,8%) (eelkõige Tallinnas (42,6%)) ning Ida-Virumaal (35%). Venelased moodustavad Tallinna elanikkonnast 39,4% ning Ida-Virumaal on venelasi lausa 78,6%. Teistes Eesti maakondades jääb valdavalt venelaste osakaal alla 1%, v.a Tartumaa, kus venelasi on umbes 6%. Eestlased on mõnevõrra ühtlasemalt Eestisse jaotunud. 34,5% eestlastest elab Harjumaal, sellest 24,1% Tallinnas. Populaarsuselt teine koht on eestlaste jaoks Tartumaa, kus elab 13,6% eestlastest ja kolmas on Pärnumaa 8,4%-ga. Teistes maakondades elab umbes 3–6% eestlastest.

1.2. Põhjendamata palgaerinevus

Põhjendamata palgaerinevust seostatakse sageli diskrimineerimisega. (Krusell 2008b: 82–83) Põhjendamata palgaerinevus on eelkõige seotud samade mõõdetavate tegurite eest erineva palga maksmisega. Põhjendamata palgaerinevuse hulka arvatakse ka erinevused tegurites, mida on üsna keeruline mõõta, nagu inimese motivatsioon, võimekus, eelistused, iseloom või sotsiaalsed võrgustikud. Lisaks hõlmab põhjendamatu palgaerinevus endas ka ametialast segregatsiooni.

Ajaloos on pikki perioode kehtinud madalamad tunnitasud mustadele, naistele või lastele, sõltumata nende kvalifikatsioonist või tööskestest. Tänapäeval keelavad aga diskrimineerimisvastased seadused palga diferentseerimise etniliste või sooliste tunnuste alusel. Teisalt nõuab ka domineeriv liberaalne majanduslik mõtlemine, et tasu makstaks vastavalt tööpanusele, mitte aga emakeelele või usutunnistusele. (Toomet 2007) Kõigest hoolimata esinevad endiselt nii etnilised kui sugudevahelised palgaerinevused, millest suure osa moodustavad põhjendamatud palgaerinevused.

Üheks eestlase ja venelaste palgaerinevuse põhjuseks võib olla diskrimineerimine. Selle kohta on Euroopas ja USAs läbi viidud erinevaid uuringuid, kus on leitud, et esineb nii etnilist kui rassilist diskrimineerimist. Diskrimineerimise all mõistetakse tavaliselt olukorda, kus inimese tööle võtmine või palk sõltuvad tootlikkusega mitteseotud isikutunnustest, nagu sugu või nahavärv (Krusell 2008b: 82). Diskrimineerimine võib

olla etnilise kihistumise põhjuseks. Etniline kihistumine väljendub selles, et nii tööturul kui ka ühiskonnas tervikuna asub põlisrahvastik kõrgematel ja immigrantrahvastik madalamatel positsioonidel. Diskrimineerimine põhjustab omakorda ebaefektiivsust tööturul, sotsiaalset ebavõrdsust ja tõrjutust. (Krusell 2010: 20)

Esineb erinevat tüüpi diskrimineerimist. Esiteks võib diskrimineerimine põhineda eelistustel (Krusell 2008b: 82). Selle puhul võivad tööandjad, kolleegid või kliendid omada eelarvamusi teatud gruppi kuuluvate (teine nahavärv või päritolu) inimeste suhtes (Hirsch *et al.* 2012: 5). Kliendipoolse diskrimineerimise korral eelistavad näiteks kliendid valgenahalist teenindajat, mis tõttu mustanahalised teenindajad muutuvad vähem tootlikumaks ning seetõttu võib ka tööandja eelistada just valgenahalist töötajat. (Krusell 2008b: 83)

Teiseks esineb statistilist diskrimineerimist. Statistilise diskrimineerimise puhul annab enamuse või vähemuse hulka kuulumine infot inimese oodatava tootlikkuse kohta. Kui näiteks noored naised kipuvad kiiresti lapsepuhkusele minema, võib tööandja hakata tööle värbamisel noort naiskandidaati vältima – ka siis, kui viimane üldse lapsi saada ei plaani. (Krusell 2008b: 82) Tööandjate jaoks võib olla keerulisem hinnata mõnede etniliste gruppide tööalast produktiivsust, sest neil puudub sellekohane eelnev kogemus (Hirsch *et al.* 2012: 5), mille tõttu võetakse aluseks väljakujunenud stereotüübid ja sotsiaalsed kategooriad. Etnilisi vähemusi kiputakse aga kategoriseerima tunduvalt negatiivsemalt kui põhirahvast. (Krusell 2008b: 61)

Palgalõhe on seotud ka tööturule sisenemise barjääridega, näiteks sõelumine töölevõtmisel ehk eestlastest juhtkond püüab töölevõtmisel vältida vene keelt kõnelevaid inimesi (Leping, Toomet 2008: 606), eelistatakse palgata eestlasi, kuna neil on sarnane kultuuriline taust. Kuna Eestis on enamik juhtivatest ametikohtadest eestlaste käes, siis on teistel rahvustel väiksem tõenäosus tööle saada. (Kallaste 2007) Etniliste vähemuste diskrimineerimine võib olla ka vahend kindlustamiseks domineeriva rahvuse monopoolset seisundit ihaldatuimatel ametipositsioonidel (Krusell 2008b: 96). Eesti ettevõttes on tavaline, et kontoris räägitakse eesti ja tsehhis vene keelt. Tööle võetakse inimesi väga palju tutvuste kaudu ja sageli eelistatakse endasuguseid inimesi, sest nad “sobivad paremini kollektiivi”. (Toomet 2007)

Kui paljud tööandjad suhtuvad etnilistesse vähemustesse negatiivselt, jääb nende vähemuste sissetulek põhirahvastiku omast tunduvalt madalamaks, isegi hoolimata sellest, et nad on võimekuse poolest põlisrahvastikuga võrdsed. (Le Grand, Szulkin 2002: 4–5)

Immigrantidel võib algselt puududa riigispetsiifiline inimkapital, mis inimkapitali teooria kohaselt põhjustabki rahvustevahelisi palgaerinevusi. (Hirsch, Jahn 2012: 3–4; Raitviir 2009: 180) Immigrandid võivad aga kohalikega järk-järgult samale tasemele jõuda, kui nad omandavad puuduolevad riigispetsiifilised oskused. Neil võib olla madalam töö leidmise määr, kuna nad ei valda piisavalt heal tasemel riigikeelt, omatakse piiratud teadmisi otsingukanalitest või taotlusvõimalustest. (Hirsch, Jahn 2012: 5–6) Neil võivad olla ka puuduvad teadmised sihtriigi tööturu funktsioneerimisest ja sellest, mida tööandjad enim hindavad (Krusell 2010: 21).

Eestis on sotsiaalsed võrgustikud põhirahvuse ja peamiselt kodus vene keelt kõnelevate etniliste gruppide vahel nõrgad. Sellise olukorra põhjus ja võrgustike arengu takistus on etniline segregatsioon tööturul, haridussüsteemis ning eri piirkondades. (Krusell 2008a: 7) Ka Calvó-Armengol ja Jackson (2004) leidsid, et etniliste rühmade positsiooni erinevuse põhjus tööturul on sotsiaalsete võrgustike erinev struktuur. Selle tõttu võib etniliste vähemuste suurem tööpuudus olla tingitud võrgustikuisestest protsessidest, nagu vähesem info liikumine töövõimaluste kohta ja ka väiksemad töövõimalused võrgustikus endas. (Krusell 2010: 21)

Igapäevaselt elavadki mõlemad rahvusrühmad suures osas omaette, oma piiratud kontaktidega. Eraldiseisvad maailmad kajastuvad ka meedias, mis võib esitada üsna erinevaid ja mõnikord vastandlikke seisukohti sõltuvalt keelest (Toomet 2011: 527). Kuna mitte-eestlastel ja eestlastel on erinevad sotsiaalvõrgustikud, siis võib selline olukord tekitada eelarvamusi ja usaldamatust.

Eestlaste ja venelaste sotsiaalne kapital on väga erinev. Sotsiaalvõrgustike puudus on venelaste jaoks üks peamiseks takistuseks, et võistelda eestlastega, sest nende võrgustikud ei ole tõhusad pakkumaks edukust tööturul. (Lindemann 2011: 103) Erinevad sotsiaalvõrgustikud piiravad mitte-eestlaste juurdepääsu parematele töökohtadele, kuna info, mis vabade töökohtade kohta liigub, on erinevates

sotsialvõrgustikes erinev (Kallaste 2007) ja seega ei pruugi tutvuste kaudu liikuv info meelepärase töö kohta õige inimeseni jõuda (Toomet 2007).

Venelased elavad valdavalt eestlastest eraldatult: eestlastest sõpru esineb minimaalselt, elatakse, töötatakse ja õpitakse eraldi (Rannut 2011). Eestis on vene tööturg väiksem, suletud, peamiselt omakeelne ega suuda eesti tööturuga konkureerida. Vene kollektiivi siseselt pole eriti kasu ka eesti keele oskusest. Venekeelne tööturg on halvemas olukorras kui eestikeelne: palgad on madalamad, häid tööpakkumisi liigub vähe ja väljaspool vene keskkonda on tööd raske saada. (Raitviir 2009: 181)

Oluliseks sammuks sedalaadi probleemide vähendamisel oleks keelekogukondade vaheliste sidemete tugevdamine (Toomet 2007). Omalt poolt aitab sellele kaasa ka riik, luues erinevaid programme mille abil eestlasi ja venelasi rohkem kokku tuua. Samas on ehk noortel suurem võimalus erinevate sotsialvõrgustike loomiseks, kuna neil on võimalus eestlastega suhteid luua nii koolis kui ülikoolis (Lindemann 2011: 103). Üheks positiivseks lahenduseks on ka kohustuslik ajateenistus. See võimalus puudutab aga vaid väikest osa venekeelsest rahvastikust. (Rannut 2011)

Vihalemm ja Masso (2003) väidavad, et Eestis elavate venelaste etniline ühtsus on hakanud tugevnema. Suur osa elanikest, kelle emakeel ei ole eesti keel, on lõimunud Eesti ühiskonda hästi, nad tunnetavad end Eesti rahva legitiimse osana ning kasutavad igapäevase suhtluskeelena eesti keelt (Eesti ... 2008: 6). Selle tulemusel on suurenenud ka eesti keele kasutus vene noorte hulgas, mis paralleelselt suurendab ka usaldust kahe keelelise ja kultuurilise rühma vahel (Kirch *et al.* 2008: 7). See kõik toob aga eestlased ja mitte-eestlased teineteisele lähemale. Usalduse suurenedes on ka võimalik, et eestlaste ja mitte-eestlaste vahelised palgaerinevused Eesti tööturul muutuvad järjest väiksemaks.

1.3. Haridustaseme ja keeleoskuse mõju palgale

Edukas hariduse omandamisel on tavaliselt ka eeldus edule tööturul. Eesti- ja vene õppekeelega koolide õpilaste palgasissetuleku erinevus on aga vahemikus 17–23%

(Ülevaade ... 2011). Selle põhjal võibki üheks etnilise palgalõhe põhjuseks olla Eesti haridussüsteem, sest etniliste gruppide toimetulek haridussüsteemis on erinev.

Eestis on segregatiivne haridussüsteem, mis tähendab, et eestlased ja venelased õpivad valdavalt erinevates koolides. Avalikud koolid, mis pakuvad põhi- ja keskharidust on eraldatud vastavalt õppekeelele – eestikeelsed ja venekeelsed koolid. (Lindemann 2011: 101) Kõrgharidust saab valdavalt omandada vaid eesti keeles, venekeelset kõrgharidust saab omandada vaid üle Eesti kuuel õppekaval (Kiisler 2012).

Õppekeele põhjal eraldatud koolisüsteem takistab ühtse meie-tunde tekkimist ning on keeleliselt diskrimineeriv, takistades eesti keelega võrdse kirjakeele standardi omandamist (Rannut 2011). Samuti lõhub see eestlaste ja venelaste vahelise sotsiaalsete võrgustike tekke võimalused juba varajases eas, kuna kool on üks olulisemaid kohti, kus sotsiaalseid sidemeid luua (Toomet 2011: 527). Alates 2007. aastast on hakatud muutma kõiki koole, mis varem kasutasid õppekeelena vaid vene keelt, kahekeelseteks, mis tähendab, et osasid õppeaineid õpetatakse muidu venekeelsetes koolides eesti keeles (Lindemann 2011: 64). Samas ei ole Vene koolide reformi seisukohast niivõrd oluline mitte eestikeelse õppe sisseviimine, kuivõrd see, et eri taustaga õpilased käiksid samas koolis ja klassis. Eestikeelse õppega kool, kus käivad ainult venekeelse taustaga lapsed, ei loo ikkagi eri rahvusrühmade vahel suhtlemiseks olulisi sidemeid. (Toomet 2007) See võib pikaajalises kontekstis olla üks võtmetest, mis peaks muutma hinnanguid ka tööturul ning looma tugevama sotsiaalsete võrgustikega integreerunud ühiskonna (Krusell 2008: 7).

Märkimisväärne osa teise põlvkonna venelastest on omandanud oma hariduse iseseisvas Eestis. Sellegi poolest näitavad uuringud ikkagi, et neil on väiksemad võimalused saavutada kõrgem ametialane positsioon kui eestlastest noortel. Tulu, mis hariduse omandamisest saadakse erineb venelaste ja eestlase seas märgatavalt. (Lindemann 2011: 113) Mitte-eestlastel pole kõrgemast haridustasemest nii palju kasu kui eestlastel. Selle üheks põhjuseks võib olla mitte-eestlaste hariduse kehvem sisu samal haridusastmel. Venekeelsete koolide lõpetajate riigieksamite tulemused on üldiselt halvemad kui eestikeelsete koolide lõpetajatel (v.a reaallained). Seega on võimalik, et nõrgemat konkurentsivõimet tööturul põhjustab muu hulgas ka koolide kehvem tase. Konkurentsivõimet võib mõjutada ka nõrgem inglise keele tase vene koolides. Samas

on matemaatika, kui tulevast tööedukust määrav õppeaine, eesti ja vene koolides sarnasel tasemel. (Raitviir 2009: 178) Kuna reaalinete tase on eesti ja vene koolides sarnane, siis on Eestis läbi viidud uuringud (Helemäe *et al.* 2004; Leping, Toomet 2008) pigem näidanud, et haridussüsteem ei ole eestlaste ja venelaste palgaerinevuse peamiseks põhjuseks. (Allaste 2007: 4) Erinev haridustase kirjeldab ära vaid väikese osa palgaerinevusest eestlaste ja mitte-eestlaste vahel.

Eesti tööturg on valdavalt jaotunud kaheks suuremaks grupiks: eesti keelt emakeelena kõnelevad inimesed ja mitte-eestlastest eesti keelt kõnelevad inimesed (Evas 2004: 31). Kolmanda ja väiksema grupi moodustavad aga mitte-eestlastest töötajad, kes eesti keelt suhtlustasandil ei valda. Eesti inimarengu analüüs näitab, et eesti keel on hädavajalik vahend selleks, et Eesti ühiskonnas saavutada sotsiaal-majanduslikku heaolu (Vihalemm 2011: 114).

Keeleoskuse arenemist on soosinud nii sotsiaal-psühholoogilised tegurid (sotsiaalse mobiilisuse motivatsioon) kui ka struktuursed tegurid (haridussüsteem, loomulik keelekeskkond elukohas). Seega on keeleoskusest võimendatud vanuselised barjäärid ühiskonnas osalemiseks ajaga mõnevõrra väiksemaks muutunud – tõenäoliselt nii täiendõppe kui ka keele iseseisva omandamise tõttu. Võrreldes kümne aasta taguse olukorraga on koolis käivad või kooli lõpetanud ja kõrgkooli suundunud noored sagedamini aktiivse eesti keele oskusega. (Vihalemm 2011: 119, 153) Üldiselt, mida kõrgem on kodus vene keelt rääkivate inimeste haridustase, seda parem on ka nende eesti keele oskus (Krusell 2008a: 3).

Paranenud on vene või mõne muu emakeelega Eesti kodanike keeleoskus – kui kümme aastat tagasi oli olemas rühm eesti keelt üldse mitte oskavaid kodanikke, siis praegu oskab enamik neist eesti keelt vähemasti passiivsel tasemel. Tänapäeval on ka ligi kolmandikul tööealisest ja tööturul aktiivsest venekeelsest elanikkonnast kehtiv või kehtivatele tasemetele ümberarvestatav keeletaseme tunnistus, mis peaks võimaldama töötada vastavat taset nõudvatel ametikohtadel. (Vihalemm 2011: 153)

Eesti keele oskus suurendab mitte-eestlaste väljavaateid tööturul võrreldes eesti keelt mittevaldavate rahvuskaaslastega, eestlastele aga jäädakse alla. Ida-Virumaal suurendab eesti keele oskus mitte-eestlaste töö leidmise võimalusi märksa enam. Ilmselt on asi

selles, et kui mujal Eestis konkureerivad noored mitte-eestlased pigem eestlastega, siis Ida-Virumaal konkureeritakse pigem omavahel, ning just selles konkurentsisis on eesti keele oskus tähtsam. Seega võib eesti keele oskust küll pidada oluliseks töötusrisiki teguriks, samas ei pruugi eesti keele omandamine oluliselt parandada muulasnoorte staatust omasuguste seas. Küll aga annab indiviidi tasandil eesti keele omandamine teatud konkurentsieelise rahvuskasulaste ees. (Allaste 2007: 7)

Kirjanduses tuuakse välja, et üks olulisemaid oskusi tööturul on kohaliku keele tundmine. Ka väga paljud uurijad on tähelepanu juhtinud sellele, et immigrantide uue elukohariigi keele oskamine aitab märkimisväärselt kaasa nende edukusele tööturul. Erinevad Euroopas ja Põhja-Ameerikas läbi viidud uuringud näitavad, et kohaliku keele vabalt rääkimine on seotud 10–30% parema palgaga (Chiswick, Miller 1995; Leslie, Lindley 2001; Chiswick, Miller 2002; Shields, Price 2002; Dustmann, Fabbri 2003; Rooth, Saarela 2007; Elliot, Lindley 2008; Algan *et al.* 2010; Dustmann *et al.* 2010). See positiivne seos võib olla tingitud sellest, et kohalikku keelt oskavatel inimestel on lihtsam juurdepääsus paremini tasustatavatele ametikohtadele või siis sellest, et töötaja muutub tööandja jaoks tootlikumaks, kuna tema suhtlemisoskus kliendi või kolleegiga on hea keeleoskuse tõttu parem (Toomet 2011: 526). Uue kodumaa peamise keele oskamine loob immigrantidele peamised eeldused sotsiaalseks integratsiooniks ja adapteerumiseks tööturul. (Krusell 2008: 61)

Eesti kuulub samuti nende riikide hulka, kus riigikeele oskust ja kodakondsust saab pidada oluliseks tööalase edu mõjutajaks. Osades uuringutes on leitud, et umbes kaks kuni neli protsendipunkti eestlaste ja venelaste palgalõhest põhjendab ära ebapiisav eesti keele oskus (Kallaste 2007). Samas on erinevad uuringud jõudnud vastandlikele tulemustele selles osas, kas keeleoskus ikka mõjutab Eestis palka või mitte. Vihalemm on oma 2002. uuringus leidnud, et eestikeelne kogukond peab kõige olulisemaks teguriks rahvustevahelisel suhtlemisel just eesti keele oskust. Anspali ja Kallaste (2007) uuring vähemusrahvustest naiste kohta leidis, et eesti keele oskus mõjutab palka küllalt palju. Eesti keele suuline ja kirjalik oskus on seotud 8,5% (Tallinnas 12%) kõrgema palgaga, vaid suhtlustasandil suuline valdamine ning arusaamine ei oma statistiliselt olulist mõju. Eesti keele kuulumine kodus räägitavate keelte hulka on seotud keskmiselt

15% (Tallinnas koguni 29%) kõrgema palgaga. Inglise keele oskus on seotud eesti naistel keskmiselt 8% ning vähemusrahvustest naistel 5% kõrgema palgaga.

Toometi ja Lepingu (2008) uuring meeste kohta kinnitab, et rahvusrühmade keeleoskuse erinevus ei ole palgavahe põhjuseks, sest keeleoskus seletab ära vaid väga väikese osa palgalõhest. Üllatav on just see, et eesti keele oskusel ja mitte-eestlaste sissetulekul õigupoolest seost ei olegi. Sellele on kaks võimalikku selgitust: esiteks, enese poolt hinnatud keeleoskus on väga kallutatud, ja teiseks, tase, mida eesti keelt kõnelevad inimesed peavad väga heaks, on tunduvalt kõrgem, kui tase, mis vähemuste jaoks on väga hea. Võrdluseks: mõlemast rahvusest töötajate inglise keele oskus tagab palgavõidu 10–15% ja eestlaste vene keele oskus umbes 7–10% kõrgema sissetuleku. Inglise keel on Eestis aga kõigile võõrkeel ning selle oskusest või mitteoskusest saadakse sarnasemalt aru.

1.4. Ametikoha mõju palgale

Hõivatus erinevates majandussektorites on eestlastel ja mitte-eestlastel suhteliselt erinev (Raitviir 2009: 160). Sõltuvalt rahvusest võib esineda eelistusi mingi teatud töösektori suhtes, millest võivad tuleneda ka palgaerinevused (Platt 2006: 9).

Eestlased tegelevad traditsiooniliste tegevusaladega, nagu põllu- ja metsamajandus ning kalapüük; juhtimisega; hulgi- ja jaekaubandusega; finantsvahendusega; kinnisvaraga, rentimisega ja äritegevusega; avaliku haldusega, riigikaitsega ja haridusega jms (Raitviir 2009: 162).

Immigrandid on hõivatud harudes ja ametites, mis on keskmisest halvemini tasustatavad, millega põlisrahvus ise tegelda ei soovi või kus keelenõuet rangelt ei rakendata (turumüüjad, koristajad jms). Mitte-eestlased töötavad valdavalt erasektoris, sest ebapiisav keeleoskus, ebasobiv haridus või Eesti kodakondsuse puudumine ei võimalda kõigil mitte-eestlastel avalikus sektoris töötada. Mitte-eestlased tegelevad valdavalt tootmisega (töötlev tööstus, mäetööstus, ehitus, veondus, laondus). (Raitviir 2009: 162–164)

Erinevusel on ajaloolised juured. Nõukogude ajal ehitati Eestis immigranttöjõu abil üles arvestatav sõjatööstus, mäetööstus ja mitmed kergetööstuse harud, sh tekstiilitööstus. Ka suur osa transpordist ja sidest, eriti raudteetransport, sadamad ning merelaevandus, samuti elektroenergeetika, töötas Nõukogude Liidu eri paikadest Eestisse suunatud tööjõu baasil. Nii on ka kaasajal töötlevas tööstuses, põlevkivitööstuses, energeetikas ja veonduses rakendunud mitte-eestlaste osakaal palju suurem kui eestlaste oma. (Raitviir 2009: 162) Vene elanikkonna hulgas domineerivate oskus- ja lihttöölise hulgas pole tihtipeale vaja eesti keelt osata (Rannut 2011).

Haridus loob olenevalt hariduse tasemest ja liigist erinevaid võimalusi tööturul. Võimalused tööturul peaksid suurenema koos haridustaseme tõusuga. (Krusell 2008: 66) Segregatiivse haridussüsteemi tulemuseks on aga see, et vene kooli lõpetajast saab eestikeelse dokumentatsiooniga töötav ametnik või juhtivtöötaja üliharva ja harilikult on oskustöölise amet karjääri tipuks (Rannut 2011).

Tabel 2. Eestlaste ja mitte-eestlaste jaotumine erialade lõikes, protsentides

Eriala	Eestlasest mees	Mitte-eestlasest mees	Eestlasest naine	Mitte-eestlasest naine
Juhid, kõrgemad ametnikud ja seadusandjad	13,0	6,1	7,9	3,0
Tippspetsialistid	10,8	8,8	28,3	17,3
Tehnikud ja keskastme spetsialistid	10,2	7,7	13,9	14,1
Ametnikud	2,4	2,1	7,4	7,7
Teenindus- ja müügitöötajad	6,1	5,4	20,1	21,0
Põllumajanduse, metsanduse, jahinduse ja kalanduse oskustöötajad	4,2	1,1	2,7	0,9
Oskustöötajad ja käsitöölised	24,9	36,5	3,5	5,3
Seadme- ja masinaoperaatorid	20,5	22,2	7,1	13,9
Lihttöölised	7,3	9,9	9,1	16,7

Allikas: Autori koostatud ETU andmete põhjal.

Tabel 2 kirjeldab eri soost ning rahvusest töötajate jaotumist ametikohtade vahel, kasutades ISCO-08 ametikohtade klassifikaatorit peamisi jaotusi (välja on jäetud relvajõud). Tabelist tulevad selgelt välja soolised ning rahvuselised lõhed: eesti meeste hulgas on oluliselt suurem juhtide osakaal kui naistel või vähemusrahvustel. Tippspetsialistide osakaal on samas kõige suurem naistel, kelle hulgas on

tippspetsialistide osakaal suurem eestlastest naiste hulgas võrreldes mitte-eestlastega. See tuleneb eelkõige naiste suuremast osakaalust hariduses ning tervishoius. Madalamatel ametikohtadel varieerub sooliste ning etniliste lõhede suhteline olulisus. Teenindus- ja müügitöö on võrdlemisi feminiseerunud ning naiste puhul on selle töö osakaal nii eesti kui mitte-eesti töötajatel kordades suurem kui meestel. Seadme- ja masinaoperaatorite osakaal aga suurem vähemusrahvusest töötajate hulgas, samas on seal töötavate meeste arv ligi kaks korda suurem kui naistel. Silma paistab ka mitte-eestlastest naiste suur osakaal lihttööliste hulgas.

2. ETNILINE PALGAERINEVUS VANUSEGRUPPIDE LÕIKES

2.1. Andmed ja muutujad palkade kohta

Statistikaamet korraldas esimese Eesti tööjõu-uuringu (ETU) 1995. aastal. Vajaduse tööjõu-uuringu järele tingis pärast 1989. aasta rahvaloendust tekkinud tühimik Eesti tööjõuandmetes. Seetõttu hõlmab uuringu esimene laine ka tagasiulatuvat osa kuni aastani 1989. Järgmine uuring toimus 1997. aastal. Pärast seda on uuringut läbi viidud igal aastal. Alates 2000. aastast on tegu pidevuuringuga - küsitletakse ühtlaselt kogu aasta jooksul ja tulemused saadakse kvartalite ja aasta kohta. Perioodil 1997–1999 toimus Eesti tööjõu-uuringu küsitlus II kvartalis. Erinevatel aastatel läbiviidud uuringud sisaldavad sarnast informatsiooni, kuigi detailid võivad mõnevõrra erineda. (Eesti tööjõu-uuring ... 2012: 5)

Autor võtab antud töös vaatluse alla 16–70-aastased vastajad, kellel on palk ära märgitud. Sissetulekuna vaadataksegi antud uuringus kuist palka põhitöö eest. Aastatel 1989–1994 on palk ära toodud rublades, aastatel 1995–2010 on palk toodud eesti kroonides ja 2011 aastal eurodes. Autor ei hakanud rublades olevaid palkasid kroonideks ümber konverteerima, kuna vahepealse inflatsiooni tulemusel oleksid saadavad tulemused mitte just kõige usaldusväärsemad. Kuna palk on nii eestlastel, kui mitte-eestlastel samas valuutas, siis ei tohiks see saadud tulemusi väga mõjutada. Kuna eurodes oli toodud vaid ühe aasta tulemused, siis need arvutas autor ümber kroonideks, et tulemused oleksid mugavamini võrreldavad ja presenteeritavad.

Antud töös on kasutatud valitud muutujaid, mille loetelu on ära toodud tabelis 3.

Tabel 3. Analüüsi mudelis kasutatavate selgitavate muutujate loetelu

Muutuja	Selgitus
Kõrgharidus	Fiktiivne muutuja kõrgharidusega töötaja kohta
Keskharidus	Fiktiivne muutuja keskharidusega töötaja kohta
Ida-Viru	Fiktiivne muutuja elukoha asukoha kohta
Harju	Fiktiivne muutuja elukoha asukoha kohta
EE1	Fiktiivne muutuja eesti keele oskuse taseme kohta – saab aru, räägib, kirjutab
EE2	Fiktiivne muutuja eesti keele oskuse taseme kohta – saab aru ja räägib
EE3	Fiktiivne muutuja eesti keele oskuse taseme kohta – saab aru
EE_kodus	Fiktiivne muutuja eesti keele oskuse taseme kohta – kodune keel
ENG	Fiktiivne muutuja inglise keele oskuse taseme kohta
RUS	Fiktiivne muutuja vene keele oskuse taseme kohta
Laps_1	Fiktiivne muutuja laste arvu kohta – üks laps
Laps_2	Fiktiivne muutuja laste arvu kohta – kaks last
Abielus	Fiktiivne muutuja abielus olevate töötajate kohta
Vallaline	Fiktiivne muutuja vallaliste töötajate kohta
Era	Fiktiivne muutuja erasektori kohta
Juht	Fiktiivne muutuja juhtide kohta
Tippspetsialist	Fiktiivne muutuja tippspetsialistide kohta
Tehnik	Fiktiivne muutuja tehnikute ja keskastmespetsialistide kohta
Ametnik	Fiktiivne muutuja ametnike kohta
Teenindaja	Fiktiivne muutuja teenindus- ja müügitöötajate kohta
Põllumees	Fiktiivne muutuja põllumajanduse, metsanduse, jahinduse ja kalanduse oskustöötajate kohta
Käsitöoline	Fiktiivne muutuja oskustöötajate ja käsitöölise kohta
Masinaoperaator	Fiktiivne muutuja seadme- ja masinaoperaatorite ja koostajate kohta
Lihttöoline	Fiktiivne muutuja lihttöölise kohta

Allikas: Autori koostatud.

ETU andmetes on keele oskus ära toodud küsitleva enda hinnangul, mis tõttu võib tegelik tase olla mõnevõrra teistsugune, sest inimesed hindavad enda oskusi erinevalt. Keeleoskusel oli Statistikaameti poolt ette nähtud neli taset, millest lähtuvalt moodustati ka muutujad. Tase 1 (EE1) – oskan rääkida ja kirjutada, tase 2 (EE2) – oskan

igapäevase suhtlemise piires rääkida, tase 3 (EE3) – saan igapäevase suhtlemise piires aru ja tase 4 (EE_kodus) – kasutan eesti keelt koduse keelena. Eesti keele oskust hinnati vaid mitte-eestlaste hulgas. Inglise keele oskuse puhul (ENG) loeti inglise keele oskajaks need, kel oli märgitud tasemeks ükskõik milline kolmest valikust. Vene keele oskuse puhul (RUS) loeti vene keele oskajateks need, kel oli märgitud ükskõik milline kolmest valikust. Haridustasemete järgi võeti mudelisse kaks taset – kõrgharidus (vastajal on omandatud kõrgharidus) ja keskharidus (omandatud on keskharidus). Regionaalselt võeti vaatluse alla kaks piirkonda – Harjumaa ja Ida-Virumaa. Harjumaa seetõttu, et Harjumaa on Eesti peamine keskus, kus palgad on kõrgemad kui mujal Eestis ja palgapreemiad suuremad ning eestlaste ja mitte-eestlaste osakaal Harjumaal on üsna sarnane võrreldes teiste Eesti piirkondadega. Ida-Virumaa võeti vaatluse alla, kuna varasematel aastatel oli ka Ida-Virumaa oluline tööstuslinn ning peamiselt elavad mitte-eestlased, kes ei ela Harjumaal, just nimelt Ida-Virumaal. Samuti on muutujatena lisatud ka suhtestaatused – abielus ja vallaline ning laste arv – üks laps ja kaks last. Kuna ametiala mängib palga suuruse puhul olulist rolli, siis on ühe muutujana arvestatud ka ametialasid. Inimesed on jaotatud ameti järgi erinevatesse gruppidesse. Selleks kasutas autor ISCO-08 klassifikaatorit, mille järgi on töötajad jaotatud kümnesse erinevasse gruppi, mille moodustavad juhid; tippspetsialistid; tehnikud ja keskastmepetsialistid; ametnikud; teenindus- ja müügitöötajad; põllumajanduse, metsanduse, jahinduse ja kalanduse oskustöötajad; oskustöötajad ja käsitöölised; seadme- ja masinaoperaatorid ja koostajad; lihttöölised ning sõjaväelased. Antud töös on eraldi vaatluse alt välja jäetud sõjaväelaste grupp, kuna sinna kuuluvaid inimesi on väga vähe. Samuti on ühe muutujana sees erasektoris töötamine. Lisades 1–3 olevatest tabelitest on vanusegruppide, aastaperioodide ja soo lõikes näha, kuidas vaatlused mingi muutuja suhtes on jagunenud.

Erinevatel tasemetel eesti keelt rääkivaid mitte-eestlasi on üle vanusegruppide üsna võrdselt. Üldiselt on eesti keelt rääkivaid naisi kõikidel tasemetel rohkem kui mehi ehk mitte-eestlastest naised räägivad eesti keelt valdavalt paremini kui mehed. Samas on aga eestlaste ja mitte-eestlaste inglise keele tasemes suur erinevus. Kui näiteks 16–24-aastasest eestlastest räägib inglise keelt viimastel aastaperioodidel üle 92% naistest, siis sama vanadest mitte-eestlastest räägib inglise keelt umbes 75% naistest. Meeste inglise keele oskus on kõikides vanusegruppides veelgi madalam. Noortest (16–24-aastasest)

eestlastest meestest räägib inglise keelt viimastel perioodidel umbes 86% ja mitte-eestlastest meestest vaid 63%. Vanuse kasvades inglise keele oskus väheneb ja nõnda räägib vanematest (31–70-aastased) eestlastest naistest inglise keelt umbes 54% ja eestlastest meestest umbes 47%. Mitte-eestlaste inglise keele oskus vanemas eas on veelgi madalam – naistel umbes 23% ja meestel 29%. Vene keele oskuse puhul on noorte seas näha selget trendi keeleoskuse kadumise suunas. Kui 90-ndatel oskas noortest meestest ja naistest vene keelt keskmiselt üle 80% töötajatest, siis mida aeg edasi, seda madalam on vene keelelt oskavate töötajate protsent. 16–24-aastastest eestlastest naistest oskas perioodil 2009–2011 vähemalt aru saamise tasemel vene keelt 64% töötajatest ja sama vanadest meestest vaid 50%. Kui lugeda keeleoskuseks vähemalt sellist taset, kus inimene oskab ka antud keeles rääkida, siis oleks vene keele oskajaid noorte naiste seas 40% ja meeste seas 23%. Vanemate inimeste vene keele oskus on üle 90%. Antud suur vahe noorte ja vanemate vene keele oskuses tuleneb sellest, et vanemad inimesed õppisid vene keele ära Nõukogude Liidu perioodil, mil ilma selleta hakkama ei saanud. Noored on aga valdavalt üles kasvanud juba Eesti Vabariigi ajal, mil vene keelt enam nii laialdaselt ei kasutatud, mille tõttu seda ka koolis enam nii aktiivselt ei õpetatud ning mis siis omakorda tõi kaasa vene keele oskuse languse noorte eestlaste hulgas.

Kõrgharidust omavate inimeste osakaal on nii meeste kui naiste lõikes ja eestlaste ja mitte-eestlaste lõikes mõnevõrra erinev. Võttes vaatluse alla perioodid alates 2004. aastast, siis vanusegrupis 25–30 on 38%-l eestlastest naistel kõrgharidus, mitte-eestlastest naiste hulgas on see protsent 32. Meeste kõrghariduse tase on aga tunduvalt madalam kui naistel. Samasse vanusegruppi kuuluvatest meestest oli sel perioodil kõrgharidus vaid 17% eestlastel ja 18% mitte-eestlastel. Vanuse kasvades kõrgharidust omavate inimeste protsent väheneb, aga sellest hoolimata on naiste hulgas kõrgharidusega töötajaid rohkem kui meeste hulgas.

Vaadates elukoha muutujaid, siis hoolimata vanusegrupist ei ole eestlaste hulgas eriti neid inimesi, kes elaksid Ida-Virumaal. Kui vanemates vanusegruppides on aastate lõikes Ida-Virumaal elavate mitte-eestlaste arv olnud küllalt stabiilne ja vähenenud vaid veidi, siis noorte naiste hulgas on vähenemine olnud drastiline – kui perioodil 1989–1994 elas Ida-Virumaal 36% 16–24-aastastest mitte-eestlastest noortest naistest, siis

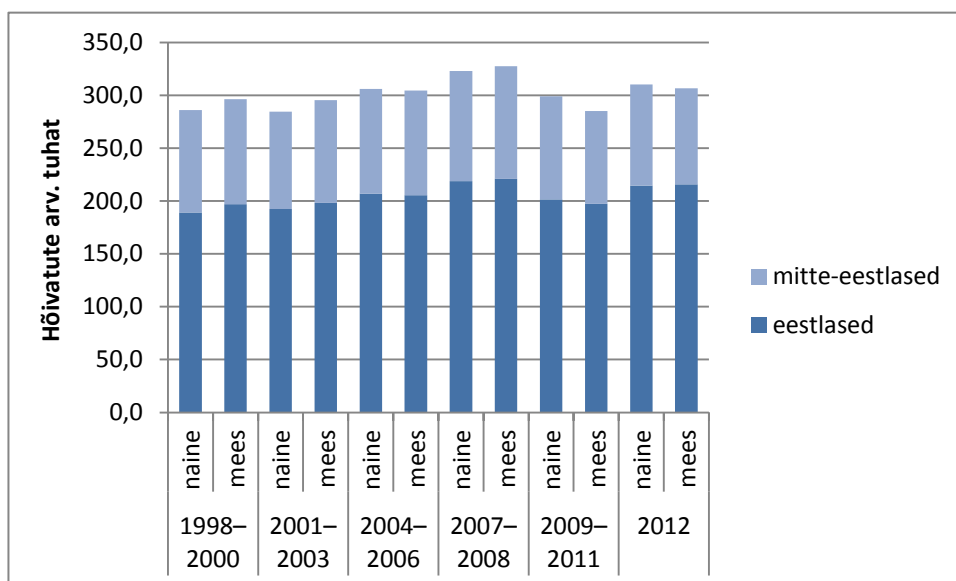
perioodil 2009–2011 elas seal vaid 9% noortest naistest. Üheks põhjuseks võib olla see, et noored naised lähevad üha enam Ida-Virumaalt teistesse linnadesse (Tallinnasse ja Tartusse) haridust omandama ning pärast soovitud hariduse saamist enam koju tagasi ei pöördu. Kuna meeste jaoks ei ole haridus võib-olla nii oluline, siis ei lahku ka noored mehed Ida-Virumaalt nii massiliselt. Meeste jaoks on seal ehk ka lihtsam sobivat tööd leida. Kui Harjumaal on eestlaste protsent püsitud üsna stabiilsena, kasvades pidevalt veidi, siis mitte-eestlaste hulgas on Harjumaal elavate inimeste arv kasvanud aastatega märgatavalt ja seda eriti noorte hulgas. Umbes 60–78% mitte-eestlastest noortest meestest ja naistest elab Harjumaal. Eestlastest naistest elab Harjumaal umbes 44% noortest naistest ja 34% noortest meestest. Harjumaal elavate eestlaste protsendid naiste ja meeste lõikes ühtlustuvad vanuse kasvades.

Ametite lõikes on näha, et osades valdkondades on enam esindatud eestlased ning teistes venelased. Näiteks on eestlasi rohkem juhtide ja tippspetsialistide seas ning venelasi on rohkem lihttöölise ja oskustöölise hulgas. Naiste hulgas on populaarsemad valdkonnad teenindaja, tehnik ja tippspetsialist ning meeste hulgas masinaoperaator ja oskustöölise. Vaadates erinevaid vanusegrupe, siis on näha, et noorte hulgas on üsna vähe juht, mis on loogiline, kuna antud ametiala vajab teatud kogemust, mida noorel kohe pärast kooli lõpetamist olla ei pruugi. Samas töötavad noored enam kui vanad ametnikena. Enamik töötajatest töötab aga erasektoris. Seal on meeste osakaal mõnevõrra suurem kui naistel – mehi on erasektoris umbes 10–20% rohkem. Rahvuste vahel tekib erinevus alles 25. eluaastast, mil mitte-eestlaste arv on erasektoris umbes 10% võrra suurem.

2.2. Etniline palgaerinevus kirjeldava statistika kaudu

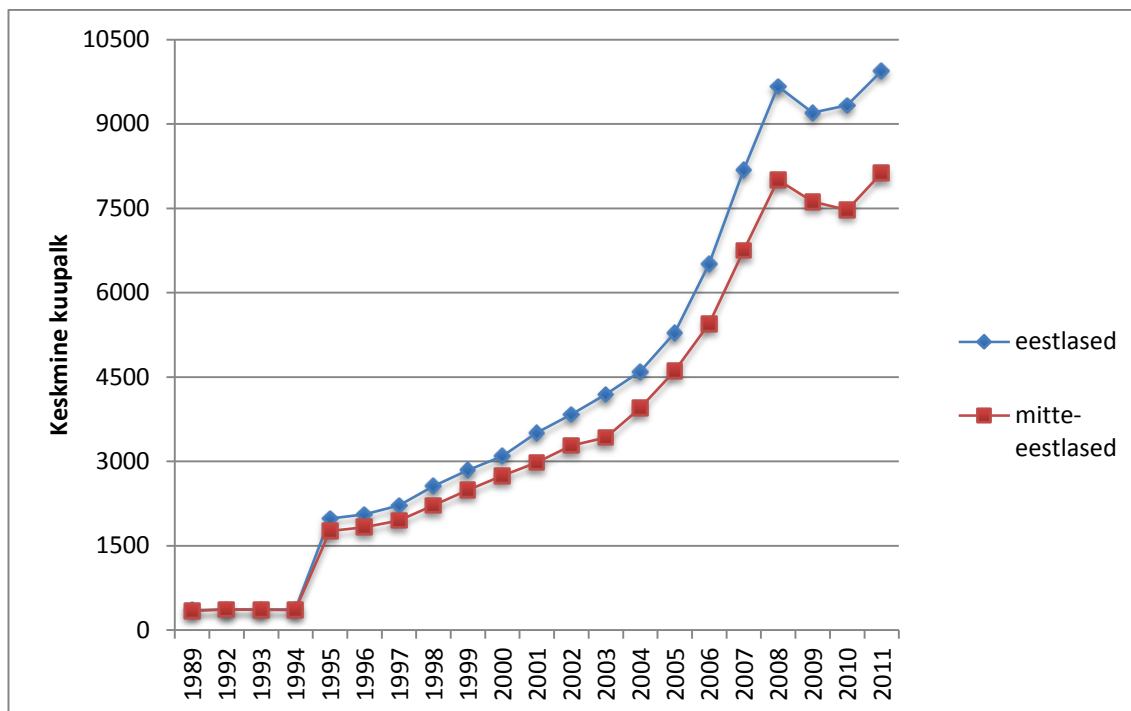
Kirjeldavad statistikud annavad Eesti tööturul valitsevast olukorrast veidi kokkuvõtlikuma pildi. Esmalt on graafiliselt ära toodud Eesti tööturul hõivatud eestlased ja mitte-eestlased tuhandetes. Kasutatud on samu perioode (v.a 2012) kui järgnevas töös. Perioodide puhul on kujutatud antud aastate keskmist hõivatute arvu. Kuna antud töös võetakse vaatluse alla 16–70 aastased inimesed, siis on ka Eesti tööturul hõivatud inimeste arv valitud sellest vanusegrupist. Jooniselt on võimalik näha,

et sugude lõikes töötab Eesti umbes üks kolmandik mitte-eestlasi ja kaks kolmandikku eestlasi. Naiste ja meeste hõivatus on võrdlemisi sarnane. Jooniselt tulevad hästi välja ka muudatused majanduses. Kuni 2008. aastani majandus kasvas ja seetõttu suurenes üsna stabiilselt ka hõivatute arv. Periood 2009–2011 kujutab majanduslangust ning sel ajal vähenes oluliselt ka hõivatute määr ja suurenes töötute määr. Jooniselt on näha, et majanduskriis mõjutas mehi rohkem kui naisi, sest meeste hulgas oli hõivatute langus suurem. See on peamiselt tingitud sellest, et mehed ja naised on hõivatud mõnevõrra erinevates sektorites ja kriis mõjutab erinevaid majandussektoreid erinevalt.

Joonis 1. Eesti tööturul hõivatud inimeste koguarv tuhandetes (autori koostatud Statistikaameti andmetel).

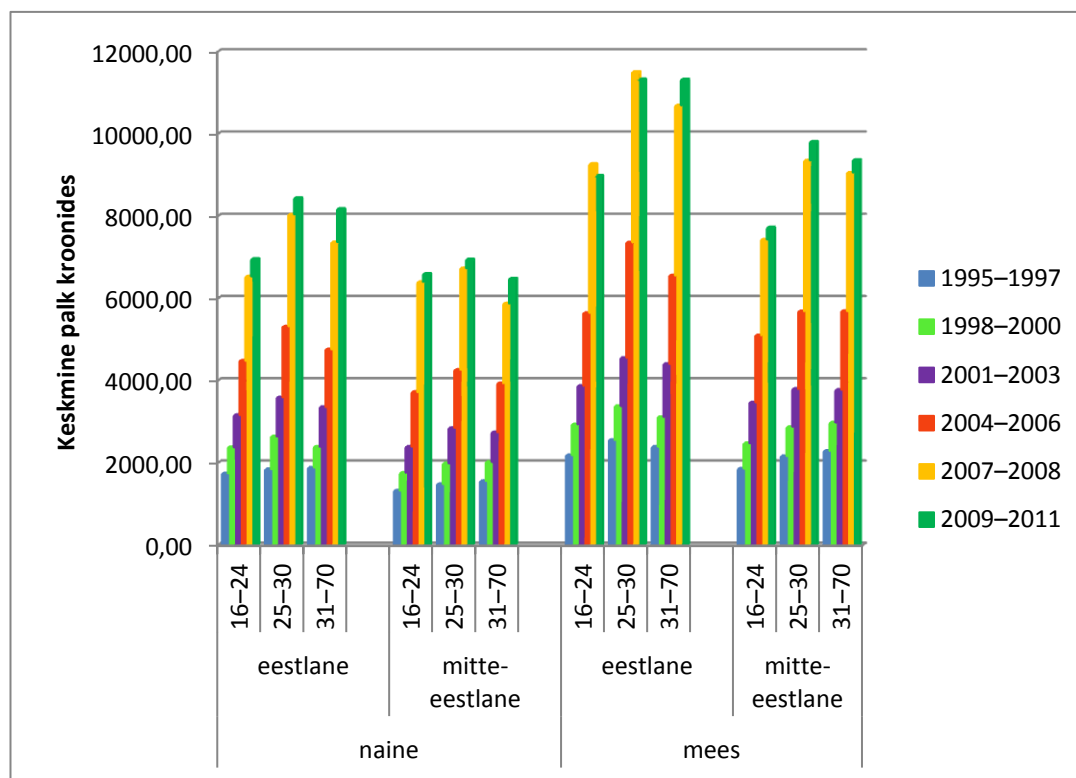
Järgnevalt on joonisel 2 ära toodud eestlaste ja mitte-eestlaste keskmised palgad, et näha palga üldist käitumist majanduses ja eestlaste ja mitte-eestlaste üldist palkade suhet. Perioodi 1989–1994 palgad on ära toodud rublades ja 1995–2011. aasta palgad on kroonides.

Joonis 2. Eestlaste ja mitte-eestlaste keskmine kuupalk (1989–1994 rublades ja 1995–2011 kroonides) aastate lõikes (autori koostatud ETU andmete põhjal).

Jooniselt 2 on näha, et ETU andmete järgi oli eestlastest ja mitte-eestlaste keskmine palk kuni 1995. aastani, mil oli käibel rubla, ligikaudu võrdne – vahe oli keskmiselt paar protsenti. Eesti krooni käibele tulekuga saavutasid eestlased palga suhtes selge eelise, mis püsib praeguseni. Palgaerinevuse suurus on aastate lõikes olnud umbes 17% juures. 2010. aastal tõusis aga eestlaste ja mitte-eestlaste palgalõhe koguni 24,9%-ni. Jooniselt on ka näha, et nii eestlaste kui mitte-eestlaste palgad langevad pärast 2008. aastat, mil Eestis algas majanduskriis. Samal ajal muutus aga eestlaste ja mitte-eestlaste palgaerinevus suuremaks, kui see varemadel aastatel oli ehk siis mõjus kriis mitte-eestlastele raskemalt kui eestlastele. Alates 2011. aastast, mil võeti kasutusele euro (joonisel on palk kroonides), tõusid palgad kõrgemale majanduskriisi eelsest tasemest. Samuti suurenes veelgi eestlaste ja mitte-eestlaste palgaerinevus, ületades majanduskriisi eelse kõrgeima taseme, jõudes 22,3%-ni.

Järgnevalt on keskmised palgad ära toodud ka erinevate vanusegruppide lõikes ning kuna meeste ja naiste palgad on Eesti tööturul võrdlemisi erinevad, siis ka sugude lõikes.

Joonis 3. Keskmise palgatase erinevates vanusegruppides perioodide lõikes (autori koostatud ETU andmete põhjal).

Jooniselt 3 on näha, et hoolimata rahvusest ja soost teenivad kõige madalamat keskmist palka kõige nooremisse vanusegruppi kuuluvad töötajad. Aastate lõikes kõigub kõige vähem mitte-eestlastest naiste palk, jäädes vanusest hoolimata üpris sarnasele tasemele. Erinevalt teistest gruppidest on 31–70-aastste mitte-eestlastest naiste palk isegi madalam kui noorte mitte-eestlaste palk. Eestlastest meeste ja naiste ning mitte-eestlaste meeste palk käitub kõikides vanusegruppides aastate lõikes väga sarnaselt. Mõnevõrra üllatuslikult on 31–70-aastaste eestlastest meeste palk jäänud perioodil 2009–2011 samale tasemele kui majandusbuumi ajal. Kõikide teiste samas vanusegrupis olijate palk on perioodil 2009–2011 langenud.

Vanusegrupis 16–24 on eestlastest ja mitte-eestlastest naiste vahel palgaerinevus pigem minimaalne, samas vanusegrupis on meeste puhul eestlaste ja mitte-eestlaste palgavahe tunduvalt suurem. Antud joonise järgi võiks öelda, et Eesti tööturul makstakse kõige vähem noortele naistele hoolimata rahvusest. Kõige halvemas olukorras on mitte-eestlastest naised, kelle palgatase jääb kõikides vanusegruppides ja kõikidel perioodidel

(v.a 25–30-aastased perioodil 2007–2008) alla kõigi teiste võrdlusaluste palgatasemele, ka muidu kõige vähem teenivate 16–24-aastaste eestlastest naiste palgatasemele.

Kuna keskmise palga järgi on võimalik vaadata vaid üldist trendi, siis järgnevalt vaadatakse lähemalt samades gruppides olevaid palgalõhe põhjuseid, kasutades selleks Oaxaca-Blinderi meetodit.

2.3. Oaxaca-Blinderi dekompositsioon

Eestlaste ja mitte-eestlaste keskmiste palkade lihtne võrdlemine ei võimalda võtta arvesse seda, kui suur osa etnilisest palgalõhest tuleneb eestlaste ja mitte-eestlaste erinevatest karakteristikutest. Kuna palgalõhe on seotud nii põhjendatud kui põhjendamata palgaerinevusega, siis valiti palgaerinevuste hindamiseks meetod, mis võimaldab neid eristada. Palgalõhe põhjendatud ja põhjendamata osa eristamist nimetatakse dekompositsiooniks – sellest ka nimetus Oaxaca-Blinderi dekompositsioon. Antud meetodit võib lugeda ka põhjendatud ja põhjendamata palgaerinevuse hindamise baasmeetodiks (Oaxaca 1973, Blinder 1973).

Oaxaca-Blinderi dekompositsioon (OBD) põhineb regressioonanalüüsil, mis võimaldab üheaegselt arvesse võtta erinevate selgitavate muutujate mõju palgale. Antud meetodiga jagatakse palgaerinevus kahe grupi vahel (eestlased ja mitte-eestlased) kahte ossa. Esimeses osas on näidatud, kui suure osa mingi muutuja kirjeldab ära palgaerinevusest (põhjendatud palgaerinevus). Teises osas on põhjendamata palgaerinevus ehk kui suurt osa palgaerinevusest nende muutujatega kirjeldada ei ole võimalik.

OBD puhul hinnatakse esmalt Minceritüüpi palgaregressioonid eraldi kahe grupi (antud juhul eestlased ja mitte-eestlased) lõikes. Minceritüüpi võrrandis on sõltuvaks muutujaks naturaallogaritm palgast ning sõltumatuteks muutujateks mitmesugused isikuomadused ja töökohatunnused. Palgaregressiooni hinnanguid on võimalik mitmel moel osadeks lahutada. (Rõõm, Kallaste 2004: 13) Võrrandi osadeks lahutamisel tuleb jälgida, kelle vaatepunktist lähtuvalt võrrandit hinnatakse ehk kas palga suhtes diskrimineeritakse ainult ühte osapoolt või mitte. Antud töös võetakse aluseks, et palga alusel diskrimineeritakse vaid mitte-eestlasi ning eestlaste suhtes ei esine positiivset

diskrimineerimist. (Jann 2008: 453–470) Põhinetakse kahekordsel võrrandil, mis formuleeritakse mitte-eestlaste (grupp B) vaatepunktist lähtuvalt:

$$\bar{w}_A - \bar{w}_B = (\bar{X}_A - \bar{X}_B)\hat{\beta}_A + \bar{X}_B(\hat{\beta}_A - \hat{\beta}_B),$$

kus \bar{w}_A – eestlaste palkade keskvärtus,

\bar{w}_B – mitte-eestlaste palkade keskvärtus,

\bar{X}_A – eestlaste selgitavate muutujate keskvärtuste vektor,

\bar{X}_B – mitte-eestlaste selgitavate muutujate keskvärtuste vektor,

$\hat{\beta}_A$ – eestlaste selgitavate muutujate kordajate vektor eestlaste palgavõrrandist,

$\hat{\beta}_B$ – mitte-eestlaste selgitavate muutujate kordajate vektor mitte-eestlaste palgavõrrandist.

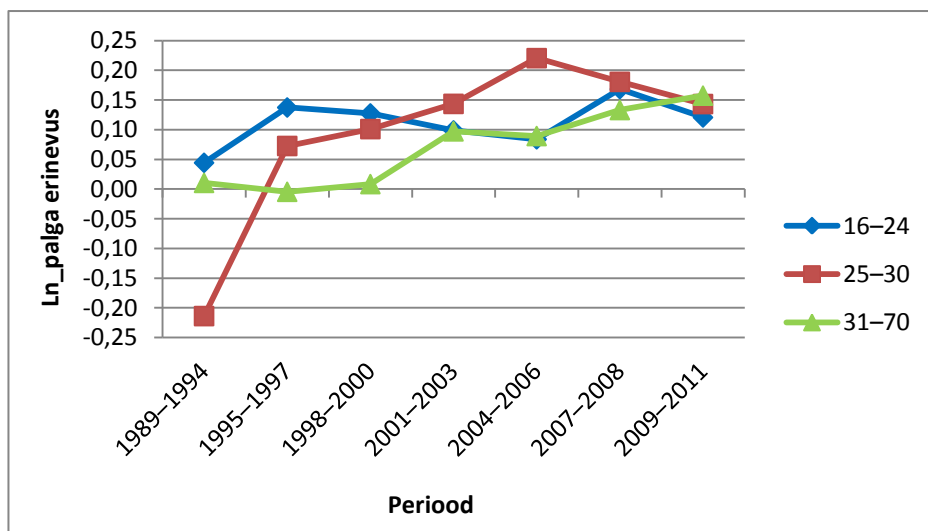
See võrrand koosneb kahest osast. Võrrandi parema poole esimene osa kirjeldab ära põhjendatud palgaerinevuse. See näitab, kui palju oleks mitte-eestlaste palk suurem, kui neil oleksid samad karakteristikud kui eestlastel ehk kui mitte-eestlastele makstaks tööturul vastavalt eestlaste palgavõrrandi kordajatele. Võrrandi teine pool kirjeldab ära põhjendamata palgaerinevuse. See näitab seda osa palgavahest, mis tuleb erinevast tasust sama teguri eest. Selles võrrandis näidatakse, kui suur oleks põhjendamata palkade erinevus, kui tööjõud oleks selliste muutujate keskvärtustega nagu mitte-eestlased.

Järgnevalt vaadatakse OBD mudeli tulemusi meeste ja naiste hulgas eraldi, kuna meeste ja naiste palgad on Eestis üsna erinevad ning võib eeldada, et ka erinevate muutujate mõju palgalõhele on erinev. Töö eesmärgist lähtuvalt on tulemused esitatud ka vanusegruppide lõikes. Moodustatud on kolm vanusegruppi. Esimese grupi moodustavad 16–24-aastased inimesed. Antud gruppi moodustavad noored, kel vanuse poolest ei pruugi veel kool lõpetamata olla, aga kes juba töötavad. Teise vanusegruppi moodustavad 25–30-aastased inimesed. Töös kajastatakse ka seda vanusegruppi kui noori, aga siia gruppi kuulujatel võiks vanuse poolest juba haridustee lõpetatud olla. Selleks, et hinnata noorte ja vanemate inimeste palgaerinevust on loodud võrdlusgrupiks 31–70-aastased inimesed. Samuti on periooditi grupeeritud ka aastad. Grupid valiti nii, et ühte gruppi jäävad aastad oleksid oma keskmiste tulemuste poolest pigem sarnased.

Esimese grupi moodustab periood 1989–1994, sel ajal maksti palka rublades, mis tõttu jättis autor need aastat ühte gruppi. Järgnevalt on grupid moodustatud kolme aasta kaupa. Kaheaastase grupi moodustab periood 2007–2008, mis on majandusbuumi aeg, kui palgad tõusid võrreldes teiste aastatega märgatavalt ning palgalõhed suurenesid samuti enam kui varasemal perioodil. Viimase grupi moodustab periood 2009–2011, mil palga olid languses. 2011. aastal palgad mõnevõrra tõusid, aga kuna palgalõhe oli sarnane aastatele 2009 ja 2010, siis liitis autor ka aasta 2011 selle grupiga.

2.4. Oaxaca-Blinderi dekompositsioon meeste lõikes

Esmalt võetakse vaatluse alla meeste tulemused. Joonisel 4 on toodud eestlaste ja mitte-eestlaste naturaallogaritmitud palga vahe meeste hulgas. Jooniselt on näha, et peamiselt esineb palgalõhe mitte-eestlaste kahjuks, ehk mitte-eestlased saavad väiksemat palka kui eestlased. Samas on näha, et nii vanusegruppide kui aastate lõikes on vahe küllaltki erinev. Kõige suurem on palgalõhe nooremate meeste puhul – kaks esimest vanusegruppi. Vanusegrupis 16–24 on lõhe keskmiselt 11 protsendipunkti juures. Majandusbuumi ajal tõuseb lõhe 16,8 protsendipunktini. Majanduslangus langetas aga noorte hulgas eestlaste ja mitte-eestlaste palgalõhe umbes majandusbuumi eelsele tasemele.

Joonis 4. Meeste etniline palgaerinevus vanusegruppide lõikes (autori koostatud ETU andmete põhjal).

Nooremate meeste vanusegrupiks arvestatakse ka 25–30-aastaseid. Sinna gruppi kuuluvad on valdavalt juba kooli lõpetanud ja täielikult tööle pühendunud. Antud vanusegrupis on samuti palgalõhe eestlaste ja mitte eestlaste vahel üsna suur. Keskmiselt on lõhe isegi suurem kui 16–24-aastaste hulgas. Väga suur on lõhe mitte-eestlaste kasuks perioodil 1989–1994 – 21 protsendipunkti. Vanusegrupis 25–30 suureneb lõhe kuni majandusbuumini, mil lõhe veidi kahaneb, jäädes siiski 18 protsendipunkti juurde. Sarnaselt eelmisele grupile väheneb lõhe majanduslanguse ajal.

Võrreldes kahte esimest vanusegruppi (16–30-aastased) kolmanda vanusegrupiga, siis suurimad erinevused jäävad perioodi 1989–2000, mil palgalõhe oli tunduvalt väiksem kui noorte vanusgruppides. Sel perioodil erines 31–70-aastase vanusegrupis eestlaste ja mitte-eestlaste palk umbes ühe protsendipunkti võrra. Sarnaselt noorte grupile suureneb palgalõhe koos majanduse kasvuga, samas majanduslangus lõhet ei vähenda. Viimases vanusegrupis ei lange aga palgalõhe buumieelsele tasemele, vaid jääb üsna kõrgeks, olles samal tasemel 25–30-aastaste vanusegruppi kuuluvate meestega.

Üldiselt on jooniselt 4 näha, et noorte mitte-eestlastest meeste olukord Eesti palgaturul on kehvem kui noorte eestlastest meeste olukord. Nimelt on läbi aastate olnud noorte hulgas palgalõhe tunduvalt suurem kui vanemate meeste hulgas. Samas on näha, et perioodil 2009–2011 on olukord muutunud ning eestlaste ja mitte-eestlaste palgalõhe ei sõltu enam niivõrd vanusest kui mingitest muudest teguritest, sest kõikides vanusegruppides on palgalõhe üsna võrdsel tasemel – umbes 14 protsendipunkti.

Selleks, et näha, millest siis eestlaste ja mitte-eestlaste palgalõhe võiks tuleneda, on ära toodud põhjendatud ja põhjendamata palgaerinevust kirjeldavad tabelid vanusegruppide lõikes. Tekstis esitatud tabelitesse on sisse jäetud need muutujad, millel oli kõige suurem mõju palgaerinevuse kujunemisse. Kõikide muutujatega tabelid koos standardhälvetega on ära toodud lisades 4–17.

Tabelis 4 ära toodud 16–24-aastaste palgalõhe erinevatel perioodidel ning valitud muutujad, mis seletavad kõige enam põhjendatud ja põhjendamata palgalõhet. Tabelite kahes esimeses reas on ära toodud naturaallogaritm eestlaste ja mitte-eestlaste keskmisest palgast.

Tabel 4. Meeste põhjendatud ja põhjendamata palgalõhe vanusegrupis 16–24

	1989– 1994	1995– 1997	1998– 2000	2001– 2003	2004– 2006	2007– 2008	2009– 2011
Eestlased	5,671	7,506	7,809	8,102	8,503	9,020	8,986
Mitte-eestlased	5,626	7,368	7,682	8,003	8,419	8,852	8,866
Palgalõhe	0,044	0,137	0,127	0,099	0,084	0,168	0,121
Põhjendatud							
Keskharidus	-0,010	-0,019	-0,007	-0,037	-0,012	-0,005	-0,005
Harju	-0,001	-0,050	-0,009	-0,047	-0,020	-0,036	-0,019
ENG	...	0,020	0,029	0,020	0,019	0,001	-0,002
Abielus	-0,025	-0,008	-0,005	-0,004	0,001	-0,083	0,001
Kokku	-0,027	-0,072	0,016	0,018	0,003	-0,039	-0,018
Põhjendamata							
Kõrgharidus	0,025	0,017	0,000	-0,013	0,011	0,011	-0,016
Keskharidus	0,059	0,134	-0,017	-0,006	0,020	-0,027	-0,084
Ida-Viru	0,110	0,123	0,107	0,176	0,128	0,118	0,040
Harju	0,043	0,178	0,083	0,160	0,143	0,115	0,091
ENG	...	0,015	-0,012	-0,011	0,072	0,024	0,038
Abielus	0,188	-0,105	-0,243	0,022	-0,017	-0,179	0,035
Vallaline	0,314	-0,055	-0,572	0,183	-0,034	-0,216	0,141
Laps_1	-0,024	0,055	-0,037	0,033	-0,028	0,007	-0,046
Era	-0,014	0,121	0,212	0,053	0,108	0,127	0,046
Kokku	0,071	0,210	0,112	0,081	0,081	0,207	0,138

Allikas: Autori koostatud ETU andmete põhjal.

Vanusegruppi 16–24 kuulujatest käivad paljud koolis ja tööl samaaegselt. Tabelist on näha, et palgalõhe kõigub 0,4-st kuni 16,8 protsendipunktini. Samuti kõigub suuresti see, kui suure osa põhjendatud ja põhjendamata palgaerinevusest erinevad muutujad ära kirjeldavad.

Näiteks perioodil 1998–2000 oli eestlaste ja mitte-eestlaste palgaerinevus 12,7 protsendipunkti. Erinevad muutujad põhjendavad sellest ära 1,6 protsendipunkti ja põhjendamata jääb 11,2 protsendipunkti. Kõige enam põhjendasid sellest erinevusest ära Harjumaal töötamine ja keeleoskused. Tabelist on näha, et mitte-eestlaste palgad on Harjumaal mõne protsendi võrra kõrgemad kui eestlaste palgad ehk siis mitte-eestlastel on kasulikum elada Harjumaal. Inglise keele oskus toob eestlastele kaasa 2,9% suurema palga kui mitte-eestlastele, mis on ka mõistetav, kuna eestlaste hulgas on inglise keelt oskavaid noormehi antud perioodil tunduvalt rohkem kui mitte-eestlasi. Vaadates nüüd

aastaperioode edasi, siis mida enam tänapäeva, seda väiksemaks muutub inglise keele oskuse osatähtsus palgalõhe tõlgendamisel, selle põhjuseks võib olla antud vanusegruppi kuuluvate eestlaste ja mitte-eestlaste inglise keele oskuse taseme ühtlustumine. Kuna inglise keel on nii eestlaste kui mitte-eestlasele võõrkeeleks, siis inglise keele muutuja tõlgendamisel vastuolusid ei teki.

Autorit huvitab eelkõige aga põhjendamata palgalõhe. Kõige suurem on põhjendamata palgalõhe perioodidel 1995–1997 ja 2007–2008, olles umbes 20,8%. Tabelist on näha, et perioodil 1995–1997 on keskhariduse olemasolu seotud 13,4 protsendilise palgapreemiaga eestlastele. Kõrgharidus erilist palgapreemiat kaasa ei toonud – 1,7% eestlaste kasuks. See võib olla seotud sellega, et tol perioodil ei olnud kõrgharidus nii hinnas ja nii laialt kättesaadav. Kõikide aastate lõikes võib öelda, et kõrghariduse olemasolu erilist palgapreemiat kaasa ei too. See võib olla tingitud sellest, et antud vanusegruppi kuuluvatel noormeestel on haridustee alles pooleli ja vanuse poolest pole paljudel gruppi kuulujatel isegi võimalik kõrgharidust omada. Vaadates aga inglise keele oskuse mõju palgapreemiale, siis on näha, et kuni 2004. aastani on mõju üsna olematu. Asi võib olla selles, et varem ei olnud inglise keele oskuse puudumine Eestis nii olulise tähtsusega kui nüüd hilisematel aastatel. 2004–2006 oli inglise keele oskus seotud 7,2% palgapreemiaga eestlaste kasuks. Järgnevatel aastatel on palgapreemia mõju veidi vähenenud, olles umbes 3,1%. Põhjuseks võib olla üldine noorte inglise keele oskuse paranemine ning inglise keele taseme ühtlustumine nii eestlaste kui mitte-eestlaste hulgas.

Perioodil 1995–1997 on Harjumaal elamine seotud suure palgapreemiaga – 17,8% eestlaste kasuks. Kõikide aastate lõikes on noortel eestlastel Harjumaal elamisest saadav palgapreemia suurem kui mitte-eestlastel, sest eestlaste palgapreemia on Harjumaal keskmiselt 12,8% kõrgem kui mitte-eestlastel.

Noorte meeste hulgas on vallaline olemine seotud suurema palgapreemiaga kui abielus olemine. Periooditi saavad mitte-eestlased suuremat palgapreemiat sõltuvalt suhtestaatusest ning periooditi on palgapreemia suurem eestlastel. Valliline olemine on mitte-eestlaste jaoks seotud keskmiselt 21,9 protsendilise palgapreemiaga ja eestlaste jaoks 21,2 protsendilise palgapreemiaga. Samaaegselt on abielus olemine pigem kasulik mitte-eestlastele – tuues periooditi kaasa umbes 13,6%-lise palgapreemia. Eestlaste

palgapreemia abielus olemisest jääb paari protsendi juurde. Ühe lapse omamine toob nii eestlastele kui mitte-eestlastele umbes kolme protsendilise palgapreemia. Kahe lapse puhul on palgapreemia juba praktiliselt olematu.

Erinevatel ametialadel töötamine (vt lisa 4–10) on eestlaste ja mitte-eestlaste jaoks seotud ka erinevate palgapreemiatega. Valdavalt on kõikidel ametialadel eestlaste palgapreemia suurem kui mitte-eestlaste oma. Samas on pilt aga märgatavalt muutunud perioodil 2009–2011, mil kõik ametialad on seotud palgapreemiaga mitte-eestlaste kasuks. Töötamine erasektoris on kasulikum eestlastele, kuna nende palgapreemia on seal suurem. Erasektori puhul on näha, et majanduse kasvades suurenes valdavalt ka eestlaste palgapreemia. Majanduse langedes vähenes tunduvalt ka eestlaste saadav palgapreemia erasektoris töötamisest.

Tabel 5. Meeste põhjendatud ja põhjendamata palgaerinevus vanusegrupis 25–30

	1989– 1994	1995– 1997	1998– 2000	2001– 2003	2004– 2006	2007– 2008	2009– 2011
Eestlased	5,760	7,615	7,929	8,265	8,757	9,226	9,218
Mitte-eestlased	5,974	7,542	7,828	8,122	8,537	9,045	9,075
Palgalõhe	-0,214	0,073	0,101	0,143	0,221	0,181	0,143
Põhjendatud							
Kõrgharidus	0,001	0,000	0,000	0,019	0,002	0,005	-0,005
Keskharidus	-0,005	-0,008	-0,009	-0,016	-0,006	0,000	0,000
Harju	-0,015	-0,059	-0,014	-0,045	-0,019	-0,037	-0,035
ENG	...	0,033	0,034	0,011	0,085	-0,003	0,018
Abielus	-0,002	-0,002	-0,010	-0,021	-0,001	0,060	0,019
Vallaline	0,007	0,000	0,005	0,014	-0,007	-0,034	-0,005
Laps_1	0,015	-0,002	0,001	-0,005	0,000	-0,008	0,000
Era	0,022	-0,009	-0,005	-0,003	-0,003	-0,005	0,000
Kokku	0,004	0,022	0,053	0,071	0,094	0,054	-0,018
Põhjendamata							
Kõrgharidus	-0,002	-0,009	0,027	0,022	0,008	0,058	-0,050
Keskharidus	-0,139	-0,111	-0,044	0,006	-0,003	0,044	-0,061
Ida-Viru	0,021	0,020	0,021	0,143	0,124	0,051	0,043
Harju	-0,039	0,091	0,003	0,147	0,081	-0,011	0,110
ENG	...	-0,004	-0,009	-0,017	-0,007	-0,055	0,055
Abielus	0,217	0,165	0,208	-0,050	-0,130	0,152	0,086
Vallaline	0,125	0,045	0,041	0,009	-0,093	0,175	0,125
Laps_1	0,074	-0,022	-0,069	0,039	0,070	-0,035	0,003
Laps_2	-0,001	0,004	-0,008	0,014	-0,010	0,009	-0,001
Era	0,209	0,042	0,272	0,223	-0,136	0,153	0,086
Kokku	-0,217	0,051	0,048	0,072	0,126	0,126	0,161

Allikas: Autori koostatud ETU andmete põhjal.

Kui võrrelda 25–30-aastaste vanusegruppi eelmise vanusegrupiga, siis on näha, et eestlaste ja mitte-eestlaste palgalõhe kõigub mõnevõrra rohkem. Suurimad erinevused on perioodil 1989–1994 ja 2004–2006, mil oli palgalõhe vastavalt 21,4 protsendipunkti mitte-eestlaste kasuks ja 22,1 protsendipunkti eestlaste kasuks. Antud vanusegrupis on palgaerinevus veelgi rohkem eestlaste kasuks. Viimasel kahel perioodil on palgalõhe eestlaste ja mitte-eestlaste vahel vähenenud, kuid on siiski umbes kaks protsendipunkti suurem kui 16–24-aastaste hulgas.

Tabelis 5 esitatud tulemustest on näha, et haridustase põhjendab endiselt väga väikese osa palgaerinevusest. Kui võrrelda eelmise vanusegrupiga, siis antud vanusegrupis toob kõrghariduse omamine suurema palga eestlastele ning keskhariduse omamine toob suurema palga mitte-eestlastele. Sarnaselt eelmisele vanusegrupile, on ka sellesse vanusegruppi kuuluvate mitte-eestlaste jaoks Harjumaal elamine kasulikum kui eestlastele, sest seal on mitte-eestlaste palgad keskmiselt 3,2% kõrgemad kui eestlaste omad. Varasematel perioodidel teenisid abielus mitte-eestlased rohkem kui eestlased ning vallalised eestlased rohkem kui mitte-eestlased. Alates 2007. aastast muutus olukord vastupidiseks – rohkem teenisid abielus eestlased ja vallalised mitte-eestlased.

Kui vaadata põhjendamata palgaerinevust, siis antud vanusegrupis muutub kõrghariduse omamine tunduvalt olulisemaks. 25–30-aastaste hulgas toob kõrghariduse omamine nii eestlastele kui mitte-eestlastele kaasa suurema palgapreemia kui eelmises vanusegrupis. Kui majanduskasvu ajal oli kõrghariduse palgapreemia vanusegrupis 16–24 praktiliselt olematu, siis nüüd on see 5,8% eestlaste kasuks. Majanduslanguse ajal oli eelmises vanusegrupis kõrghariduse palgapreemia 1,6% mitte-eestlaste kasuks, siis nüüd on see 5,0% mitte-eestlaste kasuks. Kui eelmises vanusegrupis tõi 90-ndatel keskharidus palgapreemia pigem eestlastele, siis antud vanusegrupis oli tol ajal preemia suurem mitte-eestlaste hulgas – umbes 12,5%. Pärast 90-ndaid pilt muutub ja keskhariduse omamisest saadav palgapreemia väheneb märgatavalt. Kuna vaikselt hakkab kasvama kõrgharidusest saadav palgapreemia, siis võib eeldada, et pärast 90-ndaid muutusid Eestis kõrgharidusega töötajad hinnatumaks ning hakkas ka kasvama üldine kõrgharidusega inimeste osakaal. Seda on näha ka tabelitest, kus on esitatud vaatluste jaotumine erinevate muutujate lõikes (vt lisa 1–3). Antud efekt tuleb küll rohkem välja naiste puhul, aga on siiski ka märgatav meeste hulgas.

Ida-Virumaal ja Harjumaal elamine on kahes esimeses vanusegrupis seotud sarnaste preemiatega. Mõlemas vanusegrupis on näha, et kui majandusel läheb hästi ja palgad kasvavad, siis asukohast sõltuvad palgapreemiad vähenevad. Kui majandus on languses, siis muutuvad regionaalsed palgapreemiad taas suuremaks. Noorte eestlastest meeste palgapreemiad on Harjumaal ja Ida-Virumaal suuremad kui mitte-eestlastel, kuigi noorte mitte-eestlaste palk on antud piirkonnas kõrgem.

Kui 16–24-aastaste hulgas oli abielus olevate ja vallastete eestlaste ja mitte-eestlaste palgapreemia üsna sarnane, siis 25–30-aastaste vanusegrupis on suhtestaatusest tulenev palgapreemia pigem suunatud eestlastele. Suurusjärk on küll veidi väiksem, kuid siiski arvestatav. Kahel viimasel perioodil oli abielus eestlaste palgapreemia keskmiselt 11,9% ja vallaliste eestlaste palgapreemia 15%. Antud vanusegrupis on laste arvu pealt saadav palgapreemia sama trendiga ja samas suurusjärgus kõige noorema vanusegrupiga – ühe lapse pealt saadav palgapreemia on suurem kui kahe lapse pealt.

Sarnaselt eelmisele vanusegrupile on ka antud vanusegruppi kuuluvate eestlastest meeste palgapreemia erasektoris suurem kui mitte-eestlastel. Kahel viimasel perioodil on 25–30-aastaste erasektoris töötamisest tulenev palgapreemia isegi umbes kolm protsendipunkti suurem kui 16–24-aastaste hulgas. Kui vanusegrupis 16–24 oli eestlaste palgapreemia suurim oskustöölise, masinaoperaatorite ja lihttöölise hulgas, siis vanusegrupis 25–30 on antud ametialadel palgapreemia suurus märgatavalt vähenenud. Samuti kui eelmises vanusegrupis oli selgelt näha, et perioodil 2009–2011 olukord ametialade lõikes muutus – ametialast tulenev palgapreemia läks mitte-eestlastele – siis vanusegrupis 25–30 ei ole see erinevus enam märgatav. Üleüldiselt on ametialadest tulenev palgapreemia suurus vähenenud.

Selleks, et näha kuivõrd erineb noorte eestlaste ja mitte-eestlaste olukord Eesti tööturul vanemate olukorrast, siis on võrdlusgrupiks toodud 31–70-aastased töötajad.

Tabel 6. Meeste põhjendatud ja põhjendamata palgaerinevus vanusegrupis 31–70

	1989– 1994	1995– 1997	1998– 2000	2001– 2003	2004– 2006	2007– 2008	2009– 2011
Eestlased	5,803	7,547	7,844	8,220	8,623	9,132	9,180
Mitte-eestlased	5,793	7,551	7,835	8,123	8,533	8,999	9,023
Palgalõhe	0,011	-0,004	0,008	0,097	0,089	0,133	0,157
Põhjendatud							
Kõrgharidus	0,001	0,007	0,008	0,004	-0,001	0,005	-0,007
Keskharidus	-0,004	-0,016	-0,016	-0,014	-0,008	-0,015	-0,004
Harju	-0,033	-0,065	-0,050	-0,045	-0,037	-0,050	-0,050
ENG	...	0,023	0,017	0,026	0,033	0,026	0,025
Laps_1	-0,002	-0,001	-0,002	-0,004	-0,001	0,005	0,005
Laps_2	0,003	0,000	0,001	0,005	0,004	0,011	0,002
Era	0,016	-0,004	-0,002	-0,003	-0,005	-0,010	-0,006
Kokku	-0,019	0,202	0,103	0,135	0,005	-0,047	-0,021
Põhjendamata							
Kõrgharidus	0,014	0,032	0,023	0,021	0,031	0,010	0,031
Keskharidus	0,099	0,001	-0,010	0,069	0,006	-0,028	0,023
Ida-Viru	0,038	-0,023	-0,013	0,000	0,023	0,056	0,011
Harju	0,088	0,072	0,051	0,068	0,045	0,150	0,136
ENG	...	-0,003	-0,002	0,002	0,012	0,009	-0,007
Abielus	0,013	-0,007	-0,009	0,025	-0,033	-0,020	-0,009
Laps_1	-0,012	0,006	0,025	0,007	-0,002	0,019	-0,009
Laps_2	-0,001	-0,019	0,005	-0,007	-0,004	-0,003	-0,005
Era	0,087	-0,005	0,025	-0,062	0,005	0,044	0,060
Kokku	0,029	-0,207	-0,095	-0,037	0,085	0,180	0,178

Allikas: Autori koostatud ETU andmete põhjal.

Kui nüüd vaadata 31–70-aastaste töötajate vanusegruppi, siis on tabelist 6 näha, et antud vanusegrupis on palgalõhe läbi erinevate perioodide olnud väiksem kui noorte hulgas. Samas kui majanduslanguse ajal noorte hulgas palgalõhe vähenes, siis vanemate hulgas suurenes eestlaste ja mitte-eestlaste vaheline palgalõhe veelgi, olles viimasel perioodil isegi suurem kui noorte vanusegruppides.

Sarnaselt noortele on ka antud vanusegrupis näha, et haridustase kirjeldab ära väga väikese osa palgalõhest. Samas on näha ka, et vanuse kasvades suureneb Harjumaal elamisest tulenev palgaerinevus mitte-eestlaste kasuks veelgi. Kui 16–24-aastased Harjumaal elavad mitte-eestlased said keskmiselt 2,6% kõrgemat palka ja 25–30-aastased mitte-eestlased 3,2% kõrgemat palka, siis 31–70-aastased mitte-eestlased saavad

Harjumaal elades keskmiselt 4,7% kõrgemat palka kui sama vanad eestlased. Vanusegrupis 31–70 on suurem mõju palgale veel inglise keele oskusel. Inglise keelt rääkivate eestlaste palk on umbes 2,5% suurem kui mitte-eestlastel. On näha, et vanuse kasvades suureneb ka inglise keele oskuse mõju palgale. See võib olla tingitud sellest, et vanemate inimese hulgas on inglise keelt oskavaid töötajaid vähem kui noorte hulgas, mis tõttu annab see oskus vanematele ka suurema väärtuse kui noortele.

Kui vaadata põhjendamata palgaerinevust, siis kui esimeses vanusegrupis ei olnud kõrgharidus seotud palgapreemiaga, mis võib tulla sellest, et paljudel antud vanusegrupis olijal ei ole veel kõrgharidust käes, ning teises vanusegrupis oli kõrgharidusest saadav palgapreemia kahel viimasel perioodil umbes 5%, siis antud vanusegrupis on kõrgharidusest saadav palgapreemia aastate lõikes keskmiselt 2–3% eestlaste kasuks. Tuleb välja, et kuigi meeste puhul on kõrghariduse mõju palgale üsna väike, siis kõige olulisem on kõrgharidus eelkõige 25–30-aastastele. Keskhariidusest saadav palgapreemia on antud vanusegrupis väiksem kui noorte hulgas, siiski on keskhariiduse omamine pigem kasulik eestlastele kui mitte-eestlastele. Kui noorte puhul on inglise keele oskus seotud mõningase palgapreemiaga, siis 31–70-aastaste vanusegrupis on see palgapreemia kadunud. Kui 31–70-aastaste hulgas oli inglise keelt rääkivate eestlaste palk keskmiselt 2,5% suurem kui mitte-eestlastel, siis tuleneb see eelkõige sellest, et inglise keelt rääkivaid eestlasi on rohkem ja nad töötavad paremini tasustatud ametikohtadel kui mitte-eestlased, sest erinevus, mis tuleneks erinevast tasust sama teguri eest antud juhul praktiliselt puudub.

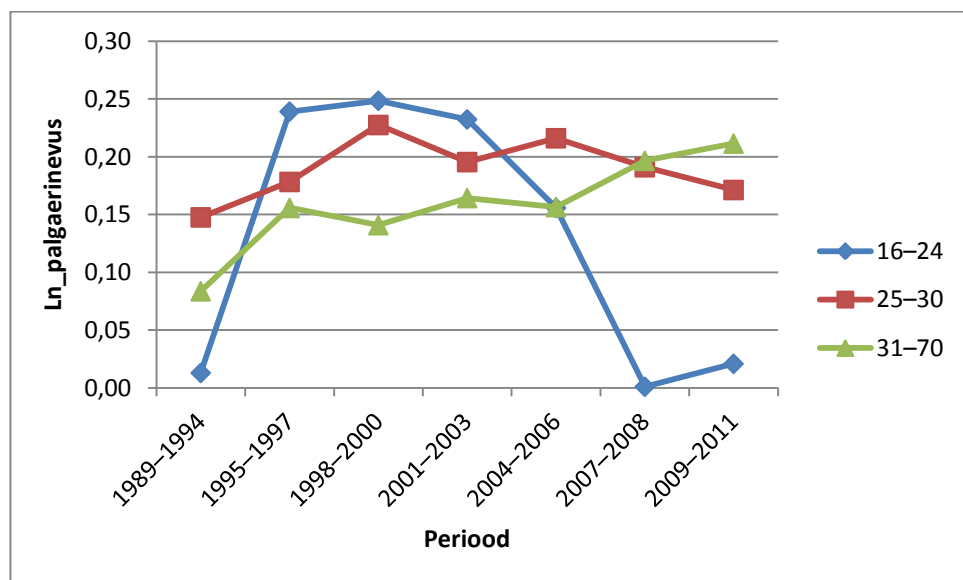
Elukohaga seotud palgapreemiad käituvad antud vanusegrupis sarnaselt noorte vanusegruppidega. Nii Harjumaal kui Ida-Virumaal elamine on seotud palgapreemiaga eelkõige eestlaste jaoks. Harjumaal on 31–70-aastaste meeste palgapreemia suurem kui noorte oma, seega on vanematel inimestel Harjumaal kasulikum elada kui noortel. Kui Harjumaal elavate noorte meeste palgapreemia oli perioodil 2009–2011 keskmiselt 10%, siis vanemate meeste puhul on see preemia 13,6%. Samas on vanemate meeste palgapreemia Ida-Virumaal elamisest tunduvalt väiksem kui noorte oma, jäädes umbes 2% juurde.

Erinevatest ametialadest tulenevad palgapreemiad on vanusegrupis 31–70 mõnevõrra erinevad kui varasemates vanusegruppides. Kui noorte hulgas said erinevatelt aladelt

palgapreemiat pigem eestlased, siis vanemas vanusegrupis on erinevate perioodide lõikes enamik ametialasid seotud mitte-eestlastele suunatud palgapreemiatega. Samuti, kui varem oli palgapreemia suurem eelkõige madalamalt tasustatud ametialadel, siis antud vanusegrupis on palgapreemiate tase erinevate ametialade lõikes mõnevõrra ühtlustunud. Kui noorte hulgas oli erasektoris töötamine seotud üsna suurte palgapreemiatega, siis vanuse kasvades erasektori palgapreemiad enam nii suured ei ole. Antud tulemuste põhjal võib öelda, et erasektoris on noorel eestlasest mehel kasulikum töötada kui vanematel meestel või ükskõik millisesse vanusegruppi kuuluvatel mitte-eestlastel.

2.5. Oaxaca-Blinderi dekompositsioon naiste lõikes

Kuna meeste ja naiste palgatase on Eestis üsna erinev, siis võib eeldada ka, et eestlaste ja mitte-eestlaste olukord sõltuvalt soost on palgaturul samuti erinev. Selleks, et vaadata kui palju mehed ja naised sõltuvalt rahvusest ja vanusest siis erinevad, viis autor läbi sama analüüsi ka naiste kohta. Järgnevalt on esmalt ära toodud palgalõhet kujutav joonis naiste kohta.

Joonis 5. Naiste etniline palgalõhe vanusegruppide lõikes (autori koostatud ETU andmete põhjal).

Kui meeste puhul oli palgalõhe veidi varieeruvam ja kohati negatiivne, siis jooniselt 5 on näha, et naiste puhul on palgalõhe üsna tugevalt positiivne. Kõige enam kõigubki

16–24-aastaste vanusegruppi kuuluvate noorte palgalõhe. Kui rubla ajal oli naiste palgalõhe 1,3 protsendipunkti eestlaste kasuks, siis järgneval kolmel perioodil oli palgalõhe väga kõrge – 23,9 protsendipunkti eestlaste kasuks. Võrreldes meestega on eestlastest ja mitte-eestlastest naiste palgaerinevus samal perioodil ligi kaks korda suurem. Pärast seda on lõhe vähenenud (sarnaselt käitus ka meeste palgalõhe). Kui 16–24-aastaste meeste palgalõhe kasvas majandusbuumi ajal (olles 16,8 protsendipunkti), siis samasse vanusegruppi kuuluvate naiste palgalõhe hoopis vähenes, jõudes praktiliselt nulli. Majanduslanguse ajal hakkas noorte naiste palgalõhe taas kasvama, olles 2009–2011. aastal 2,1 protsendipunkti eestlaste kasuks. Samal perioodil oli noorte meeste palgalõhe 12,1% eestlaste kasuks. Perioodil 2009–2011 oli 16–24-aastaste eestlastest naiste palk 24,3 protsendipunkti võrra väiksem kui sama vanade eestlastest meeste palk. Mitte-eestlaste hulgas oli noorte meeste ja naiste palgaerinevus 14,3 protsendipunkti meeste kasuks.

Vanusegrupp 25–30 käitub mõnevõrra sarnaselt meeste samale grupile, kuigi palgalõhe ei kõigu nii palju kui meestel. Jooniselt 5 on näha, et antud vanusegruppi kuuluvate naiste palgalõhe kasvab stabiilselt kuni 2000. aastani. Pärast seda perioodil 2001–2003 naiste palgalõhe mõnevõrra väheneb, samal ajal kui meeste palgalõhe endiselt kasvab. Perioodil 2004–2006 naiste palgalõhe antud vanusegrupis suureneb taaskord ning pärast seda hakkab palgalõhe sarnaselt sama vanusegrupi meestega vähenema. Vanusegrupis 25–30 on perioodil 2004–2011 olnud meeste ja naiste palgalõhe suurus väga sarnane. Kui võrrelda 25–30-aastaseid mehi ja naisi omavahel, siis on näha, et näiteks perioodil 2009–2011 on eestlaste ja mitte-eestlaste palgalõhe meeste ja naiste vahel suurenenud. Viimasel perioodil oli eestlastest meeste ja naiste palgalõhe 28,2 protsendipunkti ja mitte-eestlaste hulgas koguni 31,0 protsendipunkti meeste kasuks.

Vanusegrupis 31–70 on meeste ja naiste palgalõhe oma suunalt väga sarnane. Mõlemal juhul on märgata palgalõhe suurenemist perioodil 2001–2003, järgneval perioodil on väike langus ning pärast seda palgalõhe eestlaste ja mitte-eestlaste vahel jällegi suureneb. Kui meeste puhul oli palgalõhe kuni 2000. aastani nullilähedane, siis naiste puhul oli sel perioodil palgalõhe tugevalt positiivne – keskmiselt 12,7 protsendipunkti. Kui majanduslanguse ajal noorte puhul palgalõhe eestlaste ja mitte-eestlaste vahel valdavalt langes, siis vanemate meeste ja naiste hulgas palgalõhe hoopis kasvab.

Perioodil 2009–2011 on 31–70-aastaste meeste ja naiste palgalõhe veelgi suurem kui noorte hulgas. Eestlaste hulgas on palgalõhe 28,6 protsendipunkti ja mitte-eestlaste hulgas 34,0 protsendipunkti meeste kasuks.

Antud andmete põhjal saab öelda, et noorte hulgas on meeste ja naiste palgalõhe väiksem kui vanemate hulgas. Kõige väiksem on palgalõhe 16–24-aastaste mitte-eestlastest meeste ja naiste vahel. Järgnevalt vaadatakse muutujaid, mis kõige enam palgaerinevust põhjendavad.

Tabel 7. Naiste põhjendatud ja põhjendamata palgaerinevus vanusegrupis 16–24

	1989– 1994	1995– 1997	1998– 2000	2001– 2003	2004– 2006	2007– 2008	2009– 2011
Eestlased	5,159	7,275	7,621	7,944	8,309	8,703	8,743
Mitte-eestlased	5,146	7,036	7,372	7,712	8,153	8,702	8,722
Palgalõhe	0,013	0,239	0,248	0,232	0,156	0,001	0,021
Põhjendatud							
Kõrgharidus	-0,001	-0,004	0,018	-0,010	-0,006	-0,002	-0,030
Keskharidus	0,010	0,018	0,000	-0,007	-0,005	-0,014	0,003
Harju	-0,034	-0,058	-0,048	-0,004	-0,026	-0,060	-0,048
ENG	...	0,039	0,050	0,036	0,015	-0,015	-0,005
Abielus	-0,012	0,019	0,015	0,013	0,001	-0,009	-0,011
Vallaline	0,015	-0,043	-0,026	-0,009	...	0,005	0,008
Laps_1	0,001	0,001	-0,002	0,001	0,000	0,002	-0,005
Laps_2	0,002	0,000	0,000	-0,002	-0,003	-0,003	-0,001
Era	0,022	-0,002	-0,011	0,002	-0,010	-0,004	0,000
Kokku	-0,036	0,078	-0,064	0,033	0,012	-0,106	-0,102
Põhjendamata							
Kõrgharidus	-0,020	0,006	0,010	0,011	0,026	-0,020	-0,081
Keskharidus	0,178	0,038	0,011	0,042	-0,043	-0,179	-0,164
Ida-Viru	0,155	0,014	0,096	0,059	0,018	0,004	0,013
Harju	0,130	0,033	0,156	0,126	0,041	0,151	0,175
ENG	...	0,007	0,011	0,062	0,116	-0,123	0,065
Abielus	0,067	-0,187	-0,052	0,121	0,008	0,041	-0,110
Vallaline	0,155	-0,288	-0,030	0,183	-0,061	0,073	-0,146
Laps_1	0,021	-0,064	0,005	0,013	0,023	0,000	-0,025
Laps_2	0,022	0,014	0,001	-0,011	-0,020	-0,013	-0,010
Era	-0,130	-0,006	-0,201	0,252	0,399	-0,220	0,055
Kokku	0,049	0,161	0,312	0,199	0,143	0,107	0,123

Allikas. Autori koostatud ETU andmete põhjal.

Tabelist 7 on näha, et sarnaselt meestele põhjendab ka noorte naiste palgaerinevusest haridustase väga väikese osa. Harjumaal on mitte-eestlaste palk keskmiselt neli protsenti suurem kui eestlastel. Inglise keele oskus põhjendab palgaerinevusest ära paar protsenti. Saadud tulemused on sarnased samasse vanusegruppi kuuluvate meeste tulemustega.

Kui vaadata põhjendamata palgaerinevust, siis on kõrghariduse osakaal palgapreemiale üsna madal, sest paljudel antud vanusegruppi kuuluvatel naistel ei ole sarnaselt meestele vanuse poolest kõrgharidust veel võimalik omada. Keskhariduse omamisest tulenev palgapreemia on naistel valdavalt kõrgem kui meestel. Eriti kõrge on mitte-eestlaste palgapreemia perioodil 2007–2011, olles umbes 17,1%. Alates 2001. aastast on ka inglise keele oskus naistel seotud üsna suurte palgapreemiatega. Valdavalt oli eestlastest noorte naiste jaoks inglise keele oskus seotud 6,2–11,6 protsendilise palgapreemiaga, perioodil 2007–2008 oli inglise keele oskus seotud 12,3%-lise palgapreemiaga mitte-eestlaste jaoks. Kui võrrelda meeste ja naiste tulemusi, siis inglise keele oskus on noorte naiste jaoks seotud tunduvalt suurema palgapreemiaga kui meeste jaoks.

Kui noorte eestlastest meeste palgapreemia Ida-Virumaal elamisest oli üsna suur, siis naiste puhul on see tunduvalt madalam. See-eest on aga noorte eestlastest naiste palgapreemia Harjumaal elamisest võrdlemisi suur, jäädes valdamisi umbes 14,8% juurde. Kahel perioodil on palgapreemia mõnevõrra väiksem – umbes 4%, kuid on siiski eestlaste kasuks. Sama vanade meeste palgapreemia Harjumaal elamisest on veidi väiksem kui naistel – keskmiselt 12,8%.

Naiste puhul ei ole suhtestaatus eriti palgapreemiatega seotud, sest nii abielu kui vallalikus toob kaasa keskmiselt vaid ühe protsendilise palgapreemia. Meeste puhul mängis suhtestaatus tunduvalt suuremat rolli. Sarnaselt suhtestaatusele on ka laste arv pigem seotud meeste palgapreemiaga. Ühe lapsega noorte naiste palgapreemia on umbes 2,2%, samal ajal kui sama vanade meeste ühe lapse palgapreemia on 3,3%. Teine laps enam palgapreemiat eriti ei too ja seda nii meeste kui naiste hulgas.

Perioodil 1998–2008 oli noorte naiste jaoks erasektoris töötamine seotud väga suurte palgapreemiatega – keskmiselt 26,8% ja seda kord eestlaste ning siis mitte-eestlaste

kasuks. Samal perioodil oli meeste palgapreemia erasektoris töötamisest vaid keskmiselt 12,5%. Erinevate ametialade lõikes on meeste ja naiste palgapreemia eestlaste ja mitte-eestlaste lõikes sarnane. Nimelt sarnaselt meestel muutub ka naiste palgapreemia majanduse langedes mitte-eestlaste kasuks. Kui meeste puhul töid suurema palgapreemia noorte jaoks kaasa kolm ametiala, siis noorte naiste puhul on palgapreemia erinevatel ametialadel ühtlasem, erinevatelt meestest toob naistele suurema palgapreemia ka näiteks teeninduses töötamine.

Tabel 8. Naiste põhjendatud ja põhjendamata palgaerinevus vanusegrupis 25–30

	1989– 1994	1995– 1997	1998– 2000	2001– 2003	2004– 2006	2007– 2008	2009– 2011
Eestlased	5,339	7,322	7,708	8,035	8,471	8,892	8,936
Mitte-eestlased	5,192	7,144	7,480	7,840	8,255	8,701	8,765
Palgalõhe	0,148	0,178	0,227	0,195	0,216	0,191	0,171
Põhjendatud							
Kõrgharidus	0,010	0,009	0,030	-0,001	0,006	0,019	0,018
Keskharidus	-0,001	-0,001	-0,003	-0,004	-0,003	-0,006	-0,005
Harju	-0,006	-0,056	-0,032	-0,025	-0,040	-0,064	-0,059
ENG	...	0,042	0,023	0,030	0,030	0,064	0,024
Era	0,024	-0,011	-0,017	-0,011	-0,011	-0,020	0,003
Kokku	0,013	0,098	0,037	0,068	0,136	0,056	0,051
Põhjendamata							
Kõrgharidus	0,071	-0,010	0,026	0,106	0,028	0,087	0,009
Keskharidus	0,188	-0,045	0,084	0,170	0,010	0,036	0,024
Ida-Viru	0,031	-0,022	0,047	-0,061	0,053	0,060	0,046
Harju	0,002	0,105	0,122	-0,033	0,116	0,237	0,136
ENG	...	0,012	-0,029	-0,004	0,029	0,088	0,054
Abielus	0,191	-0,011	-0,036	-0,083	0,019	-0,011	0,005
Vallaline	0,006	-0,013	0,004	-0,033	0,027	0,049	-0,021
Laps_1	-0,068	-0,131	0,000	-0,080	-0,019	0,035	-0,034
Era	0,079	0,253	0,112	0,027	0,097	0,058	-0,010
Kokku	0,134	0,080	0,191	0,128	0,080	0,135	0,120

Allikas. Autori koostatud ETU andmete põhjal.

Tabelist 8 on näha, et 25–30-aastste naiste hulgas on eestlaste ja mitte-eestlaste palgaerinevus keskmiselt 19,0 protsendipunkti. Antud vanusegrupis on vahe palgalõhe püsinud üsna ühtlasel tasemel. Samuti on lõhe suurem kui 16–24-aastaste eestlastest ja mitte-eestlastest naiste hulgas. Kui 16–24-aastaste naiste hulgas oli kahel viimasel

perioodil etniline palgalõhe praktiliselt nullilähedane, siis antud vanusegrupis vähenes lõhe veidi, kuid jäi siiski keskmiselt 18,1 protsendipunkti juurde.

Sarnaselt eelmisele vanusegrupile põhjendab ka antud juhul haridustase väga väikese osa palgalõhest. Mõnevõrra suurema osa põhjendab ära Harjumaal elamine, kuid ka see on pigem mitte-eestlaste kasuks ehk mitte-eestlaste palk on Harjumaal kõrgem kui eestlaste oma. Kui vaadata ka samasse vanusegruppi kuuluvate meeste tulemusi, siis on näha, et nii haridustase kui elukoht põhjendavad naiste jaoks suurema osa palgaerinevusest kui meeste hulgas. 25–30-aastaste naiste puhul põhjendab ka inglise keele oskus ära üsna suure osa palgalõhest. Antud vanusegrupis on inglise keelt oskavate eestlaste palk keskmiselt 3,5% kõrgem kui mitte-eestlastel.

Kui nüüd vaadata põhjendamata palgaerinevust, siis võrreldes 16–24-aaststega on haridustase muutunud olulisemaks ning on seotud suurema palgapreemiaga. Kui eelmises vanusegrupis oli viimastel perioodidel haridusest tulenev palgapreemia pigem mitte-eestlaste kasuks, siis 25–30-aastaste hulgas on palgapreemia kõikidel perioodidel eestlaste hulgas kõrgem. Inglise keele oskus on samuti seotud arvestatava palgapreemia. Nimelt on aja edasi minnes suurenenud ka inglise keele oskuse eest makstav palgapreemia, mis viimastel perioodidel oli umbes 7,1%. Kui võrrelda antud tulemust 16–24-aastaste naiste tulemusega, siis on näha, et palgapreemia on mõnevõrra väiksem kui päris noorte hulgas. Samas on aga inglise keele oskusest tulenev palgapreemia noorte naiste seas tunduvalt suurem kui noorte meeste seas. Võib öelda, et noortel eestlastest naistel tasub kindlasti inglise keelt õppida.

Vaadates regionaalseid näitajaid, siis on näha, et Harjumaal elamine on jällegi seotud väga suurte palgapreemiatega – umbes 14,3%. 16–24-aastaste naiste hulgas jäi palgapreemia protsent samuti umbes 14% kanti. 25–30-aastaste meeste Harjumaalt saadav palgapreemia on mõnevõrra väiksem kui naistel ehk umbes 10%. Antud tulemuste põhjal saab öelda, et eestlastest noortele naistele makstakse Harjumaal umbes 14% kõrgemat palka, kui teised tegurid on samad kui noortel mitte-eestlastel. Ida-Virumaal elamisest tulenev palgapreemia on 25–30-aastaste hulgas keskmiselt 5%, mis on suurem kui 16–24-aastaste naiste puhul. Noorte vanusegruppi kuuluvate meeste palgapreemia on Ida-Virumaal elamisest suurem kui naistel. See võib-olla põhjustatud

ka sellest, et Ida-Virumaal ei ole kuigi palju töötavaid noori naisi, kuna nende võimalused on seal üsna piiratud.

Kui vaadata suhtestatust, siis antud vanusegrupis annab nii abielus kui vallaline olemine väiksema palgapreemia kui 16–24-aastaste hulgas. Palgapreemia jääb mõne protsendi juurde ja seda kord eestlaste ja kord mitte-eestlaste kasuks. Kui vaadata sama vanade meeste tulemusi, siis on näha, et nii abielus kui vallaline olemine on meeste jaoks seotud palju suuremate palgapreemiatega kui naiste jaoks. Vaadates ka laste arvu, siis 25–30-aastaste naiste jaoks on ühe lapse omamine seotud viimastel perioodidel umbes 3%-lise palgapreemiaga. Kahe lapse omamine enam mingit palgapreemiat kaasa ei toonud. 16–24-aastaste naiste hulgas oli ka ühe lapse pealt saadav palgapreemia väiksem. Samas on isegi mõnevõrra suurem noorte meeste palgapreemia ühe lapse korral. Nii naiste kui meeste puhul rohkem kui ühe lapse omamine mingit palgapreemiat kaasa ei too.

16–24-aastaste hulgas oli erasektoris töötamine naiste jaoks seotud väga suure palgapreemiaga. 25–30-aastaste hulgas on see märgatavalt väiksem, kuid siiski eestlaste kasuks. Erasektoris makstav palgapreemia võib olla nõnda kõrge selle pärast, et seal on valdavalt palgad salastatud ja see võimaldab maksta sarnast tööd tegevatele inimestele erinevat palka. Erasektori palgapreemia on ka noorte meeste puhul väga suur. Ka meeste puhul on tulemus valdavalt eestlaste kasuks. Erinevatel ametialadel töötamine on 25–30-aastaste hulgas seotud väiksema palgapreemiaga kui nooremate naiste hulgas. Samas on üldine trend sama, et viimastel perioodidel on palgapreemia pigem mitte-eestlaste kasuks ja erinevatelt ametialadelt saadav palgapreemia on rohkem hajutatud kui meeste puhul.

Tabel 9. Naiste põhjendatud ja põhjendamata palgaerinevus vanusegrupis 31–70

	1989– 1994	1995– 1997	1998– 2000	2001– 2003	2004– 2006	2007– 2008	2009– 2011
Eestlased	5,437	7,358	7,627	7,990	8,348	8,791	8,894
Mitte-eestlased	5,353	7,203	7,486	7,825	8,192	8,595	8,683
Palgalõhe	0,084	0,156	0,141	0,164	0,156	0,197	0,211
Põhjendatud							
Kõrgharidus	0,011	0,033	0,007	0,001	0,010	0,009	0,023
Keskharidus	-0,003	-0,014	-0,004	-0,003	-0,005	-0,003	-0,003
Harju	-0,013	-0,033	-0,035	-0,037	-0,040	-0,052	-0,071
ENG	...	0,021	0,013	0,030	0,020	0,025	0,024
Era	0,006	0,000	-0,009	-0,005	-0,013	-0,012	-0,010
Kokku	0,002	0,111	0,088	0,057	0,012	0,021	0,064
Põhjendamata							
Kõrgharidus	0,013	0,040	0,028	0,026	0,025	0,037	0,010
Keskharidus	-0,030	0,093	0,013	0,042	0,002	0,024	-0,003
Ida-Viru	0,062	-0,034	0,018	0,057	0,036	-0,002	0,015
Harju	0,066	0,063	0,047	0,080	0,070	0,025	0,103
ENG	...	-0,001	0,005	0,004	0,000	0,004	0,015
Abielus	0,059	0,059	0,013	-0,016	0,011	-0,001	0,009
Laps_1	0,019	0,041	0,000	0,001	-0,007	0,001	0,005
Era	0,146	-0,025	0,031	0,013	0,058	0,089	0,055
Kokku	0,081	0,045	0,053	0,107	0,145	0,176	0,147

Allikas. Autori koostatud ETU andmete põhjal.

Tabelis 9 on toodud vanema vanusegrupi (31–70-aastased) tulemused. Võrreldes noorte naiste vanusegruppidega, siis on peamine erinevus selle, et kui noorte palgalõhe viimastel perioodidel peamiselt vähenes, siis vanemate naiste hulgas suurenes eestlaste ja mitte-eestlaste palgalõhe veelgi, olles viimasel perioodil 21,1 protsendipunkti. Antud tulemus on ka tunduvalt suurem kui sama vanade meeste tulemus. Kui võrrelda noori naisi vanemate naistega, siis palgalõhet arvestades on noorte mitte-eestlaste olukord tööturul mõnevõrra parem kui vanemate oma, sest neile makstakse eestlastega võrreldes sarnasemat palka.

Kui noorte naiste puhul põhjenda haridustase vähemalt paar protsenti palgaerinevusest, siis 31–70-aastaste hulgas ei põhjenda haridustase enam praktiliselt üldse palgaerinevusest. Harjumaal on endiselt mitte-eestlaste palgad kõrgemad kui eestlastel – vanuse kasvades on vahe veelgi suurenenud. Inglise keele oskus toob 31–70-aastaste

eestlastest naiste jaoks kaasa umbes 2,2% kõrgema palga. Antud tulemus on veidi väiksem kui noorte vanusegruppides.

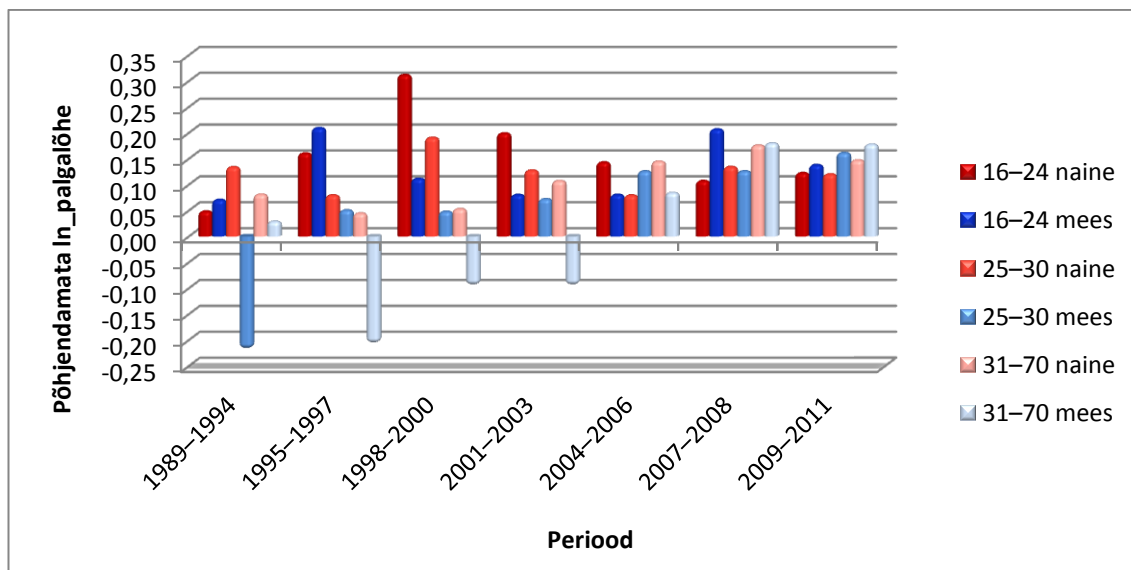
Põhjendamata palgaerinevuse näitajatest on näha, et hariduse mõju on mõnevõrra vähenenud. Samas on tulemus siiski endiselt selgelt eestlaste kasuks ehk eestlastest naistele tuleb kõrghariduse omamine tööturul rohkem kasuks kui mitte-eestlastest naistele. Eriti tuleb see välja nooremates vanusegruppides. Kui vaadata ka mehi, siis mehed võivad kõrgemast haridusest vähem kui naised. Nooremates vanusegruppides oli inglise keele oskus naiste hulgas seotud märgatava palgapreemiaga. 31–70-aastaste naiste hulgas on see mõju kadunud ja inglise keel on seotud heal juhul 1%-lise palgapreemiaga. Sarnane efekt oli märgata ka meeste hulgas ehk inglise keele oskus on oluline eelkõige noorte jaoks ja eriti veel eestlastest noorte naiste jaoks, sest nende palgapreemia on kõige kõrgem.

Vanuse kasvades väheneb Ida-Virumaal elamisest saadav palgapreemia naiste jaoks veelgi. Samas Harjumaal elamisest saadav preemia on endiselt üsna kõrgel tasemel ja eestlaste kasuks. Samas on 31–70-aastaste naiste seas Harjumaal elamisest saadav palgapreemia ligi kaks korda väiksem kui noorte hulgas, seega vanematele mitte-eestlastest naistele makstakse Harjumaal eestlastega võrdsemat palka kui noortele.

Kui noorte jaoks oli suhtestaatus ja laste arv seotud mõningase palgapreemiaga, siis 31–70-aastaste hulgas ei ole antud muutujad enam seotud palgapreemiaga. Seega noorte puhul nende nendest muutujatest tulenev põhjendamatu palgaerinevus suurem kui vanemate puhul.

Erasektoris makstav palgapreemia on ka vanusegrupis 31–70 täiesti arvestatav. See ei ole küll nii suur kui 16–24-aastaste hulgas, kuid siiski selgelt eestlaste kasuks. Antud tulemus läheb kokku ka teooria osas tooduga, et eestlastest juhid võtavad pigem tööle eestlase ning maksavad ka eestlastele kõrgemat palka. Antud tulemus kehtib nii meeste kui naiste korral.

Järgnevalt on joonisel 6 kokkuvõtteks vanusegruppide kaupa ära toodud meeste ja naiste põhjendamata palgaerinevus erinevatel perioodidel.

Joonis 6. Meeste ja naiste põhjendamata palgaerinevus (autori koostatud ETU andmete põhjal).

Esimese asjana on jooniselt 6 kohe näha, et aja jooksul on meeste ja naiste etniline põhjendamata palgaerinevus muutunud kõikide vanusegruppide hulgas üha sarnasemaks. Varasematel perioodidel on näha, et 31–70-aastaste meeste puhul oli põhjendamata palgaerinevus pikka aega isegi negatiivne ehk mitte-eestlastele maksti samadel tingimustel isegi kõrgemat palka kui eestlastest meestele. Perioodil 2001–2006 hakkab põhjendamata palgaerinevus erinevate vanusegruppide lõikes ühtlustuma. Kui naiste puhul oli varasematel aastatel pigem trendiks see, et nooremate naiste põhjendamata palgaerinevus oli suurem kui vanematel, siis alates 2007. aastast situatsioon muutus ja noorte naiste põhjendamata palgaerinevus on muutunud väiksemaks kui vanemate naiste oma. Samuti on viimastel aastatel muutunud meeste ja naiste põhjendamata palgaerinevus sarnasemaks kui ta varem oli.

Kolmel viimasel perioodil oli 16–24-aastaste naiste keskmine põhjendamata palgaerinevus 12,5%, 25-30-aastaste naiste oma 11,1% ja 31–70-aastastel naistel 15,6% eestlaste kasuks. Noorte põhjendamata palgaerinevus on mõlemas vanusegrupis pigem sarnane ning vanematel naistel mõnevõrra kõrgem kui noortel. Aastate lõikes on vähemalt noorte mitte-eestlastest naiste olukord Eesti tööturul paranenud, sest neile ei maksta enam nii palju vähem palka samade tegurite eest kui varem. Noorte naiste põhjendamata palgaerinevust mõjutavad eelkõige suured palgapreemiad Harjumaal,

inglise keele oskus, erasektor ja haridustase. Vanemate naiste põhjendamata palgaerinevust mõjutavad eelkõige Harjumaal elamine ja erasektoris töötamine, vähemal määral ka haridustase.

Mis puudutab mehi, siis meeste keskmine põhjendamata palgaerinevus kolmel viimasel perioodil on olnud 16–24-aastaste hulgas 14,2%, 25–30-aastaste hulgas 13,8% ja 31–70-aastaste hulgas 14,8%. Noorte meeste põhjendamata palgalõhe muutub erinevatel perioodidel väga kiiresti, kord tõustes ja siis jälle langedes. Sarnaselt naistele on see siiski viimastel aastatel jäänud selgelt eestlaste kasuks. Kui vahepealsetel perioodidel oli meeste põhjendamata palgalõhe eestlaste ja mitte-eestlaste vahel selgelt väiksem kui naistel, siis viimaste aastate põhjal on näha, et meeste põhjendamata palgalõhe on muutunud suuremaks kui naistel ehk mitte-eestlastest meestele makstakse samade tegurite eest väiksemat palka kui eestlastele. Noorte meeste põhjendamata palgaerinevus sõltub eelkõige Harjumaal ja Ida-Virumaal elamisest, suhtestaatusest, teatud ametialadel ja erasektoris töötamisest. Vanemate meeste põhjendamata palgaerinevus sõltub peamiselt Harjumaal elamisest ning teatud ametialadel ja erasektoris töötamisest.

KOKKUVÕTE

Kõikjal maailmas esineb erinevate elanikkonnagruppide vahel erinevusi sissetulekutes. Erinevused võivad olla tingitud erinevatest oskustest ja ametialasest kvalifikatsioonist, samuti on erinevad ametid tasustatud erinevalt, mis tõttu ei saagi kõik teenida sarnast palka. Sellest hoolimata esineb ka palgaerinevusi, mis esmapilgul on erinevate näitajatega täiesti põhjendamatud, näiteks saavad mehed ja naised sarnast tööd tehes tihti erinevat palka ning seda nii Eestis kui ka mujal maailmas. Sarnane vahetegemine ei esine ainult meeste ja naiste vahel, vaid ka mustanahaliste ja valgete vahel USA-s ja erinevate rahvuste vahel mujal maailmas k.a Eestis. Kuigi tänapäeval on erinevate diskrimineerimisvastaste seaduste poolt keelatud maksta erinevat palka etniliste või sooliste tunnuste alusel, esineb sellegi poolest nii etnilisi kui sugudevahelisi palgaerinevusi, millest suure osa moodustavad põhjendamatud palgaerinevused.

Palgalõhe on jaotatud põhjendatud ja põhjendamata palgaerinevuseks. Põhjendatud palgaerinevus on seotud erinevate mõõdetavate muutujatega nagu erinevused haridustasemes, ametialas, vanuses, soos, keeleoskuses või geograafilises asukohas. Teise osa palgalõhest moodustab põhjendamata palgaerinevus, mis näitab kui palju erineb ühe teguri eest makstav palk, kui kõik teised mõõdetud muutujad on samad. Põhjendamata palgalõhe on ka seotud raskesti mõõdetavate tunnustega nagu inimeste erinev motivatsioon, eelistused, võimekus, iseloom, sotsiaalse võrgustiku suurus või tööturule sisenemise barjäärid. Erinevate uuringute põhjal on leitud, et Eestis on põhjendamata palgaerinevus ligi kaks korda suurem kui põhjendatud palgaerinevus ehk suur osa palgalõhest jääb erinevaid muutujaid kaasates siiski põhjendamata..

Võrreldes ülejäänud Euroopaga on Eesti etniline koosseis mõnevõrra erinev. Vähemusrahvused moodustavad Eesti elanikkonnast keskmiselt 30%, kellest enamiku moodustavad venelased. Venelased tulid Eestisse peamiselt siis, kui Eesti oli liidetud Nõukogude Liidu koosseisu, sest sel ajal korraldas nende liikumist Eestisse Nõukogude

käsumajanduse tööpoliitika. Venemaalt saadeti Eestisse tööjõudu, kes leidsid rakendust peamiselt üle-liidulises segmendis, töötades peamiselt masinaehituses, metalli- ja kergetööstuses. Eestlaste kätte jäid kohaliku tähtsusega ettevõtted, põllumajandus ning kultuuri- ja haridusvaldkond. Erinevad rahvused töötasid juba varasemalt pigem erinevates sektorites. Sarnane on olukord ka tänapäeva Eestis, kus eestlased ja mitte-eestlased on hõivatud erinevatel ametialadel. Selle tõttu elavad eestlased ja mitte-eestlased sotsiaalselt võrdlemisi eraldatult. Aeg on eestlased ja venelased teineteisele mõnevõrra lähemale toonud, kuid täielikult integreerunud ühiskonnast on veel vara rääkida.

Kuna Eestis elavad eestlased ja mitte-eestlased teineteisest võrdlemisi eraldatult, siis on ka nende võimalused tööturul mõnevõrra erinevad. Erinevatest uuringutest on välja tulnud, et eestlaste ja mitte-eestlaste palgalõhe on seotud erinevate muutujatega – kõige enam elukoha, keeleoskuse ja haridustasemega

Antud töös on vaatluse alla võetud 16–70-aastased inimesed perioodil 1989–2011. Antud perioodil on palgaerinevus eestlaste ja mitte-eestlaste vahel keskmiselt 17,6% eestlaste kasuks. Kuna Eestis on naiste ja meeste palgatasemed väga erinevad, siis vaatas autor mehi ja naisi eraldi. Kirjeldava statistika põhjal tuli välja, et nii meeste kui naiste hulgas on eestlaste palk kõrgem kui mitte-eestlaste palk. Naiste puhul on erinevused väiksemad kui meeste puhul. Samuti on Eestis noorte palk madalam kui vanemate inimeste palk.

Kasutades Oaxaca-Blinderi meetodit leiti erinevate muutujate mõju palgaerinevusele. Selle meetodiga on võimalik palgalõhe jagada põhjendatud ja põhjendamata palgalõheks. Kui meeste puhul oli näha, et noorte puhul oli palgalõhe pigem positiivne, siis vanemate meeste puhul oli perioodil 1989–2000 palgalõhe nullilähedane. Pärast seda on see stabiilselt kasvanud. Kui nooremates vanusegruppides oli meeste puhul trend pigem selline, et majanduse langedes vähenes ka etniline palgalõhe, siis vanemate meestehulgas oli efekt vastupidine – majanduse langedes kasvas palgalõhe veelgi. Naiste puhul oli vanusegruppide lõikes märgata sarnast trendi. Samas on viimastel perioodidel märgatavalt vähenenud 16–24-aasaste naiste etniline palgaerinevus, jõudes praktiliselt nulli. Sarnaselt meestele on ka naiste seas näha, et noorte hulgas on palgalõhe enamasti suurem kui vanemate hulgas.

Kui võrrelda noori naisi vanemate naistega, siis palgalõhet arvestades on noorte mitte-eestlaste olukord tööturul mõnevõrra parem kui vanemate oma, sest neile makstakse eestlastega võrreldes sarnasemat palka. Samuti on noorte hulgas meeste ja naiste palgalõhe väiksem kui vanemate hulgas. Kõige väiksem on palgalõhe 16–24-aastaste mitte-eestlastest meeste ja naiste vahel.

Kui vaadata põhjendamata palgaerinevust, siis sarnaselt eelnevalt läbiviidud uuringutele, on põhjendamata palgaerinevus nõnda kõrge just Harjumaal makstavate suurte palgapreemiate tõttu ning naiste puhul ka suurte haridustasemest ja inglise keele oskusest tulenevate palgapreemiate tõttu. Sugude ja vanusegruppide lõikes mõjutavad põhjendamata palgaerinevust mõnevõrra erinevad muutujad. Noorte naiste põhjendamata palgaerinevust mõjutavad eelkõige suured palgapreemiad Harjumaal, inglise keele oskus, erasektor ja haridustase. Vanemate naiste puhul on kõige enam mõju avaldavateks muutujateks Harjumaal elamine ja erasektoris töötamine, vähemal määral ka haridustase. Noorte meeste põhjendamata palgaerinevus sõltub eelkõige Harjumaal ja Ida-Virumaal elamisest, suhtestaatusest, teatud ametialadel ja erasektoris töötamisest. Vanemate meeste põhjendamata palgaerinevus sõltub peamiselt Harjumaal elamisest ning teatud ametialadel ja erasektoris töötamisest.

Samas on näha, et aja jooksul on meeste ja naiste etniline põhjendamata palgaerinevus muutunud kõikide vanusegruppide hulgas üha sarnasemaks. Perioodil 2001–2006 hakkab põhjendamata palgaerinevus erinevate vanusegruppide lõikes ühtlustuma. Kui naiste puhul oli varasematel aastatel pigem trendiks see, et nooremate naiste põhjendamata palgaerinevus oli suurem kui vanematel, siis alates 2007. aastast on noorte naiste põhjendamata palgaerinevus muutunud väiksemaks kui vanemate naiste oma. Samuti on viimastel aastatel muutunud meeste ja naiste põhjendamata palgaerinevus sarnasemaks kui ta varem oli.

Noorte naiste põhjendamata palgaerinevus on viimastel perioodidel olnud umbes 12% ning vanematel naistel mõnevõrra kõrgem – 15,6%. Aastate lõikes on vähemalt noorte mitte-eestlastest naiste olukord Eesti tööturul paranenud, sest neile ei maksta enam nii palju vähem palka samade tegurite eest kui varem. Mis puudutab mehi, siis meeste keskmine põhjendamata palgaerinevus on viimastel perioodidel olnud 14% ja vanadel 14,8%. Kui vahepealsetel perioodidel oli meeste põhjendamata palgalõhe eestlaste ja

mitte-eestlaste vahel selgelt väiksem kui naistel, siis viimaste aastate põhjal on näha, et meeste põhjendamata palgalõhe on muutunud suuremaks kui naistel ehk mitte-eestlastest meestele makstakse samade tegurite eest väiksemat palka kui eestlastele.

Töös läbiviidud analüüsist tuleb välja, et valitud muutujad ei suuda kogu palgaerinevust eestlaste ja mitte-eestlaste vahel ära põhjendada ehk Eestis moodustavad üsna suure osa palgalõhest just mõõdetamatud tegurid, millest teooria põhjal võiksid olulisemad olla sotsiaalvõrgustikud, mille kaudu tööd otsitakse ning sisenemisbarjäärid tööturule sisenemisel.

Antud tööd on võimalik ka mitmeti edasi arendada. Üheks võimaluseks on põhjalikumalt uurida neid tegureid, mis on seotud põhjendamata palgaerinevusega. Näiteks on uuritud tööandja käitumist vene- ja eestipäraste nimedega inimeste tööle kandideerimise protsessis. Antud tulemused heidaks mingil määral valgust ka tööturule sisenemise barjääridele, mis moodustab ühe osa põhjendamata palgaerinevusest.

VIIDATUD ALLIKAD

1. **Algan, Y., Dustmann, C., Glitz, A., Manning, A.** The Economic Situation of First and Second-Generation Immigrants in France, Germany and the United Kingdom. - *Economic Journal*, 2010, Vol. 120, No. 542, pp. F4–F30.
2. **Allaste, A.-A.** Riskitegurid, mis mõjutavad mitte-estlaste suurt osakaalu riskirühmades. – Tallinn, 2007, 25 lk.
3. **Anspal, S., Kallaste, E.** Vähemusrahvustest naiste olukord Eesti tööturul. – Uuringuraport Eesti Sotsiaalministeeriumile. Poliitikauuringute Keskus PRAXIS. Tallinn, 2007, 46 lk.
4. **Blinder, A. S.** Wage Discrimination: Reduced Form and Structural Estimates. – *The Journal of Human Resources*, 1973, Vol. 8, No. 4, pp. 436-455.
5. **Calvo-Armengol, A., Jackson, M. O.** The Effects of Social Networks on Employment and Inequality. - *The American Economic Review*, 2004, Vol. 94, No. 3, pp. 426-454.
6. **Chiswick, B. R., Miller, P. W.** Immigrant Earnings: Language Skills, Linguistic Concentrations and the Business Cycle. - *Journal of Population Economics*, 2002, 15: 31–57.
7. **Chiswick, B. R., Miller, P. W.** The Endogeneity between Language and Earnings: International Analyses. - *Journal of Labour Economics*, 1995, Vol. 13, No. 2, pp. 246–288.
8. **Dustmann, C., Fabbri, F.** Language Proficiency and Labour Market Performance of Immigrants in the UK. – *The Economic Journal*, 2003, Vol. 113, No. 489, pp. 695-717.

9. **Dustmann, C., Glitz, A., Vogel, T.** Employment, Wages, and the Economic Cycle: Differences Between Immigrants and Natives. – *European Economic Review*, 2010, Vol. 54, No. 1, 17 p.
10. **Eamets, R.** Economic Structure, Labour Market and Education. – *Estonian Human Development Report 2007*. Eesti Koostöö Kogu. Edited by M. Heidmets. Eesti Ekspressi Kirjastuse AS, 2008, pp. 97-101.
11. Eesti tööjõu-uuring. Metoodika. – Eesti Statistika, Toimetaja Anu Jalak, Tallinn, 2012, 239 lk.
12. **Elliot, R. J. R., Lindley, J. K.** Immigrant Wage Differentials, Ethnicity and Occupational Segregation. – *Journal of the Royal Statistical Society (Series A)*, 2008, Vol. 171, No. 3, pp. 645–671.
13. **Evas, T.** European Employment Strategy a New Solution to the Disadvantageous Position of Ethnic Minorities on the Estonian Labour Market? – Center for Policy Studies, Central European University. Budapest: Open Society Institute, 2004, 57 p.
14. **Hallik, K.** Koos pole lihtne aga eraldi ei saa: põimik Eesti rahvussuhete teemal. Tallinn: Tallinna Ülikooli Kirjastus, 2010, 293 lk.
15. **Helemäe, J., Kazjulja, M., Saar, E.** Muukeelsete noorte tööriski vähendamine. – *Vajadusuuring*, Tallinn: TPÜ RASI, 2004.
16. **Hirsch, B., Jahn, E. J.** Is There Monopsonistic Discrimination Against Immigrants? First Evidence from Linked Employer-Employee Data. – *IZA Discussion Paper*, 2012, No. 6472, 29 p.
17. **Jann, B.** The Blinder-Oaxaca Decomposition For Linear Regression Models. – *The Stata Journal*, 2008, Vol. 8, No. 4, pp. 453-479.
18. **Kallaste, E.** Significant Pay Gap Between Estonians and non-Nationals. PRAXIS Centre for Policy Studies, 2007.
[<http://www.eurofound.europa.eu/eiro/2007/02/articles/ee0702029i.htm>]
26.02.2013

19. **Kaufmann, E.** Dominant Ethnicity: From Background to Foreground. London: Department of Politics and Sociology. Birkbeck College, University of London, 2004, 23 p.
20. **Kiisler, I.** Venekeelset kõrgharidust pakub Eestis kuus õppekava. – ERR uudised, 02. juuli 2012. [<http://uudised.err.ee/index.php?06256408>] 26.02.2013
21. **Kirch, A., Kirch, M, Tuisk, T, Reinkort, H.-H., Altosaar, A.** Etics, Emics, Estonians and Russians in Contemporary Estonia: Is the Past Still Dominating the Present? – International University Audentes, Working Papers of the Institute for European Studies, 2008, No. 1, 27 p.
22. **Krusell, S.** Eestlaste ja mitte-eestlaste positsioon tööturul. – Pilk tööellu. Eesti Statistikaameti kogumik. Tallinn, 2008, lk. 60-81.
23. **Krusell, S.** Esimese ja teise põlvkonna immigrantrahvastik tööturul. Eesti Statistika Kvartalikirj. Tallinn, 2010, nr. 3, lk. 20-32.
24. **Krusell, S.** Integratsioon Eestis. – Eesti Statistika Teemaleht, 2008, nr. 2, 7 lk.
25. **Le Grand, C., Szulkin, R.** Permanent Disadvantages or Gradual Integration: Explaining the Immigrant-Native Earnings Gap in Sweden. — Labour: Review of Labour Economics and Industrial Relations, 2002, Vol. 16, No. 1, pp 37-64.
26. **Leping, K.-O., Toomet, O.** Emerging Ethnic Wage Gap: Estonia During Political and Economic Transition. – Journal of Comparative Economics, 2008, Vol. 36, pp. 599–619.
27. **Leslie, D., Lindley, J.** The Impact of Language Ability on Employment and Earnings of Britain's Ethnic Communities. - *Economica*, 2001, Vol. 68, No. 272, pp. 587–606.
28. **Lindemann, K.** Explaining Different Returns from Human Capital in the Labour Market. - The Russian Second Generation in Tallinn and Kohtla-Järve. The TIES Study in Estonia. Edited by R. Vetik, J. Helemäe. Amsterdam University Press, 2011, pp. 93-118.

29. **Oaxaca, R.** Male-Female Wage Differentials in Urban Labor Markets. – International Economic Review, 1973, Vol. 14, No. 3, pp. 693-709.
30. **Platt, L.** Pay Gaps: The Position of Ethnic Minority Women and Men. – University of Essex, 2006, 52 p.
31. **Raitviir, T.** Rahvuste Tallinn. Statistilis-sotsioloogiline ülevaade. Eesti Avatud Ühiskonna Instituut, Tallinn, 2009, 528 lk.
32. **Rannut, M.** Riigikeel ja palk. Arvamus ja Kultuur (Postimehe lisa), 06. juuli 2011. [<http://arvamus.postimees.ee/490402/mart-rannut-riigikeel-ja-palk/>] 03.03.2013
33. **Rooth, D.-O., Saarela, J.** Native Language and Immigrant LabourMarket Outcomes: An Alternative Approach to Measuring the Returns for Language Skills. - International Migration & Integration, 2007, Vol. 8, No. 2, pp. 207–221.
34. **Rõõm, T., Kallaste, E.** Naised-mehed Eesti tööturul: palgaerinevuste hinnang. Poliitikauuringute Keskus PRAXIS, 2004, 24 lk.
35. **Shields, M. A., Price, S. W.** The English Language Fluency and Occupational Success of Ethnic Minority Immigrant Men Living in English Metropolitan Areas. – Journal of Population Economics, 2002, Vol. 15, pp. 137–160.
36. **Sokolova, N.** Migration Patterns. - The Russian Second Generation in Tallinn and Kohtla-Järve. The TIES Study in Estonia. Edited by R. Vetik, J. Helemäe. Amsterdam University Press, 2011, pp. 27-38.
37. Statistikaamet [www.stat.ee] 15.03.2013
38. **Toomet, O.** Learn English, not the Local Language! Ethnic Russians in the Baltic States. – American Economic Review, 2011, Vol. 101, No. 3, pp. 526-531.
39. **Toomet, O.** Miks venelased teenivad nii vähe? - Eesti Päevaleht, 22. august 2007. [<http://www.epl.ee/news/arvamus/ott-toomet-miks-venelased-teenivad-nii-vahe.d?id=51097927>] 26.02.2013

40. **Vihalemm, T.** Keelepraktikad, kollektiivne identiteet ja mälu. – Integratsiooni monitoring, Kultuuriministeerium, 2011, lk. 113-156.
41. **Vihalemm, T.** The Role of Estonian Language in Inter-Ethnic Communication. 2002, pp. 246–261.
42. **Vihalemm, T., Masso, A.** Identity Dynamics of Russian-speakers of Estonia in the Transition Period. – Journal of Baltic Studies, 2003, Vol. 34, pp. 92-117.
43. **Vöörmann, R., Helemäe, J.** Income Inequality. - The Russian Second Generation in Tallinn and Kohtla-Järve. The TIES Study in Estonia. Edited by R. Vetik, J. Helemäe. Amsterdam University Press, 2011, pp. 119-142.
44. Ülevaade üldkeskhariduse lõpetanute palkadest. – Haridus- ja Teadusministeerium, 11. aprill 2012. [<http://www.hm.ee/index.php?0512896>]

LISAD

Lisa 1. Andmete jagunemine erinevate muutujate lõikes, vanusegrupp 16–24, protsentides

Muutuja	Rahvus	1989–1994		1995–1997		1998–2000		2001–2003		2004–2006		2007–2008		2009–2011	
		naine	mees	naine	mees	naine	mees	naine	mees	naine	mees	naine	mees	naine	mees
Kõrgharidus	E	0,07	0,04	0,03	0,03	0,06	0,03	0,06	0,03	0,13	0,04	0,16	0,04	0,17	0,06
	ME	0,07	0,06	0,04	0,03	0,03	0,06	0,09	0,03	0,15	0,03	0,17	0,04	0,31	0,10
Keskharidus	E	0,80	0,78	0,81	0,66	0,79	0,55	0,73	0,50	0,67	0,51	0,65	0,53	0,67	0,59
	ME	0,92	0,85	0,72	0,75	0,79	0,70	0,77	0,68	0,71	0,61	0,75	0,65	0,58	0,74
Ida-Viru	E	0,03	0,05	0,06	0,04	0,03	0,02	0,02	0,03	0,00	0,02	0,00	0,02	0,01	0,09
	ME	0,36	0,28	0,34	0,37	0,43	0,44	0,43	0,39	0,16	0,28	0,14	0,26	0,09	0,17
Harju	E	0,24	0,30	0,27	0,28	0,31	0,31	0,39	0,29	0,42	0,28	0,45	0,33	0,43	0,34
	ME	0,51	0,43	0,43	0,39	0,45	0,34	0,40	0,47	0,60	0,51	0,78	0,64	0,75	0,72
EE_1	ME	0,18	0,04	0,17	0,13	0,21	0,11	0,31	0,18	0,50	0,26	0,53	0,36	0,64	0,54
EE_2	ME	0,17	0,14	0,19	0,15	0,19	0,21	0,23	0,20	0,18	0,18	0,16	0,20	0,10	0,17
EE_3	ME	0,25	0,25	0,20	0,21	0,20	0,17	0,21	0,25	0,15	0,21	0,13	0,18	0,08	0,12
EE_kodus	ME	0,03	0,09	0,10	0,06	0,08	0,08	0,04	0,03	0,09	0,08	0,11	0,03	0,14	0,04
RUS	E	0,89	0,91	0,88	0,83	0,85	0,78	0,77	0,68	0,66	0,54	0,69	0,48	0,64	0,50
ENG	E	0,38	0,30	0,54	0,41	0,63	0,43	0,83	0,65	0,90	0,73	0,93	0,81	0,92	0,90
	ME	0,15	0,12	0,18	0,13	0,21	0,17	0,40	0,28	0,64	0,51	0,72	0,55	0,78	0,71
Abielus	E	0,36	0,31	0,38	0,33	0,37	0,30	0,41	0,23	0,30	0,20	0,29	0,19	0,35	0,23
	ME	0,43	0,44	0,43	0,34	0,46	0,32	0,35	0,24	0,26	0,19	0,34	0,13	0,29	0,22
Vallaline	E	0,59	0,68	0,61	0,67	0,61	0,69	0,59	0,77	0,70	0,80	0,71	0,81	0,65	0,77
	ME	0,51	0,55	0,51	0,65	0,49	0,67	0,65	0,75	0,74	0,80	0,66	0,86	0,69	0,77
Laps_1	E	0,34	0,37	0,36	0,34	0,39	0,33	0,40	0,37	0,33	0,34	0,26	0,29	0,27	0,31
	ME	0,38	0,43	0,38	0,35	0,37	0,38	0,34	0,34	0,34	0,30	0,29	0,22	0,16	0,27
Laps_2	E	0,04	0,10	0,04	0,08	0,04	0,08	0,05	0,08	0,06	0,07	0,07	0,09	0,05	0,08
	ME	0,03	0,07	0,04	0,04	0,04	0,05	0,03	0,02	0,04	0,04	0,05	0,03	0,04	0,03

Lisa 1 järg.

Muutuja	Rahvus	1989–1994		1995–1997		1998–2000		2001–2003		2004–2006		2007–2008		2009–2011	
		naine	mees	naine	mees	naine	mees	naine	mees	naine	mees	naine	mees	naine	mees
Era	E	0,73	0,57	0,83	0,89	0,81	0,90	0,86	0,90	0,83	0,92	0,87	0,96	0,86	0,93
	ME	0,97	0,92	0,88	0,95	0,91	0,92	0,85	0,94	0,92	0,92	0,92	0,96	0,86	0,98
Juht	E	0,03	0,05	0,10	0,16	0,06	0,05	0,03	0,05	0,03	0,04	0,04	0,04	0,01	0,01
	ME	0,00	0,06	0,09	0,15	0,01	0,05	0,01	0,01	0,02	0,03	0,00	0,01	0,03	0,00
Tipp- spetsialist	E	0,16	0,03	0,14	0,10	0,09	0,04	0,09	0,04	0,12	0,05	0,11	0,04	0,16	0,07
	ME	0,12	0,04	0,15	0,11	0,04	0,02	0,06	0,03	0,09	0,03	0,13	0,03	0,10	0,07
Tehnik	E	0,21	0,05	0,14	0,09	0,19	0,08	0,22	0,08	0,15	0,05	0,18	0,06	0,14	0,06
	ME	0,16	0,04	0,12	0,05	0,12	0,06	0,13	0,02	0,16	0,07	0,16	0,08	0,22	0,03
Ametnik	E	0,10	0,01	0,09	0,03	0,10	0,03	0,08	0,02	0,09	0,02	0,10	0,03	0,14	0,03
	ME	0,11	0,02	0,04	0,00	0,08	0,03	0,05	0,02	0,14	0,03	0,20	0,02	0,08	0,04
Teenindaja	E	0,19	0,03	0,22	0,11	0,33	0,11	0,39	0,11	0,43	0,07	0,34	0,07	0,38	0,09
	ME	0,25	0,09	0,22	0,06	0,22	0,04	0,29	0,07	0,40	0,09	0,27	0,07	0,30	0,12
Põllumees	E	0,08	0,03	0,04	0,05	0,02	0,04	0,01	0,02	0,01	0,01	0,02	0,03	0,01	0,02
	ME	0,00	0,01	0,01	0,03	0,00	0,03	0,00	0,01	0,00	0,00	0,00	0,00	0,01	0,01
Oskus- tööline	E	0,11	0,36	0,15	0,20	0,08	0,29	0,04	0,33	0,03	0,36	0,02	0,41	0,02	0,32
	ME	0,19	0,40	0,17	0,29	0,15	0,44	0,07	0,50	0,05	0,38	0,06	0,47	0,02	0,34
Masina- operaator	E	0,03	0,38	0,04	0,17	0,03	0,18	0,07	0,19	0,09	0,22	0,09	0,15	0,05	0,20
	ME	0,12	0,27	0,12	0,15	0,25	0,15	0,27	0,19	0,09	0,20	0,14	0,19	0,13	0,22
Lihttööline	E	0,08	0,08	0,08	0,08	0,09	0,15	0,07	0,14	0,05	0,16	0,10	0,16	0,09	0,18
	ME	0,05	0,09	0,08	0,16	0,14	0,18	0,13	0,16	0,03	0,16	0,04	0,12	0,12	0,16

Lisa 2. Andmete jagunemine erinevate muutujate lõikes, vanusegrupp 25–30, protsentides

Muutuja	Rahvus	1989–1994		1995–1997		1998–2000		2001–2003		2004–2006		2007–2008		2009–2011	
		naine	mees	naine	mees	naine	mees	naine	mees	naine	mees	naine	mees	naine	mees
Kõrgharidus	E	0,25	0,13	0,18	0,11	0,16	0,10	0,16	0,11	0,30	0,16	0,39	0,18	0,47	0,19
	ME	0,21	0,14	0,17	0,11	0,09	0,10	0,16	0,07	0,25	0,15	0,31	0,17	0,39	0,22
Keskharidus	E	0,70	0,79	0,77	0,74	0,77	0,69	0,70	0,60	0,54	0,54	0,48	0,57	0,45	0,59
	ME	0,75	0,84	0,78	0,81	0,81	0,75	0,73	0,71	0,64	0,59	0,56	0,63	0,49	0,58
Ida-Viru	E	0,04	0,06	0,03	0,04	0,03	0,02	0,04	0,04	0,02	0,03	0,01	0,01	0,01	0,02
	ME	0,46	0,37	0,42	0,36	0,43	0,43	0,46	0,44	0,30	0,34	0,19	0,20	0,21	0,22
Harju	E	0,29	0,26	0,22	0,26	0,24	0,25	0,26	0,25	0,36	0,35	0,42	0,37	0,37	0,37
	ME	0,47	0,43	0,35	0,42	0,32	0,29	0,34	0,37	0,51	0,47	0,73	0,67	0,69	0,61
EE_1	ME	0,14	0,07	0,18	0,07	0,22	0,12	0,18	0,15	0,37	0,27	0,46	0,31	0,59	0,36
EE_2	ME	0,14	0,11	0,24	0,12	0,21	0,16	0,21	0,17	0,15	0,20	0,18	0,25	0,14	0,18
EE_3	ME	0,21	0,18	0,17	0,22	0,20	0,18	0,32	0,21	0,21	0,13	0,16	0,14	0,09	0,21
EE_kodus	ME	0,04	0,08	0,07	0,12	0,06	0,10	0,07	0,04	0,10	0,10	0,07	0,05	0,08	0,10
RUS	E	0,92	0,96	0,90	0,94	0,88	0,91	0,85	0,85	0,85	0,82	0,80	0,79	0,74	0,69
ENG	E	0,48	0,29	0,49	0,37	0,54	0,41	0,59	0,51	0,77	0,75	0,88	0,80	0,92	0,87
	ME	0,13	0,13	0,13	0,16	0,14	0,18	0,25	0,21	0,44	0,34	0,57	0,54	0,68	0,58
Abielus	E	0,59	0,75	0,66	0,66	0,63	0,64	0,62	0,59	0,66	0,57	0,61	0,57	0,65	0,61
	ME	0,75	0,75	0,64	0,68	0,69	0,70	0,63	0,72	0,57	0,61	0,53	0,43	0,47	0,51
Vallaline	E	0,27	0,21	0,26	0,30	0,29	0,32	0,34	0,40	0,31	0,43	0,38	0,41	0,33	0,38
	ME	0,13	0,18	0,18	0,25	0,16	0,24	0,25	0,24	0,34	0,38	0,37	0,52	0,41	0,46
Laps_1	E	0,58	0,51	0,60	0,51	0,57	0,52	0,54	0,45	0,47	0,43	0,51	0,42	0,47	0,40
	ME	0,66	0,63	0,71	0,55	0,73	0,57	0,70	0,56	0,57	0,49	0,51	0,31	0,47	0,40
Laps_2	E	0,13	0,20	0,16	0,12	0,16	0,12	0,13	0,11	0,12	0,08	0,08	0,08	0,06	0,08
	ME	0,16	0,06	0,05	0,06	0,06	0,05	0,05	0,07	0,02	0,05	0,03	0,07	0,05	0,04

Lisa 2 järg.

Muutuja	Rahvus	1989–1994		1995–1997		1998–2000		2001–2003		2004–2006		2007–2008		2009–2011	
		naine	mees	naine	mees	naine	mees	naine	mees	naine	mees	naine	mees	naine	mees
Era	E	0,75	0,54	0,72	0,85	0,67	0,83	0,79	0,82	0,74	0,88	0,72	0,88	0,68	0,88
	ME	0,95	0,90	0,84	0,90	0,76	0,89	0,86	0,97	0,86	0,94	0,86	0,91	0,82	0,91
Juht	E	0,09	0,07	0,09	0,19	0,11	0,13	0,07	0,10	0,09	0,14	0,07	0,15	0,05	0,08
	ME	0,04	0,09	0,12	0,18	0,04	0,09	0,02	0,03	0,05	0,05	0,03	0,05	0,02	0,04
Tipp-spetsialist	E	0,25	0,08	0,21	0,09	0,15	0,05	0,13	0,09	0,18	0,09	0,26	0,09	0,29	0,13
	ME	0,22	0,07	0,19	0,12	0,09	0,05	0,08	0,00	0,11	0,06	0,13	0,12	0,14	0,15
Tehnik	E	0,22	0,07	0,19	0,07	0,22	0,12	0,24	0,10	0,26	0,08	0,24	0,10	0,23	0,13
	ME	0,23	0,03	0,15	0,06	0,20	0,07	0,20	0,06	0,13	0,08	0,11	0,08	0,19	0,04
Ametnik	E	0,08	0,02	0,10	0,02	0,08	0,02	0,06	0,03	0,07	0,03	0,06	0,04	0,10	0,07
	ME	0,11	0,01	0,07	0,02	0,08	0,03	0,05	0,06	0,08	0,03	0,16	0,02	0,12	0,03
Teenindaja	E	0,15	0,03	0,19	0,10	0,24	0,08	0,27	0,07	0,21	0,07	0,20	0,06	0,17	0,07
	ME	0,11	0,04	0,22	0,07	0,16	0,04	0,24	0,08	0,26	0,08	0,22	0,04	0,25	0,07
Põllumees	E	0,06	0,04	0,05	0,04	0,02	0,05	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	0,02
	ME	0,02	0,02	0,02	0,02	0,01	0,01	0,00	0,01	0,01	0,01	0,00	0,00	0,00	0,01
Oskus-tööline	E	0,08	0,31	0,10	0,20	0,08	0,27	0,06	0,29	0,04	0,32	0,02	0,31	0,03	0,32
	ME	0,12	0,42	0,12	0,28	0,17	0,43	0,09	0,45	0,08	0,39	0,06	0,41	0,03	0,36
Masina-operaator	E	0,02	0,35	0,03	0,22	0,04	0,19	0,08	0,21	0,08	0,16	0,09	0,16	0,08	0,12
	ME	0,09	0,31	0,07	0,15	0,14	0,17	0,23	0,19	0,20	0,22	0,22	0,20	0,15	0,19
Lihttööline	E	0,06	0,04	0,04	0,06	0,06	0,07	0,08	0,07	0,06	0,07	0,05	0,05	0,06	0,06
	ME	0,06	0,02	0,04	0,10	0,11	0,11	0,09	0,12	0,08	0,08	0,07	0,07	0,08	0,09

Lisa 3. Andmete jagunemine erinevate muutujate lõikes, vanusegrupp 31–70, protsentides

Muutuja	Rahvus	1989–1994		1995–1997		1998–2000		2001–2003		2004–2006		2007–2008		2009–2011	
		naine	mees	naine	mees	naine	mees	naine	mees	naine	mees	naine	mees	naine	mees
Kõrgharidus	E	0,20	0,19	0,22	0,18	0,20	0,17	0,19	0,16	0,23	0,17	0,27	0,18	0,32	0,18
	ME	0,15	0,17	0,17	0,16	0,18	0,14	0,19	0,15	0,20	0,17	0,23	0,16	0,23	0,20
Keskharidus	E	0,60	0,54	0,63	0,53	0,65	0,53	0,67	0,59	0,65	0,59	0,63	0,61	0,58	0,62
	ME	0,66	0,61	0,69	0,62	0,69	0,64	0,72	0,70	0,71	0,67	0,69	0,73	0,69	0,65
Ida-Viru	E	0,06	0,05	0,04	0,04	0,03	0,03	0,04	0,04	0,02	0,02	0,02	0,02	0,02	0,02
	ME	0,32	0,34	0,36	0,33	0,39	0,37	0,42	0,41	0,36	0,35	0,29	0,28	0,25	0,24
Harju	E	0,33	0,29	0,26	0,26	0,19	0,20	0,20	0,23	0,22	0,25	0,29	0,29	0,27	0,27
	ME	0,49	0,49	0,40	0,44	0,35	0,36	0,35	0,37	0,41	0,43	0,53	0,54	0,59	0,58
EE_1	ME	0,10	0,06	0,14	0,08	0,15	0,10	0,18	0,10	0,20	0,12	0,25	0,15	0,33	0,21
EE_2	ME	0,13	0,09	0,17	0,11	0,18	0,13	0,16	0,12	0,18	0,15	0,21	0,14	0,20	0,15
EE_3	ME	0,16	0,15	0,16	0,19	0,17	0,17	0,20	0,16	0,20	0,21	0,18	0,19	0,16	0,20
EE_kodus	ME	0,13	0,09	0,13	0,12	0,13	0,14	0,10	0,12	0,11	0,10	0,12	0,10	0,11	0,12
RUS	E	0,87	0,93	0,90	0,94	0,89	0,95	0,91	0,96	0,93	0,96	0,92	0,96	0,92	0,95
ENG	E	0,26	0,19	0,32	0,24	0,32	0,25	0,38	0,29	0,46	0,36	0,52	0,44	0,55	0,50
	ME	0,07	0,09	0,09	0,09	0,10	0,11	0,12	0,13	0,15	0,19	0,20	0,26	0,26	0,32
Abielus	E	0,67	0,84	0,68	0,83	0,67	0,83	0,66	0,83	0,68	0,85	0,71	0,87	0,67	0,82
	ME	0,72	0,84	0,70	0,89	0,67	0,89	0,65	0,88	0,69	0,87	0,71	0,87	0,66	0,83
Vallaline	E	0,09	0,07	0,09	0,08	0,10	0,08	0,13	0,09	0,13	0,10	0,11	0,08	0,11	0,07
	ME	0,03	0,05	0,05	0,04	0,04	0,03	0,06	0,04	0,07	0,06	0,04	0,05	0,03	0,05
Laps_1	E	0,33	0,33	0,33	0,33	0,32	0,32	0,31	0,33	0,33	0,35	0,35	0,37	0,34	0,39
	ME	0,38	0,39	0,38	0,35	0,39	0,35	0,37	0,37	0,36	0,36	0,33	0,32	0,33	0,31
Laps_2	E	0,16	0,19	0,18	0,19	0,17	0,19	0,17	0,17	0,14	0,17	0,14	0,16	0,13	0,14
	ME	0,15	0,14	0,16	0,16	0,16	0,16	0,10	0,10	0,07	0,07	0,06	0,05	0,06	0,08

Lisa 3 järg.

Muutuja	Rahvus	1989–1994		1995–1997		1998–2000		2001–2003		2004–2006		2007–2008		2009–2011	
		naine	mees	naine	mees	naine	mees	naine	mees	naine	mees	naine	mees	naine	mees
Era	E	0,74	0,64	0,66	0,81	0,61	0,79	0,63	0,81	0,62	0,82	0,62	0,84	0,56	0,83
	ME	0,94	0,92	0,78	0,91	0,73	0,91	0,74	0,89	0,75	0,90	0,74	0,92	0,72	0,92
Juht	E	0,12	0,17	0,14	0,23	0,11	0,16	0,10	0,15	0,10	0,15	0,12	0,16	0,10	0,13
	ME	0,10	0,13	0,10	0,21	0,07	0,10	0,05	0,07	0,05	0,10	0,06	0,10	0,04	0,08
Tipp- spetsialist	E	0,22	0,11	0,21	0,11	0,19	0,07	0,18	0,09	0,20	0,08	0,20	0,08	0,26	0,10
	ME	0,17	0,08	0,16	0,12	0,11	0,05	0,11	0,06	0,11	0,05	0,12	0,05	0,15	0,07
Tehnik	E	0,19	0,05	0,19	0,06	0,20	0,07	0,18	0,06	0,17	0,08	0,17	0,08	0,15	0,09
	ME	0,12	0,04	0,16	0,05	0,16	0,06	0,16	0,04	0,16	0,06	0,12	0,05	0,14	0,06
Ametnik	E	0,11	0,01	0,08	0,03	0,08	0,02	0,07	0,03	0,05	0,02	0,07	0,02	0,07	0,02
	ME	0,14	0,02	0,10	0,02	0,09	0,02	0,08	0,03	0,08	0,03	0,08	0,02	0,08	0,02
Teenindaja	E	0,12	0,01	0,14	0,05	0,16	0,04	0,19	0,04	0,19	0,04	0,18	0,04	0,19	0,06
	ME	0,08	0,02	0,11	0,04	0,14	0,03	0,16	0,04	0,18	0,03	0,17	0,03	0,19	0,05
Põllumees	E	0,07	0,04	0,06	0,04	0,05	0,03	0,02	0,02	0,03	0,01	0,02	0,02	0,02	0,01
	ME	0,02	0,01	0,03	0,02	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	0,00	0,01	0,00	0,01	0,00
Oskus- tööline	E	0,08	0,25	0,07	0,19	0,06	0,23	0,04	0,23	0,05	0,24	0,04	0,25	0,03	0,23
	ME	0,16	0,39	0,11	0,29	0,11	0,36	0,07	0,37	0,06	0,36	0,05	0,39	0,04	0,35
Masina- operaator	E	0,04	0,32	0,03	0,23	0,04	0,29	0,07	0,27	0,09	0,29	0,09	0,28	0,09	0,28
	ME	0,10	0,26	0,09	0,18	0,13	0,26	0,15	0,27	0,16	0,27	0,18	0,25	0,17	0,28
Lihttööline	E	0,07	0,04	0,07	0,06	0,11	0,08	0,14	0,10	0,13	0,08	0,10	0,06	0,10	0,06
	ME	0,11	0,04	0,13	0,08	0,18	0,11	0,20	0,11	0,19	0,10	0,20	0,11	0,18	0,09

Lisa 4. OBD meeste tulemused perioodil 1989–1994

Muutuja	Vanusegrupp 16–24 (vaatlusi 449)		Vanusegrupp 25–30 (vaatlusi 945)		Vanusegrupp 31–70 (vaatlusi 5247)	
	Coef.	Std.Err.	Coef.	Std.Err.	Coef.	Std.Err.
Eestlased	5,67061	0,03438	5,76044	0,02386	5,80345	0,01110
Mitte-eestlased	5,62628	0,06592	5,97424	0,04734	5,79294	0,01452
Palgalõhe	0,04432	0,07435	-0,21380	0,05301	0,01052	0,01828
Põhjendatud						
Kõrgharidus	-0,00181	0,00560	0,00090	0,00234	0,00086	0,00103
Keskharidus	-0,01028	0,00894	-0,00465	0,00506	-0,00359	0,00191
Harju	-0,00100	0,01034	-0,01508	0,00965	-0,03272	0,00546
Juht	-0,00239	0,01053	-0,00294	0,00410	0,00264	0,00243
Tippspetsialist	-0,00331	0,00660	-0,00243	0,00616	-0,00460	0,00240
Tehnik	0,00147	0,00467	-0,01632	0,00829	-0,00258	0,00167
Ametnik	0,00300	0,00589	0,00269	0,00432	0,00236	0,00147
Teenindus	-0,02255	0,01932	0,00638	0,00616	0,00268	0,00155
Oskustöoline	-0,01392	0,01867	0,01556	0,01402	-0,00468	0,00819
Masinaoperaator	0,03452	0,02760	-0,00191	0,00510	0,00434	0,00390
Lihttöoline	-0,00153	0,00540	-0,00618	0,00504	0,00215	0,00157
Abielus	-0,02451	0,08023	-0,00185	0,01086	-0,00031	0,00078
Vallaline	0,01089	0,08255	0,00745	0,00743	-0,00296	0,00156
Laps_1	0,00562	0,00679	0,01454	0,00767	-0,00186	0,00169
Laps_2	-0,00013	0,00307	-0,01350	0,00933	0,00322	0,00150
Era	0,00901	0,02512	0,02164	0,01746	0,01628	0,00656
Kokku	-0,02681	0,03259	0,00359	0,02665	-0,01851	0,00979
Põhjendamata						
Kõrgharidus	0,02523	0,03053	-0,00158	0,05056	0,01356	0,01214
Keskharidus	0,05935	0,05024	-0,13871	0,05831	0,09885	0,02788
Ida-Viru	0,11002	0,05857	0,02082	0,04802	0,03772	0,01564
Harju	0,04333	0,08091	-0,03945	0,05844	0,08777	0,02472
EE1	0,01360	0,01452	-0,02843	0,01408	-0,00343	0,00386
EE2	0,03388	0,03114	-0,01605	0,01757	0,00625	0,00479
EE3	0,10423	0,04892	-0,02275	0,02255	0,00226	0,00626
EE_kodus	-0,02282	0,02532	-0,03092	0,01563	0,01292	0,00518
Juht	0,00204	0,04768	0,00709	0,03377	0,04631	0,02032
Tippspetsialist	-0,01623	0,03525	-0,05300	0,03237	0,01894	0,01362
Tehnik	-0,00868	0,03566	-0,00909	0,01303	-0,00805	0,00685
Ametnik	0,00320	0,01654	0,02048	0,01231	0,00564	0,00384
Teenindus	0,06792	0,07683	0,02604	0,01896	0,00980	0,00444
Oskustöoline	0,12832	0,05917	0,16357	0,05045	0,14042	0,05727
Masinaoperaator	0,11574	0,05598	0,13035	0,05986	0,10291	0,03803
Lihttöoline	0,02946	0,07213	0,00650	0,00834	0,01271	0,00753
Abielus	0,18770	0,13205	0,21703	0,17607	0,01287	0,05090
Vallaline	0,31367	0,13858	0,12519	0,04549	-0,00643	0,00465
Laps_1	-0,02367	0,05577	0,07357	0,04839	-0,01247	0,01547
Laps_2	-0,00871	0,02158	-0,00084	0,01344	-0,00091	0,00726
Era	-0,01438	0,05240	0,20934	0,05664	0,08655	0,05504
_konstant	-1,10191	1,35985	-0,84757	0,49519	-0,68907	0,16500
Kokku	0,07113	0,04930	-0,21739	0,04811	0,02903	0,02017

Lisa 5. OBD meeste tulemused perioodil 1995–1997

Muutuja	Vanusegrupp 16–24 (vaatlusi 1403)		Vanusegrupp 25–30 (vaatlusi 1775)		Vanusegrupp 31–70 (vaatlusi 8895)	
	Coef.	Std.Err.	Coef.	Std.Err.	Coef.	Std.Err.
Eestlased	7,50556	0,01912	7,61464	0,01760	7,54652	0,00855
Mitte-eestlased	7,36811	0,02801	7,54200	0,02603	7,55101	0,01164
Palgalõhe	0,13744	0,03392	0,07264	0,03142	-0,00450	0,01444
Põhjendatud						
Kõrgharidus	-0,00395	0,00587	0,00042	0,00819	0,00690	0,00449
Keskharidus	-0,01934	0,00648	-0,00812	0,00424	-0,01553	0,00253
Harju	-0,05049	0,01356	-0,05949	0,01164	-0,06496	0,00507
RUS	-0,04856	0,03787	0,04824	0,06529	0,25167	0,02811
ENG	0,02033	0,01010	0,03346	0,00819	0,02343	0,00305
Juht	-0,00011	0,00102	0,00209	0,00299	0,00312	0,00200
Tippspetsialist	0,00122	0,00298	0,00459	0,00386	-0,00032	0,00084
Tehnik	-0,00508	0,00421	0,00065	0,00129	0,00069	0,00059
Ametnik	-0,00149	0,00276	0,00010	0,00062	0,00240	0,00096
Teenindus	-0,00870	0,00499	-0,00320	0,00306	0,00009	0,00031
Oskustööline	-0,00047	0,00700	-0,00408	0,00599	-0,01755	0,00407
Masinaoperaator	-0,00225	0,00285	-0,00819	0,00578	-0,00077	0,00177
Lihttööline	0,02223	0,00891	0,01433	0,00681	0,00332	0,00134
Abielus	-0,00828	0,01281	-0,00195	0,00318	-0,00521	0,00170
Vallaline	0,00700	0,01018	-0,00045	0,00453	-0,00445	0,00161
Laps_1	-0,00014	0,00133	-0,00217	0,00219	-0,00120	0,00085
Laps_2	-0,00035	0,00223	-0,00478	0,00321	-0,00021	0,00043
Era	-0,00677	0,00362	-0,00926	0,00389	-0,00390	0,00192
Kokku	-0,07210	0,04427	0,02172	0,06857	0,20205	0,02978
Põhjendamata						
Kõrgharidus	0,01660	0,00780	-0,00875	0,01640	0,03212	0,00806
Keskharidus	0,13398	0,05796	-0,11067	0,05953	0,00108	0,02065
Ida- Viru	0,12273	0,03044	0,02025	0,02665	-0,02303	0,01094
Harju	0,17769	0,03458	0,09128	0,03470	0,07217	0,01522
EE1	0,00366	0,01192	0,01114	0,00807	0,00083	0,00343
EE2	0,03834	0,01357	0,01713	0,01022	-0,00083	0,00414
EE3	0,00042	0,01489	0,00672	0,01509	-0,01142	0,00558
EE_kodus	0,01111	0,00761	0,01164	0,01088	0,00442	0,00470
ENG	0,01458	0,01259	-0,00437	0,01399	-0,00287	0,00415
Juht	-0,03581	0,02715	0,04177	0,03367	-0,01028	0,01951
Tippspetsialist	-0,03249	0,02162	0,02509	0,02375	0,00328	0,01111
Tehnik	-0,02449	0,01095	0,02148	0,01400	-0,00925	0,00512
Ametnik	-0,00167	0,00226	0,00153	0,00557	-0,00254	0,00224
Teenindus	-0,01235	0,01243	0,02205	0,01514	-0,00503	0,00424
Oskustööline	-0,01868	0,05033	0,07340	0,05234	-0,01837	0,02618
Masinaoperaator	-0,04842	0,02680	0,02876	0,02907	-0,03624	0,01627
Lihttööline	-0,05385	0,03056	0,02721	0,02100	-0,00172	0,00757
Abielus	-0,10485	0,10393	0,16535	0,06711	-0,00665	0,04484
Vallaline	-0,05495	0,19299	0,04468	0,03263	0,00192	0,00293
Laps_1	0,05545	0,02424	-0,02224	0,03890	0,00615	0,01011
Laps_2	0,01863	0,00743	0,00445	0,00728	-0,01946	0,00601
Era	0,12068	0,05709	0,04204	0,04847	-0,00500	0,03933
_konstant	-0,30384	0,38833	-0,60754	0,25162	-0,42683	0,11416
Kokku	0,20954	0,05245	0,05092	0,04252	-0,20655	0,03168

Lisa 6. OBD meeste tulemused perioodil 1998–2000

Muutuja	Vanusegrupp 16–24 (vaatlusi 2361)		Vanusegrupp 25–30 (vaatlusi 3188)		Vanusegrupp 31–70 (vaatlusi 15 756)	
	Coef.	Std.Err.	Coef.	Std.Err.	Coef.	Std.Err.
Eestlased	7,80928	0,01349	7,92934	0,01226	7,84356	0,00573
Mitte-eestlased	7,68182	0,02001	7,82825	0,01823	7,83507	0,00821
Palgalõhe	0,12746	0,02413	0,10109	0,02197	0,00849	0,01002
Põhjendatud						
Kõrgharidus	-0,00577	0,00321	-0,00025	0,00512	0,00835	0,00222
Keskharidus	-0,00730	0,00417	-0,00914	0,00318	-0,01638	0,00181
Harju	-0,00878	0,00714	-0,01369	0,00543	-0,04990	0,00321
RUS	0,02360	0,02247	0,03996	0,03260	0,12904	0,02061
ENG	0,02879	0,00709	0,03432	0,00581	0,01711	0,00186
Juht	0,00183	0,00449	0,01070	0,00374	0,02382	0,00284
Tippspetsialist	0,00365	0,00208	-0,00003	0,00072	0,00496	0,00112
Tehnik	0,00368	0,00263	-0,00252	0,00209	0,00151	0,00064
Ametnik	0,00076	0,00248	-0,00088	0,00106	0,00093	0,00059
Teenindus	0,00223	0,00429	-0,00976	0,00297	-0,00106	0,00050
Oskustööline	-0,01920	0,00811	0,01672	0,00704	-0,00700	0,00352
Masinaoperaator	0,00073	0,00173	-0,00542	0,00437	-0,00101	0,00073
Lihttööline	0,00448	0,00299	0,01573	0,00539	0,00891	0,00179
Abielus	-0,00475	0,00540	-0,01049	0,00482	-0,00387	0,00101
Vallaline	-0,00101	0,00293	0,00526	0,00483	-0,00282	0,00116
Laps_1	0,00187	0,00150	0,00136	0,00142	-0,00193	0,00073
Laps_2	-0,00599	0,00238	-0,00431	0,00228	0,00125	0,00046
Era	-0,00060	0,00096	-0,00510	0,00203	-0,00220	0,00142
Kokku	0,01585	0,02777	0,05287	0,03547	0,10303	0,02188
Põhjendamata						
Kõrgharidus	0,00031	0,00854	0,02731	0,01046	0,02270	0,00527
Keskharidus	-0,01727	0,03581	-0,04357	0,04129	-0,01045	0,01465
Ida- Viru	0,10676	0,02511	0,02144	0,01961	-0,01301	0,00796
Harju	0,08292	0,02052	0,00342	0,01559	0,05099	0,00849
EE1	0,02930	0,00832	0,02212	0,00754	0,00262	0,00272
EE2	-0,00180	0,01181	0,02110	0,00848	-0,01073	0,00329
EE3	0,00744	0,00935	0,04603	0,00966	-0,01319	0,00373
EE_kodus	-0,00573	0,00627	0,00935	0,00652	-0,00428	0,00373
ENG	-0,01220	0,01069	-0,00943	0,00943	-0,00176	0,00324
Juht	0,02432	0,00853	0,03463	0,01448	0,01054	0,00790
Tippspetsialist	0,00218	0,00463	0,00052	0,00914	0,00126	0,00380
Tehnik	0,02623	0,00982	0,02981	0,01280	0,00763	0,00479
Ametnik	0,00697	0,00467	0,00534	0,00510	0,00219	0,00157
Teenindus	0,00495	0,00576	0,01867	0,00729	0,00279	0,00247
Oskustööline	0,01814	0,05072	0,12557	0,06563	0,00756	0,02618
Masinaoperaator	-0,00741	0,01861	0,01428	0,02593	-0,00355	0,01883
Lihttööline	0,00210	0,02160	0,02215	0,01819	0,00109	0,00838
Abielus	-0,24327	0,15412	0,20838	0,06867	-0,00896	0,02932
Vallaline	-0,57233	0,11851	0,04099	0,02393	-0,00008	0,00177
Laps_1	-0,03702	0,01822	-0,06889	0,02853	0,02486	0,00695
Laps_2	0,00033	0,00449	-0,00834	0,00467	0,00470	0,00397
Era	0,21200	0,05725	0,27182	0,05715	0,02500	0,02679
_konstant	0,39966	0,49251	-0,81052	0,19056	-0,19502	0,08578
Kokku	0,11161	0,03329	0,04821	0,03873	-0,09453	0,02291

Lisa 7. OBD meeste tulemused perioodil 2001–2003

Muutuja	Vanusegrupp 16–24 (vaatlusi 994)		Vanusegrupp 25–30 (vaatlusi 1190)		Vanusegrupp 31–70 (vaatlusi 6325)	
	Coef.	Std.Err.	Coef.	Std.Err.	Coef.	Std.Err.
Eestlased	8,10211	0,02035	8,26534	0,01914	8,22022	0,00832
Mitte-eestlased	8,00329	0,02816	8,12185	0,02530	8,12294	0,01069
Palgalõhe	0,09882	0,03475	0,14349	0,03173	0,09728	0,01355
Põhjendatud						
Kõrgharidus	0,00056	0,00427	0,01934	0,00858	0,00378	0,00269
Keskharidus	-0,03724	0,01025	-0,01614	0,00612	-0,01374	0,00248
Harju	-0,04651	0,01131	-0,04532	0,01218	-0,04521	0,00463
RUS	0,05192	0,02620	0,06401	0,03740	0,13363	0,03485
ENG	0,02010	0,01464	0,01110	0,01115	0,02592	0,00316
Juht	0,00333	0,00389	0,01262	0,00696	0,02701	0,00423
Tippspetsialist	0,00335	0,00441	-0,00195	0,00812	0,00687	0,00205
Tehnik	0,00007	0,00593	0,00673	0,00457	0,00323	0,00132
Ametnik	-0,00074	0,00157	0,00057	0,00311	-0,00011	0,00024
Teenindus	-0,01045	0,00637	0,00139	0,00221	-0,00004	0,00043
Oskustöoline	0,02416	0,01546	0,01153	0,01392	-0,00301	0,00531
Masinaoperaator	0,00031	0,00505	-0,00021	0,00135	0,00005	0,00023
Lihttöoline	0,00641	0,00853	0,01861	0,00864	0,00213	0,00226
Abielus	-0,00409	0,00876	-0,02081	0,01891	-0,00476	0,00153
Vallaline	0,00224	0,00753	0,01351	0,02222	0,00292	0,00187
Laps_1	-0,00113	0,00168	-0,00528	0,00463	-0,00394	0,00129
Laps_2	-0,00340	0,00407	-0,00153	0,00224	0,00456	0,00144
Era	-0,00603	0,00382	-0,00285	0,00783	-0,00346	0,00152
Kokku	0,01816	0,04005	0,07109	0,04667	0,13470	0,03639
Põhjendamata						
Kõrgharidus	-0,01349	0,00772	0,02171	0,01042	0,02082	0,00737
Keskharidus	-0,00575	0,04670	0,00554	0,04949	0,06911	0,02284
Ida-Viru	0,17603	0,03451	0,14342	0,03424	0,00028	0,01224
Harju	0,16037	0,04285	0,14685	0,03160	0,06840	0,01224
EE1	0,00861	0,01420	0,02256	0,01261	-0,01354	0,00359
EE2	-0,00159	0,01392	0,03288	0,01251	-0,00161	0,00394
EE3	-0,00265	0,01581	0,02725	0,01372	0,00429	0,00460
EE_kodus	0,00890	0,00645	0,00331	0,00523	-0,00723	0,00410
ENG	-0,01074	0,02088	-0,01675	0,01618	0,00173	0,00469
Juht	0,01014	0,00673	0,01584	0,01056	-0,00339	0,00782
Tippspetsialist	0,02030	0,01108	0,00059	0,00153	-0,00318	0,00629
Tehnik	0,02584	0,01204	0,03590	0,01870	-0,00003	0,00466
Ametnik	0,00747	0,00653	0,00332	0,01681	-0,00644	0,00406
Teenindus	0,05164	0,02169	0,02781	0,02277	-0,00060	0,00446
Oskustöoline	0,32869	0,12365	0,16857	0,12237	-0,04595	0,03768
Masinaoperaator	0,12109	0,04911	0,08660	0,05303	-0,04434	0,02776
Lihttöoline	0,07750	0,04066	0,03391	0,03504	-0,00585	0,01150
Abielus	0,02227	0,10551	-0,04985	0,13995	0,02482	0,03819
Vallaline	0,18259	0,12138	0,00909	0,04794	0,00292	0,00255
Laps_1	0,03307	0,02195	0,03875	0,03849	0,00656	0,00955
Laps_2	-0,00598	0,00436	0,01396	0,00787	-0,00660	0,00376
Era	0,05307	0,05162	0,22284	0,05208	-0,06202	0,03443
_konstant	-1,38754	0,49837	-0,95781	0,34963	-0,04299	0,12153
Kokku	0,08066	0,04665	0,07240	0,05168	-0,03742	0,03739

Lisa 8. OBD meeste tulemused perioodil 2004–2006

Muutuja	Vanusegrupp 16–24 (vaatlusi 1097)		Vanusegrupp 25–30 (vaatlusi 1075)		Vanusegrupp 31–70 (vaatlusi 6562)	
	Coef.	Std.Err.	Coef.	Std.Err.	Coef.	Std.Err.
Eestlased	8,50314	0,01705	8,75728	0,01853	8,62274	0,00795
Mitte-eestlased	8,41923	0,02864	8,53677	0,02738	8,53338	0,01079
Palgalõhe	0,08391	0,03333	0,22051	0,03306	0,08937	0,01341
Põhjendatud						
Kõrgharidus	0,00113	0,00522	0,00196	0,00644	-0,00124	0,00317
Keskharidus	-0,01249	0,00544	-0,00568	0,00486	-0,00787	0,00185
Harju	-0,01964	0,00891	-0,01907	0,00699	-0,03734	0,00389
RUS	-0,00114	0,01676	0,02184	0,03381	0,00724	0,03199
ENG	0,01944	0,00864	0,08481	0,01775	0,03263	0,00340
Juht	0,00235	0,00314	0,02439	0,01041	0,01347	0,00315
Tippspetsialist	0,00296	0,00317	0,00386	0,00431	0,00158	0,00129
Tehnik	0,00070	0,00250	0,00032	0,00302	0,00175	0,00102
Ametnik	0,00061	0,00174	0,00029	0,00174	0,00036	0,00060
Teenindus	0,00184	0,00282	0,00018	0,00088	-0,00190	0,00102
Oskustööline	-0,00130	0,00311	-0,01023	0,00849	-0,00320	0,00483
Masinaoperaator	-0,00049	0,00224	-0,00729	0,00728	-0,00054	0,00096
Lihttööline	0,00039	0,00181	0,00073	0,00187	0,00723	0,00277
Abielus	0,00076	0,00395	-0,00138	0,00756	-0,00137	0,00086
Vallaline	-0,00667	0,00959	-0,00100	0,00117
Laps_1	0,00006	0,00135	0,00037	0,00242	-0,00148	0,00116
Laps_2	-0,00292	0,00230	-0,00260	0,00253	0,00433	0,00166
Era	0,00005	0,00148	-0,00265	0,00382	-0,00511	0,00161
Kokku	0,00318	0,02779	0,09446	0,04204	0,00485	0,03370
Põhjendamata						
Kõrgharidus	0,01144	0,00754	0,00754	0,01829	0,03094	0,00797
Keskharidus	0,02004	0,04050	-0,00268	0,04040	0,00638	0,02017
Ida- Viru	0,12814	0,02579	0,12351	0,02752	0,02311	0,00977
Harju	0,14252	0,03993	0,08145	0,03528	0,04509	0,01271
EE1	-0,01742	0,02051	0,06843	0,02255	-0,00986	0,00387
EE2	-0,00058	0,01438	0,01407	0,01431	0,00408	0,00423
EE3	-0,00273	0,01561	0,00615	0,01001	-0,01107	0,00521
EE_kodus	0,02626	0,01032	-0,00605	0,01049	-0,00836	0,00352
ENG	0,07192	0,03347	-0,00699	0,02406	0,01228	0,00573
Juht	0,01651	0,01096	-0,00687	0,01385	-0,00718	0,01305
Tippspetsialist	0,01451	0,00994	-0,01995	0,01650	-0,00348	0,00658
Tehnik	0,04710	0,02363	-0,00607	0,02045	-0,00635	0,00795
Ametnik	0,02319	0,01258	-0,00092	0,00859	-0,00275	0,00450
Teenindus	0,04659	0,02607	-0,01972	0,02168	-0,00043	0,00437
Oskustööline	0,23007	0,10912	-0,07217	0,06656	-0,00520	0,04638
Masinaoperaator	0,11832	0,05934	-0,03276	0,05691	-0,01747	0,03433
Lihttööline	0,11905	0,04919	-0,01247	0,02214	-0,00302	0,01328
Abielus	-0,01741	0,05629	-0,12993	0,17542	-0,03278	0,03886
Vallaline	-0,03414	0,23107	-0,09346	0,11210	-0,00001	0,00362
Laps_1	-0,02801	0,01908	0,07016	0,03565	-0,00201	0,00867
Laps_2	0,00882	0,00625	-0,01041	0,00689	-0,00425	0,00291
Era	0,10788	0,05793	-0,13612	0,05275	0,00482	0,03342
_konstant	-0,84876	0,38213	0,20227	0,39925	0,07369	0,14592
Kokku	0,08073	0,03696	0,12605	0,04694	0,08452	0,03447

Lisa 9. OBD meeste tulemused perioodil 2007–2008

Muutuja	Vanusegrupp 16–24 (vaatlusi 1197)		Vanusegrupp 25–30 (vaatlusi 1049)		Vanusegrupp 31–70 (vaatlusi 5913)	
	Coef.	Std.Err.	Coef.	Std.Err.	Coef.	Std.Err.
Eestlased	9,02044	0,01568	9,22588	0,01805	9,13222	0,00806
Mitte-eestlased	8,85202	0,02018	9,04534	0,02575	8,99906	0,01123
Palgalõhe	0,16843	0,02555	0,18054	0,03144	0,13316	0,01383
Põhjendatud						
Kõrgharidus	0,00004	0,00346	0,00525	0,00965	0,00501	0,00301
Keskharidus	-0,00501	0,00443	-0,00037	0,00269	-0,01536	0,00276
Harju	-0,03597	0,01075	-0,03683	0,01135	-0,04964	0,00483
RUS	0,01469	0,01482	0,05991	0,03202	-0,03112	0,03163
ENG	0,00096	0,01064	-0,00299	0,01122	0,02637	0,00345
Juht	0,01168	0,00460	0,00203	0,01055	0,02048	0,00420
Tippspetsialist	0,00434	0,00374	0,00454	0,00470	0,00541	0,00197
Tehnik	-0,00453	0,00468	-0,00242	0,00335	0,00249	0,00164
Ametnik	0,00046	0,00126	-0,00143	0,00209	-0,00008	0,00026
Teenindus	0,00008	0,00129	-0,00463	0,00384	-0,00075	0,00074
Oskustöoline	-0,01418	0,00934	-0,00363	0,01038	-0,02753	0,00682
Masinaoperaator	-0,00424	0,00435	0,00752	0,00667	0,00258	0,00172
Lihttöoline	0,00005	0,00305	0,01034	0,00818	0,00937	0,00288
Abielus	-0,08273	0,04150	0,06048	0,02383	-0,00012	0,00035
Vallaline	0,07549	0,04127	-0,03374	0,01775	-0,00037	0,00140
Laps_1	0,00028	0,00236	-0,00780	0,00497	0,00523	0,00162
Laps_2	-0,00476	0,00336	-0,00007	0,00083	0,01111	0,00224
Era	-0,00040	0,00092	-0,00482	0,00397	-0,00986	0,00195
Kokku	-0,03873	0,02746	0,05432	0,03928	-0,04702	0,03329
Põhjendamata						
Kõrgharidus	0,01116	0,00666	0,05802	0,01993	0,01019	0,00871
Keskharidus	-0,02740	0,03626	0,04393	0,04343	-0,02774	0,02717
Ida-Viru	0,11761	0,02324	0,05127	0,01781	0,05559	0,00927
Harju	0,11539	0,04727	-0,01075	0,05091	0,14958	0,01743
EE1	0,05862	0,02237	0,00364	0,02260	-0,00163	0,00498
EE2	0,03709	0,01354	-0,00735	0,01643	0,00358	0,00447
EE3	-0,01251	0,01071	0,02497	0,01080	0,00048	0,00533
EE_kodus	0,00439	0,00403	0,00702	0,00586	0,00083	0,00384
ENG	0,02429	0,03229	-0,05532	0,03575	0,00929	0,00777
Juht	0,00166	0,00250	0,00549	0,02005	-0,03209	0,01574
Tippspetsialist	0,00955	0,00813	-0,00972	0,04540	-0,01201	0,00842
Tehnik	0,04065	0,01948	0,00807	0,03193	-0,01927	0,00775
Ametnik	0,00826	0,00689	0,00870	0,01021	-0,00877	0,00447
Teenindus	0,02967	0,01816	0,00536	0,01437	-0,00918	0,00553
Oskustöoline	0,28842	0,10794	0,13659	0,15910	-0,08671	0,06076
Masinaoperaator	0,11139	0,04557	0,02381	0,07585	-0,08815	0,03999
Lihttöoline	0,06620	0,03042	-0,00099	0,02914	-0,02415	0,01739
Abielus	-0,17877	0,06706	0,15227	0,07523	-0,01983	0,04311
Vallaline	-0,21588	0,06289	0,17509	0,05815	0,00040	0,00324
Laps_1	0,00691	0,01273	-0,03489	0,02250	0,01870	0,00837
Laps_2	-0,00422	0,00378	0,00928	0,00816	-0,00307	0,00244
Era	0,12718	0,05780	0,15271	0,04143	0,04386	0,04111
_konstant	0,60956	0,51484	-0,67136	0,42512	0,22187	0,17464
Kokku	0,20716	0,03518	0,12622	0,04586	0,18018	0,03459

Lisa 10. OBD meeste tulemused perioodil 2009–2011

Muutuja	Vanusegrupp 16–24 (vaatlusi 903)		Vanusegrupp 25–30 (vaatlusi 1140)		Vanusegrupp 31–70 (vaatlusi 6369)	
	Coef.	Std.Err.	Coef.	Std.Err.	Coef.	Std.Err.
Eestlased	8,98641	0,01762	9,21837	0,01626	9,17999	0,00773
Mitte-eestlased	8,86573	0,02935	9,07514	0,02803	9,02262	0,01210
Palgalõhe	0,12068	0,03423	0,14323	0,03241	0,15737	0,01436
Põhjendatud						
Kõrgharidus	-0,00494	0,00474	-0,00458	0,00422	-0,00681	0,00383
Keskharidus	-0,00526	0,00587	0,00029	0,00101	-0,00358	0,00154
Harju	-0,01933	0,01495	-0,03544	0,00964	-0,04985	0,00525
RUS	0,00231	0,01763	-0,02235	0,02400	-0,01064	0,02950
ENG	-0,00216	0,01176	0,01789	0,01422	0,02484	0,00329
Juht	0,00041	0,00173	0,00668	0,00523	0,01003	0,00322
Tippspetsialist	0,00053	0,00175	0,00086	0,00266	0,00079	0,00139
Tehnik	0,00396	0,00416	-0,00092	0,00858	-0,00027	0,00130
Ametnik	0,00080	0,00228	-0,00244	0,00497	-0,00070	0,00060
Teenindus	0,00547	0,00614	-0,00070	0,00397	-0,00209	0,00171
Oskustööline	-0,00007	0,00299	0,00103	0,00418	0,00664	0,00558
Masinaoperaator	0,00161	0,00391	0,00709	0,00818	-0,00026	0,00132
Lihttöoline	-0,00359	0,00570	0,00587	0,00506	0,01044	0,00332
Abielus	0,00113	0,00455	0,01924	0,01627	-0,00030	0,00065
Vallaline	-0,00461	0,01161	-0,00053	0,00053
Laps_1	-0,00320	0,00301	0,00000	0,00067	0,00504	0,00144
Laps_2	0,00115	0,00321	-0,00079	0,00233	0,00231	0,00127
Era	0,00194	0,00330	-0,00026	0,00171	-0,00590	0,00193
Kokku	-0,01750	0,03168	-0,01826	0,03251	-0,02058	0,03100
Põhjendamata						
Kõrgharidus	-0,01613	0,01698	-0,05007	0,02946	0,03061	0,01085
Keskharidus	-0,08358	0,05513	-0,06126	0,04310	0,02250	0,02439
Ida- Viru	0,04035	0,02218	0,04309	0,02011	0,01118	0,00956
Harju	0,09131	0,05989	0,10969	0,04940	0,13584	0,02158
EE1	-0,09586	0,05389	-0,04856	0,03250	0,00079	0,00739
EE2	-0,01910	0,01902	-0,00894	0,01646	0,00317	0,00565
EE3	-0,00099	0,01290	-0,03521	0,01925	-0,00917	0,00640
EE_kodus	-0,01003	0,00757	0,00018	0,01132	-0,00180	0,00514
ENG	0,03812	0,04664	0,05490	0,04435	-0,00702	0,01009
Juht	-0,00299	0,00379	-0,01085	0,00928	-0,01623	0,01223
Tippspetsialist	-0,03013	0,02358	0,00447	0,03373	-0,01787	0,01133
Tehnik	-0,00689	0,01007	-0,00374	0,00999	-0,01966	0,01015
Ametnik	-0,01390	0,01314	0,00610	0,00653	-0,00204	0,00300
Teenindus	-0,04404	0,03641	0,01727	0,01407	-0,00963	0,00874
Oskustööline	-0,10951	0,09716	0,00753	0,06970	-0,05669	0,05458
Masinaoperaator	-0,10722	0,06438	0,00777	0,03740	-0,06908	0,04342
Lihttöoline	-0,07466	0,04682	0,02434	0,01933	-0,01914	0,01477
Abielus	0,03463	0,04069	0,08618	0,05351	-0,00886	0,03403
Vallaline	0,14118	0,20989	0,12536	0,09419	0,00037	0,00348
Laps_1	-0,04610	0,02070	0,00253	0,02794	-0,00886	0,00876
Laps_2	-0,00710	0,00737	-0,00056	0,00534	-0,00521	0,00363
Era	0,04600	0,05526	0,08572	0,04907	0,05975	0,04355
_konstant	0,45105	0,42118	-0,18657	0,28770	0,19259	0,17091
Kokku	0,13818	0,04426	0,16149	0,04180	0,17795	0,03285

Lisa 11. OBD naiste tulemused perioodil 1989–1994

Muutuja	Vanusegrupp 16–24 (vaatlusi 430)		Vanusegrupp 25–30 (vaatlusi 643)		Vanusegrupp 31–70 (vaatlusi 5549)	
	Coef.	Std.Err.	Coef.	Std.Err.	Coef.	Std.Err.
Eestlased	5,15887	0,03355	5,33927	0,03146	5,43668	0,01054
Mitte-eestlased	5,14585	0,04562	5,19170	0,03364	5,35302	0,01233
Palgalõhe	0,01301	0,05663	0,14758	0,04606	0,08366	0,01622
Põhjendatud						
Kõrgharidus	-0,00055	0,00368	0,01007	0,01098	0,01079	0,00311
Keskharidus	0,01003	0,01331	-0,00148	0,00777	-0,00324	0,00184
Harju	-0,03361	0,02135	-0,00648	0,01227	-0,01319	0,00380
Juht	-0,00050	0,00678	-0,03361	0,01490	-0,00446	0,00237
Tippspetsialist	-0,01218	0,01236	-0,01958	0,02650	-0,01850	0,00479
Tehnik	-0,01939	0,01677	0,00945	0,02630	-0,02588	0,00513
Ametnik	0,00144	0,00747	0,01643	0,01353	0,01241	0,00460
Teenindus	0,02941	0,02239	-0,02913	0,02158	-0,01488	0,00423
Oskustöoline	-0,00135	0,01358	0,01174	0,01016	0,01804	0,00504
Masinaoperaator	-0,02045	0,01897	0,03859	0,02094	0,01276	0,00438
Lihttöoline	-0,01992	0,01481	0,00151	0,01756	0,02388	0,00545
Abielus	-0,01206	0,01387	-0,00502	0,01447	-0,00238	0,00133
Vallaline	0,01507	0,01558	-0,01267	0,01649	0,00469	0,00251
Laps_1	0,00143	0,00376	0,01030	0,00828	-0,00299	0,00133
Laps_2	0,00202	0,00382	0,00042	0,00309	0,00022	0,00037
Era	0,02161	0,01837	0,02428	0,01588	0,00634	0,00514
Kokku	-0,03559	0,04210	0,01346	0,03312	0,00228	0,00964
Põhjendamata						
Kõrgharidus	-0,01950	0,04758	0,07089	0,05703	0,01294	0,01022
Keskharidus	0,17802	0,05048	0,18778	0,05570	-0,03004	0,03038
Ida-Viru	0,15531	0,06234	0,03148	0,06146	0,06174	0,01227
Harju	0,12982	0,05074	0,00166	0,04127	0,06647	0,02029
EE1	0,09850	0,03294	-0,04480	0,01622	0,00224	0,00438
EE2	0,00009	0,02386	-0,00399	0,01535	-0,01044	0,00498
EE3	0,07560	0,03066	0,00090	0,02011	-0,01261	0,00559
EE_kodus	0,02147	0,01346	0,00354	0,00732	0,00619	0,00515
Juht	-0,02334	0,01768	0,00067	0,01152
Tippspetsialist	-0,01461	0,03645	-0,13226	0,08902	-0,01031	0,01925
Tehnik	-0,08329	0,04721	-0,10196	0,08997	0,01247	0,01435
Ametnik	-0,02160	0,03249	-0,05734	0,04409	0,00735	0,01559
Teenindus	-0,13506	0,07027	-0,07548	0,04536	-0,00105	0,00971
Oskustöoline	-0,02796	0,05486	-0,06148	0,04920	-0,01514	0,01867
Masinaoperaator	-0,00606	0,03780	-0,03781	0,04135	-0,00483	0,01218
Lihttöoline	-0,02743	0,01269	-0,04265	0,02545	-0,01869	0,01261
Abielus	0,06694	0,10552	0,19051	0,10237	0,05937	0,02663
Vallaline	0,15509	0,12965	0,00610	0,02408	0,00658	0,00244
Laps_1	0,02133	0,04682	-0,06806	0,08762	0,01898	0,01272
Laps_2	0,02184	0,01434	-0,01781	0,02509	-0,00703	0,00688
Era	-0,12970	0,06019	0,07937	0,06100	0,14574	0,06313
_konstant	-0,27595	0,83298	0,13324	0,37738	-0,16373	0,10678
Kokku	0,04861	0,04506	0,13412	0,05166	0,08138	0,01771

Lisa 12. OBD naiste tulemused perioodil 1995–1997

Muutuja	Vanusegrupp 16–24 (vaatlusi 886)		Vanusegrupp 25–30 (vaatlusi 1289)		Vanusegrupp 31–70 (vaatlusi 9237)	
	Coef.	Std.Err.	Coef.	Std.Err.	Coef.	Std.Err.
Eestlased	7,27484	0,02272	7,32233	0,01893	7,35850	0,00742
Mitte-eestlased	7,03575	0,03314	7,14409	0,03066	7,20272	0,00954
Palgalõhe	0,23908	0,04018	0,17824	0,03603	0,15578	0,01209
Põhjendatud						
Kõrgharidus	-0,00384	0,00820	0,00850	0,01151	0,03264	0,00553
Keskharidus	0,01846	0,00856	-0,00061	0,00189	-0,01440	0,00274
Harju	-0,05818	0,01483	-0,05556	0,01365	-0,03336	0,00323
RUS	0,10498	0,05492	0,08463	0,04835	0,06717	0,01933
ENG	0,03916	0,01644	0,04156	0,01235	0,02083	0,00337
Juht	0,00023	0,00109	-0,00696	0,00628	0,00980	0,00220
Tippspetsialist	0,00092	0,00353	0,00131	0,00286	0,00863	0,00208
Tehnik	0,00156	0,00287	0,00763	0,00561	0,00447	0,00163
Ametnik	0,00703	0,00651	0,00582	0,00426	-0,00119	0,00078
Teenindus	-0,00002	0,00324	-0,00200	0,00301	-0,00206	0,00095
Oskustööline	-0,00159	0,00324	-0,00345	0,00388	-0,00516	0,00158
Masinaoperaator	-0,01855	0,01227	0,00097	0,00459	-0,00464	0,00287
Lihttöoline	0,00063	0,00250	-0,00049	0,00370	0,01267	0,00246
Abielus	0,01946	0,01570	-0,00068	0,00158	-0,00092	0,00056
Vallaline	-0,04317	0,02234	-0,01239	0,00670	0,00048	0,00103
Laps_1	0,00124	0,00287	0,01324	0,00536	-0,00136	0,00073
Laps_2	-0,00010	0,00079	-0,00560	0,00498	-0,00044	0,00043
Era	-0,00197	0,00331	-0,01115	0,00524	-0,00032	0,00180
Kokku	0,07841	0,05073	0,09844	0,05367	0,11090	0,02107
Põhjendamata						
Kõrgharidus	0,00620	0,00889	-0,00993	0,02592	0,03975	0,00748
Keskharidus	0,03773	0,03563	-0,04518	0,04493	0,09271	0,02241
Ida- Viru	0,01435	0,03157	-0,02153	0,03176	-0,03446	0,00938
Harju	0,03289	0,04133	0,10527	0,02955	0,06302	0,01145
EE1	0,01438	0,01842	-0,07485	0,01885	-0,02111	0,00414
EE2	-0,00491	0,01996	-0,08165	0,02011	-0,01272	0,00439
EE3	-0,00047	0,01727	-0,03508	0,01415	-0,01089	0,00424
EE_kodus	-0,02362	0,01358	-0,01993	0,00891	-0,01183	0,00413
ENG	0,00746	0,01747	0,01166	0,01189	-0,00057	0,00338
Juht	0,03497	0,03509	0,07302	0,02790	0,02060	0,00677
Tippspetsialist	0,00218	0,05359	0,11359	0,04298	0,03578	0,00997
Tehnik	-0,00286	0,04368	0,12466	0,03723	0,03538	0,01030
Ametnik	0,00589	0,01439	0,05003	0,01912	0,01239	0,00635
Teenindus	0,03577	0,07931	0,14794	0,04824	0,02625	0,00744
Oskustööline	-0,00262	0,06301	0,06235	0,02733	0,01107	0,00732
Masinaoperaator	0,02943	0,04499	0,02354	0,01777	0,00228	0,00675
Lihttöoline	0,00889	0,03005	0,02287	0,01191	0,01422	0,00854
Abielus	-0,18671	0,08854	-0,01126	0,05825	0,05925	0,01745
Vallaline	-0,28821	0,07414	-0,01336	0,02064	0,00621	0,00237
Laps_1	-0,06448	0,03059	-0,13077	0,05657	0,04064	0,00881
Laps_2	0,01389	0,00899	0,01004	0,00753	0,00961	0,00476
Era	-0,00600	0,05923	0,25252	0,04412	-0,02544	0,02079
_konstant	0,28571	0,43377	-0,62941	0,29637	-0,33573	0,07353
Kokku	0,16067	0,04805	0,07980	0,04901	0,04488	0,02266

Lisa 13. OBD naiste tulemused perioodil 1998–2000

Muutuja	Vanusegrupp 16–24 (vaatlusi 1541)		Vanusegrupp 25–30 (vaatlusi 2512)		Vanusegrupp 31–70 (vaatlusi 17 313)	
	Coef.	Std.Err.	Coef.	Std.Err.	Coef.	Std.Err.
Eestlased	7,62070	0,01602	7,70768	0,01259	7,62721	0,00470
Mitte-eestlased	7,37226	0,01860	7,48019	0,01869	7,48635	0,00666
Palgalõhe	0,24844	0,02455	0,22748	0,02254	0,14086	0,00815
Põhjendatud						
Kõrgharidus	0,01766	0,00616	0,02975	0,00700	0,00665	0,00218
Keskharidus	-0,00017	0,00361	-0,00280	0,00208	-0,00420	0,00093
Harju	-0,04806	0,00974	-0,03245	0,00886	-0,03550	0,00227
RUS	-0,04507	0,02956	-0,00988	0,02677	0,06309	0,01088
ENG	0,05046	0,01232	0,02253	0,00828	0,01330	0,00193
Juht	0,01582	0,00602	0,02230	0,00598	0,01916	0,00245
Tippspetsialist	0,01882	0,00686	0,00951	0,00507	0,03416	0,00297
Tehnik	0,00959	0,00725	0,00233	0,00248	0,01131	0,00193
Ametnik	0,00112	0,00186	0,00001	0,00014	-0,00207	0,00073
Teenindus	-0,00913	0,00997	-0,01662	0,00650	-0,00191	0,00066
Oskustööline	0,00399	0,00600	0,00348	0,00672	-0,00533	0,00113
Masinaoperaator	-0,04844	0,02504	0,02105	0,00825	-0,01274	0,00240
Lihttööline	0,00420	0,00462	0,01903	0,00642	0,01162	0,00167
Abielus	0,01483	0,00960	0,00060	0,00216	0,00000	0,00003
Vallaline	-0,02610	0,01218	-0,00525	0,00542	-0,00005	0,00083
Laps_1	-0,00170	0,00209	0,00071	0,00354	-0,00088	0,00052
Laps_2	-0,00005	0,00124	-0,00897	0,00300	0,00021	0,00016
Era	-0,01070	0,00398	-0,01738	0,00460	-0,00899	0,00111
Kokku	-0,06350	0,03913	0,03665	0,03199	0,08756	0,01254
Põhjendamata						
Kõrgharidus	0,01003	0,00442	0,02563	0,00975	0,02832	0,00513
Keskharidus	0,01104	0,04782	0,08425	0,05776	0,01282	0,01404
Ida-Viru	0,09569	0,02614	0,04672	0,02032	0,01778	0,00626
Harju	0,15645	0,02874	0,12221	0,01815	0,04679	0,00622
EE1	0,00798	0,01319	-0,02463	0,01142	-0,01301	0,00288
EE2	-0,00674	0,01029	-0,03163	0,01073	0,00011	0,00306
EE3	-0,00752	0,01007	-0,02156	0,00957	-0,01137	0,00276
EE_kodus	-0,01083	0,00671	-0,00618	0,00515	-0,02099	0,00279
ENG	0,01053	0,01165	-0,02914	0,00834	0,00502	0,00216
Juht	0,00236	0,00144	-0,01516	0,00838	-0,00176	0,00399
Tippspetsialist	-0,02502	0,01024	-0,02699	0,01685	-0,01257	0,00637
Tehnik	-0,10616	0,02883	-0,08613	0,03515	-0,00469	0,00896
Ametnik	-0,07224	0,02138	-0,03882	0,01497	-0,00390	0,00516
Teenindus	-0,17912	0,05032	-0,05701	0,02809	0,00145	0,00785
Oskustööline	-0,11106	0,03426	-0,07978	0,03036	-0,01189	0,00613
Masinaoperaator	-0,17373	0,05743	-0,09392	0,02649	-0,01480	0,00772
Lihttööline	-0,12637	0,03325	-0,06493	0,02163	-0,01809	0,00973
Abielus	-0,05183	0,05824	-0,03586	0,04093	0,01251	0,01026
Vallaline	-0,03047	0,06227	0,00398	0,01182	-0,00352	0,00137
Laps_1	0,00471	0,01695	-0,00041	0,03719	-0,00016	0,00550
Laps_2	0,00098	0,00460	-0,00288	0,00525	-0,00069	0,00297
Era	-0,20134	0,05625	0,11164	0,03978	0,03056	0,01141
_konstant	1,24009	0,27316	0,30741	0,20801	-0,00144	0,05968
Kokku	0,31194	0,04180	0,19083	0,03454	0,05329	0,01316

Lisa 14. OBD naiste tulemused perioodil 2001–2003

Muutuja	Vanusegrupp 16–24 (vaatlusi 514)		Vanusegrupp 25–30 (vaatlusi 977)		Vanusegrupp 31–70 (vaatlusi 7219)	
	Coef.	Std.Err.	Coef.	Std.Err.	Coef.	Std.Err.
Eestlased	7,94422	0,02554	8,03531	0,01916	7,98978	0,00662
Mitte-eestlased	7,71189	0,02628	7,83990	0,02696	7,82547	0,00886
Palgalõhe	0,23233	0,03664	0,19540	0,03307	0,16431	0,01106
Põhjendatud						
Kõrgharidus	-0,00990	0,00814	-0,00144	0,01485	0,00072	0,00303
Keskharidus	-0,00710	0,00932	-0,00402	0,00538	-0,00333	0,00113
Harju	-0,00385	0,01563	-0,02544	0,01093	-0,03677	0,00347
RUS	-0,00625	0,04287	0,04800	0,03276	0,02492	0,01646
ENG	0,03634	0,02577	0,03040	0,01090	0,02968	0,00323
Juht	0,00753	0,00810	0,00478	0,00787	0,01224	0,00240
Tippspetsialist	0,01268	0,01300	0,00451	0,00880	0,01634	0,00321
Tehnik	0,03569	0,02863	0,00324	0,00644	0,00183	0,00119
Ametnik	0,00380	0,00902	0,00062	0,00179	0,00003	0,00034
Teenindus	0,00845	0,02897	-0,00668	0,00857	-0,00595	0,00215
Oskustöoline	-0,00116	0,00834	0,00223	0,00453	-0,00024	0,00095
Masinaoperaator	-0,04670	0,05913	0,02994	0,02348	0,00247	0,00299
Lihttöoline	-0,00723	0,01587	0,00278	0,00493	0,01836	0,00359
Abielus	0,01332	0,02617	0,00185	0,00588	0,00029	0,00032
Vallaline	-0,00907	0,02432	-0,01759	0,00872	0,00325	0,00125
Laps_1	0,00065	0,00303	0,02105	0,00680	-0,00008	0,00067
Laps_2	-0,00180	0,00264	-0,00620	0,00387	-0,00208	0,00099
Era	0,00151	0,00662	-0,01143	0,00523	-0,00503	0,00133
Kokku	0,03289	0,04767	0,06765	0,04398	0,05699	0,01855
Põhjendamata						
Kõrgharidus	0,01103	0,01641	0,10608	0,02338	0,02576	0,00777
Keskharidus	0,04208	0,05764	0,16999	0,05924	0,04156	0,02241
Ida-Viru	0,05895	0,03519	-0,06059	0,03177	0,05691	0,00962
Harju	0,12573	0,03786	-0,03261	0,02397	0,07953	0,00909
EE1	-0,03761	0,02742	-0,05272	0,01491	-0,00477	0,00427
EE2	-0,01485	0,01776	-0,01402	0,01469	0,00065	0,00373
EE3	-0,00623	0,01455	-0,00930	0,01882	-0,00328	0,00412
EE_kodus	-0,00849	0,00665	-0,01260	0,00784	-0,00072	0,00315
ENG	0,06169	0,03301	-0,00370	0,01518	0,00447	0,00315
Juht	0,00470	0,00530	0,00228	0,00382	0,00265	0,00493
Tippspetsialist	0,02307	0,01759	0,01633	0,01721	0,01053	0,00993
Tehnik	0,09969	0,04571	0,12409	0,04399	0,00859	0,01385
Ametnik	0,02572	0,01845	0,02902	0,01355	0,00473	0,00714
Teenindus	0,17591	0,05252	0,14886	0,05245	0,02021	0,01398
Oskustöoline	0,02441	0,02344	0,04898	0,02185	-0,00002	0,00615
Masinaoperaator	0,12826	0,08867	0,09991	0,04985	0,00284	0,01309
Lihttöoline	0,08384	0,04447	0,04701	0,02228	0,00476	0,01728
Abielus	0,12145	0,17640	-0,08259	0,05575	-0,01611	0,01321
Vallaline	0,18325	0,32906	-0,03325	0,02535	0,00105	0,00220
Laps_1	0,01255	0,02287	-0,07973	0,04661	0,00125	0,00692
Laps_2	-0,01123	0,00704	-0,01107	0,00655	-0,00927	0,00291
Era	0,25239	0,05721	0,02708	0,04232	0,01349	0,01572
_konstant	-1,27625	0,65708	-0,21386	0,25263	-0,05290	0,09503
Kokku	0,19944	0,04197	0,12775	0,04561	0,10732	0,01915

Lisa 15. OBD naiste tulemused perioodil 2004–2006

Muutuja	Vanusegrupp 16–24 (vaatlusi 565)		Vanusegrupp 25–30 (vaatlusi 842)		Vanusegrupp 31–70 (vaatlusi 7929)	
	Coef.	Std.Err.	Coef.	Std.Err.	Coef.	Std.Err.
Eestlased	8,30868	0,01970	8,47057	0,01849	8,34805	0,00600
Mitte-eestlased	8,15288	0,03627	8,25454	0,02686	8,19158	0,00854
Palgalõhe	0,15580	0,04128	0,21603	0,03260	0,15647	0,01044
Põhjendatud						
Kõrgharidus	-0,00573	0,01214	0,00643	0,00554	0,00953	0,00381
Keskharidus	-0,00479	0,00650	-0,00262	0,00424	-0,00454	0,00125
Harju	-0,02638	0,01008	-0,03965	0,01076	-0,04010	0,00328
RUS	0,02271	0,02448	0,06454	0,03267	-0,01074	0,01559
ENG	0,01474	0,01637	0,03029	0,01239	0,02015	0,00300
Juht	0,00759	0,00766	0,02025	0,01037	0,01719	0,00264
Tippspetsialist	0,01271	0,01292	0,01996	0,01103	0,02461	0,00358
Tehnik	-0,00149	0,01516	0,03251	0,01686	0,00177	0,00203
Ametnik	-0,01180	0,01225	-0,00024	0,00140	-0,00170	0,00093
Teenindus	0,00451	0,00946	0,00366	0,00597	-0,00091	0,00091
Oskustööline	-0,00817	0,01057	-0,00169	0,00592	-0,00060	0,00052
Masinaoperaator	0,00019	0,00843	-0,00843	0,01531	-0,00518	0,00231
Lihttööline	0,00194	0,00386	-0,00167	0,00293	0,01096	0,00250
Abielus	0,00130	0,00216	0,00399	0,00788	-0,00006	0,00014
Vallaline	-0,00175	0,00329	0,00189	0,00097
Laps_1	-0,00018	0,00207	0,00609	0,00388	-0,00058	0,00037
Laps_2	-0,00301	0,00461	0,00569	0,00463	0,00156	0,00098
Era	-0,00967	0,00547	-0,01096	0,00501	-0,01298	0,00175
Kokku	0,01248	0,03734	0,13641	0,04442	0,01152	0,01799
Põhjendamata						
Kõrgharidus	0,02622	0,02748	0,02771	0,03194	0,02503	0,00724
Keskharidus	-0,04303	0,05790	0,01006	0,05852	0,00164	0,02003
Ida- Viru	0,01755	0,02007	0,05274	0,02769	0,03606	0,00726
Harju	0,04076	0,05941	0,11613	0,04281	0,06972	0,00882
EE1	-0,14034	0,07402	0,00482	0,03283	-0,02042	0,00439
EE2	-0,01928	0,02961	-0,00491	0,01402	-0,00553	0,00362
EE3	-0,01403	0,02430	0,00919	0,01711	-0,00113	0,00370
EE_kodus	-0,02192	0,01741	-0,00296	0,01137	-0,01029	0,00308
ENG	0,11649	0,05549	0,02916	0,02898	-0,00048	0,00338
Juht	0,00193	0,00719	0,02339	0,01453	0,00975	0,00455
Tippspetsialist	0,01773	0,02837	0,02124	0,02971	0,02706	0,00955
Tehnik	0,00730	0,04941	0,02982	0,03413	0,04917	0,01302
Ametnik	0,00035	0,04459	0,01176	0,02034	0,01690	0,00665
Teenindus	0,01781	0,12430	0,05945	0,06467	0,04246	0,01437
Oskustööline	0,00482	0,01917	0,02869	0,02270	0,01183	0,00547
Masinaoperaator	0,01390	0,03093	0,06767	0,05070	0,02916	0,01313
Lihttööline	-0,00194	0,01222	0,03841	0,02261	0,04024	0,01577
Abielus	0,00759	0,00986	0,01880	0,06962	0,01132	0,01294
Vallaline	-0,06148	0,07502	0,02668	0,04177	0,00099	0,00211
Laps_1	0,02307	0,03307	-0,01925	0,03608	-0,00740	0,00595
Laps_2	-0,02021	0,01235	0,00080	0,00396	-0,00051	0,00189
Era	0,39919	0,05489	0,09720	0,05471	0,05770	0,01444
_konstant	-0,14776	0,34783	-0,46266	0,29323	-0,13442	0,08784
Kokku	0,14332	0,05022	0,07961	0,04630	0,14496	0,01792

Lisa 16. OBD naiste tulemused perioodil 2007–2008

Muutuja	Vanusegrupp 16–24 (vaatlusi 681)		Vanusegrupp 25–30 (vaatlusi 718)		Vanusegrupp 31–70 (vaatlusi 6947)	
	Coef.	Std.Err.	Coef.	Std.Err.	Coef.	Std.Err.
Eestlased	8,70299	0,01729	8,89183	0,02052	8,79142	0,00639
Mitte-eestlased	8,70186	0,02723	8,70086	0,02858	8,59487	0,00869
Palgalõhe	0,00113	0,03225	0,19097	0,03519	0,19655	0,01079
Põhjendatud						
Kõrgharidus	-0,00221	0,01410	0,01906	0,01077	0,00916	0,00281
Keskharidus	-0,01355	0,00712	-0,00593	0,00529	-0,00309	0,00127
Harju	-0,06021	0,01271	-0,06418	0,01322	-0,05158	0,00387
RUS	0,00334	0,02300	0,03175	0,03223	-0,01375	0,01714
ENG	-0,01527	0,01273	0,06433	0,01930	0,02487	0,00350
Juht	0,01804	0,00672	0,00087	0,00603	0,01910	0,00305
Tippspetsialist	-0,00691	0,01139	-0,00912	0,02053	0,01879	0,00352
Tehnik	0,00795	0,01162	-0,01431	0,01966	0,00573	0,00189
Ametnik	-0,02967	0,01648	0,02102	0,01828	0,00006	0,00049
Teenindus	0,02085	0,01494	0,00604	0,01187	-0,00110	0,00128
Oskustööline	-0,01041	0,00814	0,00929	0,00798	-0,00083	0,00066
Masinaoperaator	-0,01590	0,01175	0,02550	0,02079	0,00175	0,00307
Lihttööline	0,01669	0,00937	0,00472	0,00573	0,01921	0,00377
Abielus	-0,00935	0,01468	-0,00645	0,01031	-0,00010	0,00028
Vallaline	0,00523	0,01239	-0,00004	0,00063	-0,00065	0,00124
Laps_1	0,00183	0,00268	-0,00031	0,00522	0,00037	0,00032
Laps_2	-0,00266	0,00289	-0,00097	0,00334	0,00348	0,00121
Era	-0,00404	0,00334	-0,01966	0,00742	-0,01223	0,00183
Kokku	-0,10635	0,03464	0,05644	0,04785	0,02053	0,01914
Põhjendamata						
Kõrgharidus	-0,02026	0,02306	0,08653	0,03601	0,03716	0,00920
Keskharidus	-0,17876	0,07997	0,03630	0,05356	0,02375	0,02212
Ida-Viru	0,00428	0,01845	0,06017	0,02070	-0,00232	0,00716
Harju	0,15135	0,08034	0,23719	0,07108	0,02467	0,01314
EE1	0,17122	0,06061	-0,02062	0,03820	-0,03584	0,00579
EE2	0,04814	0,02210	-0,00506	0,01398	-0,00523	0,00456
EE3	0,05950	0,02185	-0,00218	0,01306	-0,00852	0,00391
EE_kodus	0,03251	0,01670	-0,00084	0,00795	-0,02339	0,00391
ENG	-0,12307	0,07034	0,08803	0,04391	0,00440	0,00451
Juht	-0,00952	0,01176	0,00731	0,00568
Tippspetsialist	0,01813	0,02328	-0,08520	0,05144	0,00896	0,01201
Tehnik	0,02124	0,02783	-0,03793	0,04487	0,01650	0,01190
Ametnik	0,05368	0,03559	-0,03587	0,06357	0,00447	0,00813
Teenindus	0,07338	0,04550	-0,04820	0,08369	0,01247	0,01617
Oskustööline	0,01560	0,01053	-0,01123	0,02364	0,00127	0,00519
Masinaoperaator	0,05502	0,02733	-0,04021	0,08431	-0,00173	0,01724
Lihttööline	0,00160	0,00790	-0,00845	0,02731	0,01590	0,01833
Abielus	0,04062	0,08382	-0,01133	0,07652	-0,00068	0,01477
Vallaline	0,07288	0,15995	0,04907	0,05543	-0,00224	0,00181
Laps_1	-0,00014	0,01911	0,03547	0,03158	0,00062	0,00597
Laps_2	-0,01253	0,00818	0,00398	0,00448	-0,00131	0,00195
Era	-0,21970	0,11266	0,05780	0,06769	0,08876	0,01565
_konstant	-0,14472	0,35820	-0,21105	0,41518	0,02611	0,10086
Kokku	0,10747	0,04194	0,13453	0,05102	0,17602	0,01964

Lisa 17. OBD naiste tulemused perioodil 2009–2011

Muutuja	Vanusegrupp 16–24 (vaatlusi 589)		Vanusegrupp 25–30 (vaatlusi 848)		Vanusegrupp 31–70 (vaatlusi 7920)	
	Coef.	Std.Err.	Coef.	Std.Err.	Coef.	Std.Err.
Eestlased	8,74343	0,02052	8,93627	0,01847	8,89415	0,00593
Mitte-eestlased	8,72249	0,03127	8,76500	0,02478	8,68273	0,00880
Palgalõhe	0,02093	0,03740	0,17127	0,03091	0,21142	0,01061
Põhjendatud						
Kõrgharidus	-0,02986	0,01486	0,01849	0,01027	0,02323	0,00331
Keskharidus	0,00342	0,00511	-0,00475	0,00488	-0,00343	0,00175
Harju	-0,04806	0,01401	-0,05851	0,01226	-0,07051	0,00430
RUS	-0,00640	0,02631	0,00352	0,02518	0,02535	0,01558
ENG	-0,00540	0,01043	0,02426	0,01474	0,02442	0,00301
Juht	-0,00230	0,00584	0,00771	0,00573	0,01230	0,00234
Tippspetsialist	0,00773	0,01195	0,03935	0,02260	0,01656	0,00394
Tehnik	-0,00256	0,01474	0,00549	0,00701	0,00044	0,00051
Ametnik	-0,01211	0,01282	-0,00174	0,00411	0,00211	0,00117
Teenindus	-0,01268	0,01537	0,00166	0,01229	0,00128	0,00225
Oskustööline	0,00011	0,00356	0,00018	0,00099	0,00184	0,00086
Masinaoperaator	0,01071	0,01595	0,00427	0,01052	0,01300	0,00307
Lihttööline	0,00511	0,00750	0,00624	0,00614	0,02627	0,00405
Abielus	-0,01084	0,02433	-0,00467	0,01736	-0,00003	0,00015
Vallaline	0,00827	0,01812	0,00754	0,00900	0,00056	0,00125
Laps_1	-0,00502	0,00510	0,00046	0,00556	0,00025	0,00045
Laps_2	-0,00099	0,00330	-0,00098	0,00271	-0,00012	0,00088
Era	-0,00001	0,00072	0,00342	0,00500	-0,00953	0,00177
Kokku	-0,10187	0,03978	0,05097	0,04089	0,06412	0,01758
Põhjendamata						
Kõrgharidus	-0,08091	0,05003	0,00907	0,04566	0,01018	0,00863
Keskharidus	-0,16369	0,08035	0,02394	0,04721	-0,00274	0,02120
Ida-Viru	0,01262	0,01190	0,04586	0,01978	0,01486	0,00631
Harju	0,17484	0,07083	0,13645	0,05853	0,10299	0,01447
EE1	0,04115	0,11114	-0,05841	0,04796	-0,01683	0,00821
EE2	-0,00391	0,01694	-0,01254	0,01279	0,00068	0,00500
EE3	0,01264	0,01447	-0,01536	0,00990	0,00555	0,00414
EE_kodus	0,01167	0,02312	-0,00184	0,00845	-0,01556	0,00362
ENG	0,06523	0,09342	0,05422	0,05695	0,01515	0,00554
Juht	-0,01901	0,01706	-0,00519	0,00630	-0,00205	0,00383
Tippspetsialist	-0,06545	0,04002	-0,00496	0,02929	-0,00414	0,01311
Tehnik	-0,12912	0,08470	-0,02029	0,03902	-0,00899	0,01164
Ametnik	-0,06921	0,03534	-0,01583	0,02453	-0,01207	0,00701
Teenindus	-0,18103	0,11321	-0,02681	0,04938	-0,00794	0,01617
Oskustööline	-0,01995	0,01459	-0,00104	0,00531	-0,00156	0,00402
Masinaoperaator	-0,07171	0,05372	-0,02929	0,02978	-0,01782	0,01434
Lihttööline	-0,06920	0,04799	-0,01537	0,01784	-0,01106	0,01514
Abielus	-0,11017	0,12913	0,00522	0,05764	0,00942	0,01274
Vallaline	-0,14568	0,30334	-0,02069	0,05230	0,00025	0,00149
Laps_1	-0,02498	0,01500	-0,03377	0,02777	0,00468	0,00606
Laps_2	-0,00989	0,00868	-0,00129	0,00630	0,00019	0,00206
Era	0,05501	0,09201	-0,01050	0,05854	0,05514	0,01490
_konstant	0,89986	0,61494	0,18776	0,25967	0,06954	0,09038
Kokku	0,12280	0,04966	0,12030	0,04284	0,14730	0,01828

SUMMARY

ETHNIC WAGE GAP AMONG YOUNGER AGE GROUPS

Hanna-Liisa Virkus

Equality is a concept that doesn't tend to be valid when it comes to wages. It is well known that the income in different population groups may vary significantly from the average. So it is common that women earn less than men. The ethnic wage gap is somewhat less examined in Europe, including Eastern Europe and Estonia. However, the income gap here is also very common among different ethnic groups.

Today's Estonia is ethnically very diverse society, composed of the main nationalities – Estonians – and very many of inter-ethnic representatives, most of whom are Russians. During their daily lives different nationalities prefer to interact and live amongst their international peers. That's why the inter-ethnic social networks are fairly limited.

There has been a lot of talk about the fact that there is a significant wage gap between Estonians and non-Estonians. It is also referred that non-Estonians have higher unemployment rate and they work on lower positions. This problem is not unique to Estonia, but practically to the whole world. Many ethnic and racial minorities earn less than the respective majorities. This situation prevails amongst blacks in the U.S. or amongst the immigrants of Middle Eastern origin in Europe.

Compared to the rest of the Europe, Estonia's ethnic composition is somewhat different. Minorities make up approximately 30% of Estonia's population, the majority of whom are Russians. Russians mainly came to Estonia when Estonia was joined with the Soviet Union, because at that time their move to Estonia was arranged by the Soviet labor policy. Russia sent here a workforce who mainly worked in the all-union segment, working primarily in engineering, metallurgy and light industry. Estonians worked in

the companies with local importance, in agriculture, and in cultural and educational sphere. Different nations have already worked in separate sectors in the past. Nowadays the situation is similar, when Estonians and non-Estonians are employed in different fields. As a result, Estonians and non-Estonians live socially quite separately.

The fact that ethnic minorities are discriminated found a wide resonance. A number of studies have been carried out regarding this topic. Wages vary due to the personal and work characteristics. There can be explained and unexplained wage difference. Explained wage difference can be described by the measured data, like difference in occupation, educational level, age, geographic location, gender, language skills or any other measurable indicators. There can also be a situation when two people with similar measurable characteristics earn different wages. Some of this can be explained by differences in their motivation, preferences, character, abilities, and social network, but some will still remain unexplained. As these characteristics tend to be very difficult to measure, their effect on wages are classified as unexplained wage gap. Unexplained wage gap is often associated with discrimination.

Given subject is vital because, in Estonia, some interest groups are preferred to others, and sometimes without a clear reason. People often find that women's wages are lower than men's, or that public sector wages are not in proportion to private sector wages. In addition there is some unequal treatment between different ethnic and age groups. This difference applies to employee recruitment and the size of payments.

The aim of this master thesis is to analyze the trend of unexplained wage gap between Estonians and non-Estonians by gender. To complete this goal, following research tasks have been set:

- Explain the possible causes of wage gap between Estonians and non-Estonians,
- Provide an overview of previous empirical studies on wage gap between Estonians and non-Estonians,
- Find the explained and unexplained wage gaps between young and older Estonians and non-Estonians by gender.

The empirical part of this master thesis is based on the data from Estonian Labor Force Survey (ELFS). Data from the period of 1989 and 2011 is used, to see the change in the

wage gap over the years. This period includes a number of major changes, which left their mark on Estonian and non-Estonian wages: the collapse of the Soviet Union, two currency changes and economic crisis and recovery. In order to assess the differences between the younger and older Estonians and non-Estonians, descriptive statistics are used; the full analysis is conducted with the use of Oaxaca-Blinder decomposition method. This allows to distinguish between explained and unexplained part of the wage. Statistical program STATA is used for data processing.

In this thesis the data of people aged 16-70 is used. During the period of 1989–2011, the wage gap between Estonians and non-Estonians was around 17,6% in favor of Estonians. As in the women's and men's wage levels vary widely, the author looked at men and women separately. Descriptive statistics revealed that Estonians have higher wages than non-Estonians, both among men and women. For women, the differences are smaller than for men. Also the youth receives lower wages than older people.

Using the Oaxaca-Blinder method, the influence of different variables to wage gap, was found. When looking at the results of male wage gap, it was seen, that among youth the wage gap was mainly positive during all time periods; among older men the wage gap was close to zero in 1989–2000. After that period the wage gap among older men grew steadily. When in younger age group of men, the trend was that, when the economy declined, the ethnic wage gap also dropped; the older men had the opposite effect – when the economy declined, the wage gap increased. The similar trend is observed among women, where the wage gap is mainly bigger among young people. Only in recent periods, the wage gap of 16 to 24 year-olds decreased significantly, reaching virtually zero.

When comparing younger women with older women, then looking at the wage difference, the situation in the labor market is somewhat better among young non-Estonians, because the wages they earn are more similar to the wages that are paid to young Estonian women. The wage gap is smallest among 16 to 24 year-old non-Estonian men and women.

When you look at the unexplained wage difference, it is that high mainly because of high wage premiums in Harjumaa. Among women the wage premium is also high for

higher educational levels and for knowledge of English. Among different gender and age groups, unexplained wage gap is influenced by somewhat different variables. The unexplained wage gap of young women is mainly influenced by high wage premiums in Harjumaa, for knowledge of English language, working in private sector and having higher education level. The unexplained wage gap of older women is influenced by high wage premiums in Harjumaa and working in private sector, in lesser extent in having higher education level. The unexplained wage gap of young men is influenced by high wage premiums in Harjumaa and Ida-Virumaa, relationship status and working in certain industries and in private sector. The unexplained wage gap of older men is mainly influenced by high wage premiums in Harjumaa and working in certain industries and in private sector. All these wage premiums favor mainly Estonians.

The unexplained ethnic wage difference of men and women has become more and more similar among all age groups, since 2001. When in earlier periods the unexplained wage difference was higher among younger women, then from 2007 the unexplained wage difference among young women has become smaller than the unexplained wage gap of older women. Also, in recent years the unexplained wage gap between men and women has become more similar than it previously was.

The unexplained wage gap among young women has been approximately 12% in recent periods; it was somewhat higher among older women – 15,6%. Over the years the situation of young non-Estonian women has improved, because they are no longer paid so much less for the same factors as before. With regard to men, the average unexplained wage difference among young men in recent periods has been 14% and among old 14,8%. When in earlier periods the unexplained male wage gap between Estonians and non-Estonians has been clearly lower than that of women, then in last periods, it is seen, that the male unexplained wage gap has become larger than the gap for females.

The analysis revealed that the selected variables can't explain the whole wage gap between Estonians and non-Estonians. In Estonia these immeasurable factors play a huge role in ethnic wage gaps or there is just quite massive discrimination based on nation and age.

This work can be developed further in many different ways. One way is to thoroughly investigate those factors that are related to unexplained wage gap. For example, the difference in the behavior of the employer has been studied in the process of applying for jobs using Russian and Estonian names. These results cast some light on the degree of labor market entry barriers that form a part of the unexplained wage gap.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina Hanna-Liisa Virkus (23.12.1988)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose

ETNILISED PALGAERINEVUSED ERINEVATES VANUSEGRUPPIDES,

mille juhendaja on vanemteadur Ott-Siim Toomet,

1.1. reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;

1.2. üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus, **21.05.2013**